U NOSU PRIMEL DICCIONARIU DE

A FALA

LAGARTEIRU
MAÑEGU
VALVERDEÑU

DIPUTACIÓN DE CÁCERES
ÁREA DE RETO DEMOGRÁFICO,
DESARROLLO SOSTENIBLE, JUVENTUD Y TURISMO

sierra de GATA
PARQUE CULTURAL

MAESTRAS-US COLABORADORIS EN U DICCIONARIU EN A FALA

C.E.I.P. "NUESTRA SEÑORA DE LA ASUNCIÓN". VALVERDI DO FRESNU

Barbancho Jabato, Mª Isabel.
Chorro Sánchez, Estrella.
Churro Magro, Mª Pilar.
Cuevas Jiménez, Mª José.
Garrido Clemente, Vicente.
Gódinez Roque, Nuria.
Gómez Moreno, Cristina.
González Bellanco, Anastasia.
Márquez Benavides, Laura.
Matías Paíno, Nuria.
Muriel Cuesta, Laura.
Piñero Lajas, Mª del Mar.
Piñero Piñero, Rosa Mª.
Rachado Carrero, Mª Yolanda.
Ruiz Nebreda, Lourdes.
Tarifa Ponce, Laura.
Vázquez Requesón, Sherezade.

C.E.P. "SANTA ROSA DE LIMA". SA MARTÍN DE TREVELLU

Fernández Alcoba, Pedro Enrique.
Tello Rodríguez, Mario.
Simón Berrío, Jorge.
Obregón Vinagre, Patricia.
Rubio Mirón, Ana Belén.
Sánchez Pascual, Laura.
Cañas Ruiz, Marina.

C.E.I.P. "DIVINA PASTORA". AS ELLAS

Barroso Lanchares, Araceli.
Escudero Bernal, Yolanda.
Martín Bellanco, Miguel Ángel.
Martín Torres, Mª Dolores.
Mogollón Rodríguez, Ignacia Concepción.
Pérez Gallego, Mª Victoria.
Ruano González, Lorena.
Rubio Calzado, Violeta.
Sanz Velasco, Miguel.

U NOSU PRIMEL DICCIONARIU DE A FALA”
LAGARTEIRU, MAÑEGU, VALVERDEÑU

Edita: Diputación Provincial de Cáceres

Diseño e impresión: Tecnigraf, SA. Badajoz

Dep legal: BA-643/2020

ISBN: 978-84-09-25776-8

DICCIONARIU DE A FALA

LAGARTEIRU
MAÑEGU
VALVERDEÑU

U mei primel diccionariu in A Fala

Esti libru que tes in as más istá feitu pa que aprendas mutu i u pasis genial.

É un libru dondi vas a incontral mutas palabras que ya cuñucis i oitras mutas que nun sabías.

Tós son palabras da nosa lengua, da tú lengua, da lengua de us nosus lugaris.

Tel un libru iscritu así, i pensau pa us mininus i mininas, nun é algu que incontremus tan fácilmenti. Pur isu, hemus quiriu fel esti pequenu diccionariu temáticu: pa que poicu a poicu haya máis coixhas iscritas in A Fala pa us máis pequenus.

Mirandu us dibujus, dirás aprendendu mutas palabras pa cuñucel u nomi de tós esas coixhas que temus arriol: u colpu, a familia, a casha, a iscuela, us alimentus, us animais, as plantas, as istaciós i u nosu lugal.

Así, pretendemus que cuñozas un poicu máis u vocabulariu de u tei lugal.

DICCIONARIU DE A FALA
LAGARTEIRU
MAÑEGU
VALVERDEÑU

O mei primel diccionariu en A Fala

Esti libru que tes en as más está feitu pa que aprendas mutu i o pasis genial.

É un libru dondi vas a encontral mutas palabras que ya coñocis i otras mutas que nun sabías.

Toas son palabras da nosa lengua, da túa lengua, da lengua de os nosus lugaris.

Tel un libru escritu así, i pensau pa os mininus i mininas, nun é algu que encontremus tan fácilmenti. Por isu, hemus quiriu fel esti pequenu diccionariu temáticu: pa que poicu a poicu haya máis coixhas escritas en A Fala pa os máis pequenus.

Mirandu os dibujus, dirás aprendendu mutas palabras pa coñocel o nomi de toas esas coixhas que temus arreol: o corpu, a familia, a casha, a escuela, os alimentus, os animais, as plantas, as estaciós i o nosu lugal.

Así, pretendemus que coñozas un poicu máis o vocabulariu de o tei lugal.

U mei primel diccionariu de A Fala

Esti libru que tes en as más está feitu pa que aprendas mutu i u pasis genial.

É un libru dondi vas a encontral mutas palabras que ya cuñucis i otras mutas que nun sabías.

Toas son palabras da nosa lengua, da tú lengua, da lengua de us nosus lugaris.

Tel un libru escritu asina, i pensau pa us mininus i mininas, nun é algu que encontremus tan fácilmenti. Por isu, hemus quiríu ficel esti pequenu diccionariu temáticu: pa que poicu a poicu haya máis coixas escritas en A Fala pa us máis pequenus.

Mirandu us dibujus, irás aprendendu mutas palabras pa cuñucel u nomi de tós esas coixas que temus alrededol: u colpu, a familia, a casa, us alimentus, us animais, as plantas, a escuela, as estacions i as nosas localidais.

Así, pretendemus que cuñozas un poicu máis u vocabulariu de u tei lugal.

U COLPU

Si comis mutu i ben i fais deporti tolus días, sempris telnás bo soidi i unha gran sunrisha in a cara.

U COLPU: AS SUS PARTIS

Unha dagaliña pur dientri.

A cabeza

As ixtremidais de arriba
(us brazus)

As ixtremidais de abaixu
(as pelnas)

Unha dagaliña pur detrás.

Ten u pelu lalgu.

As orellas.

As costas.

Us deus da man.

U cu.

Us deus du pe.

U COLPU: A CARA

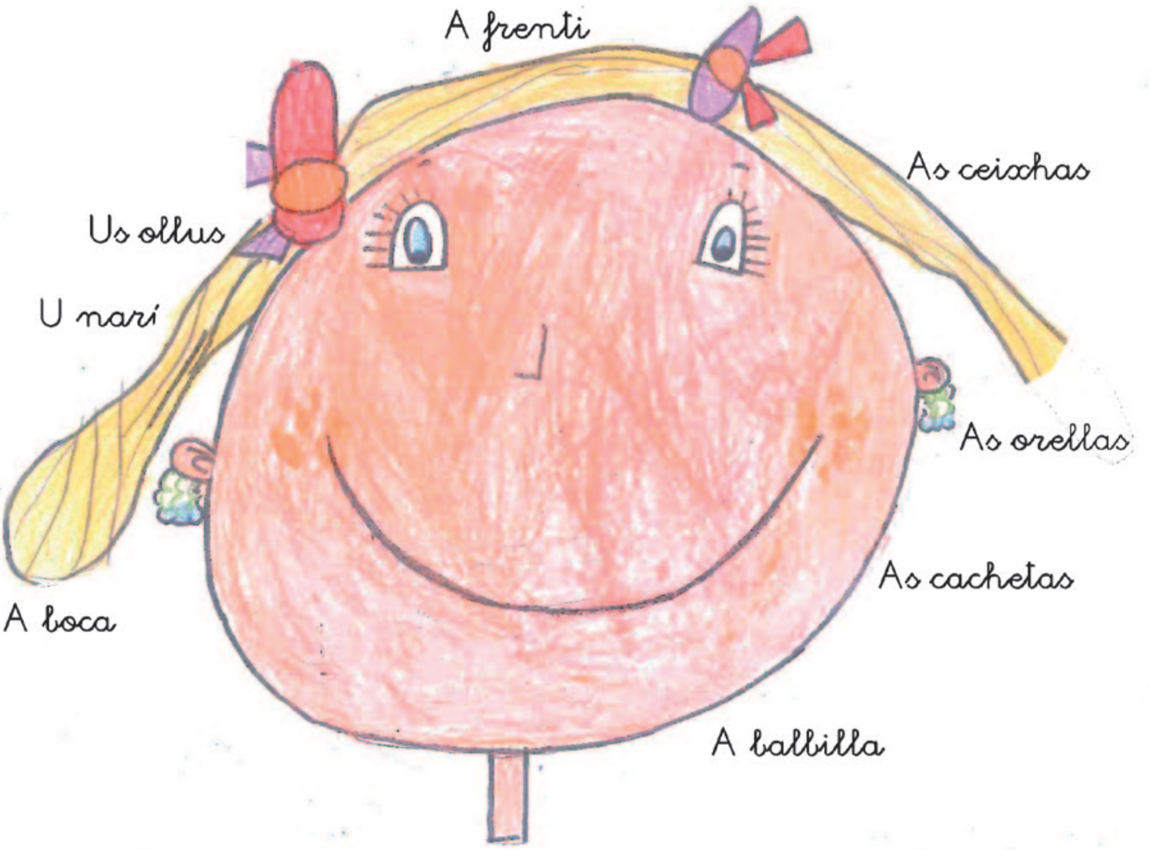

In a boca temus:
us dentis, as mós i
a lengua coloreña.

Mutus soldeñus,
tós mui blanquiñus,
tós traballan
mui ixhuntiñus.
¿qué é?

U COLPU: AS SUS PARTIS

Un dagaliñu pur dientri.

Un dagaliñu pur detrás.

A MAN I US DEUS DA MAN

Unha man dereita. ¿I a isquerda ondi istá?

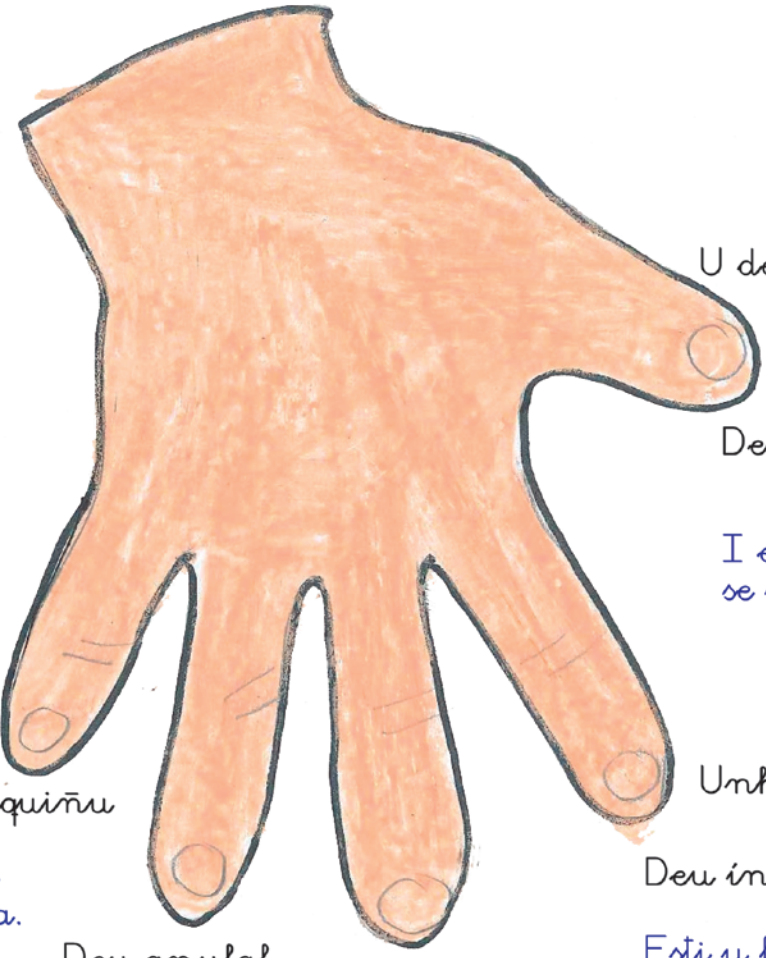

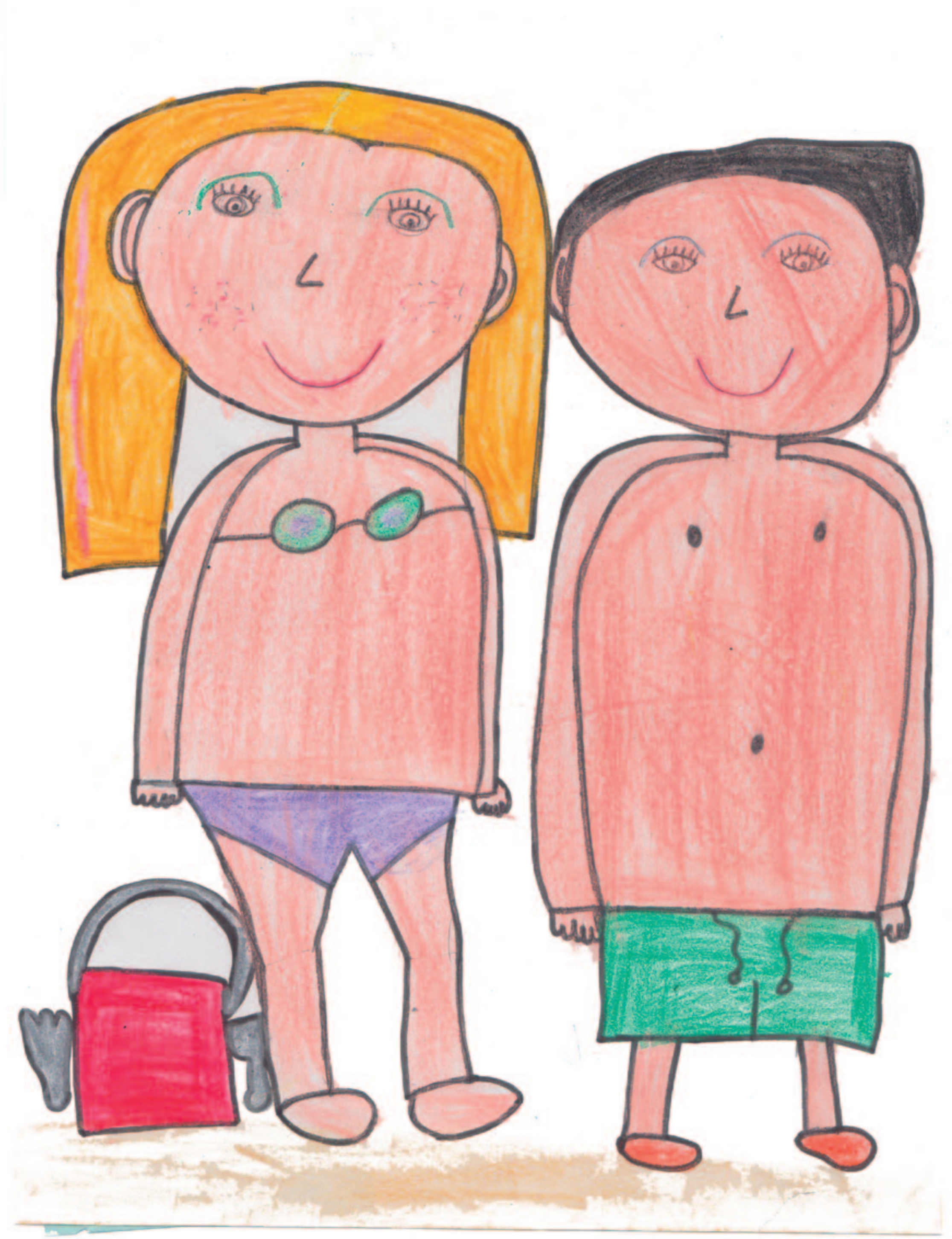

Si comis mutu i ben i fais deporti tós os días, sempris tendrás boa soidi i unha gran sonrisha en a cara.

O CORPU: AS SÚAS PARTIS

Unha dagalita por deyantri.

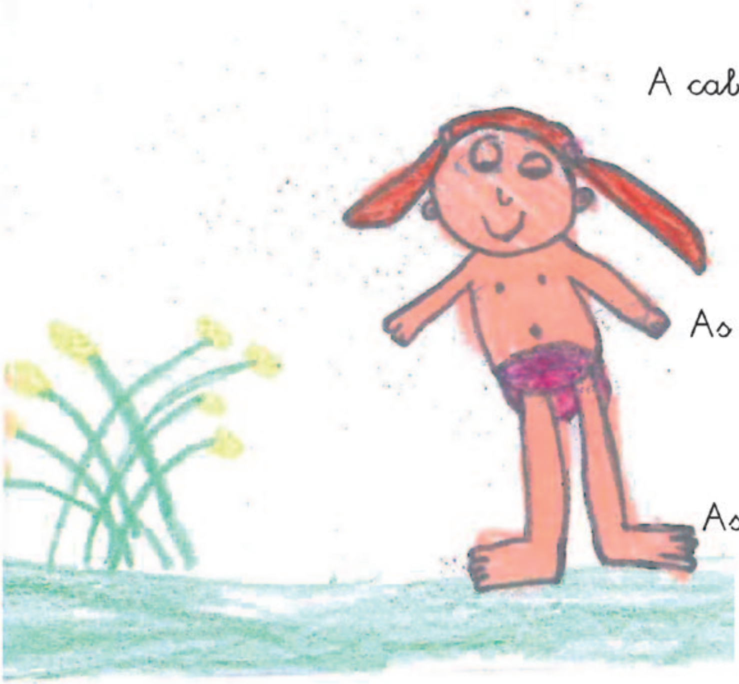

A cabeza

As extremiais de arriba
(os brazus)

As extremiais de abaixu
(as pernas)

Unha dagalita por detrás.

Ten o pelu largu.

As orellas.

As costas.

Os deus da man.

O cu.

Os deus do pe.

O CORPU: A CARA

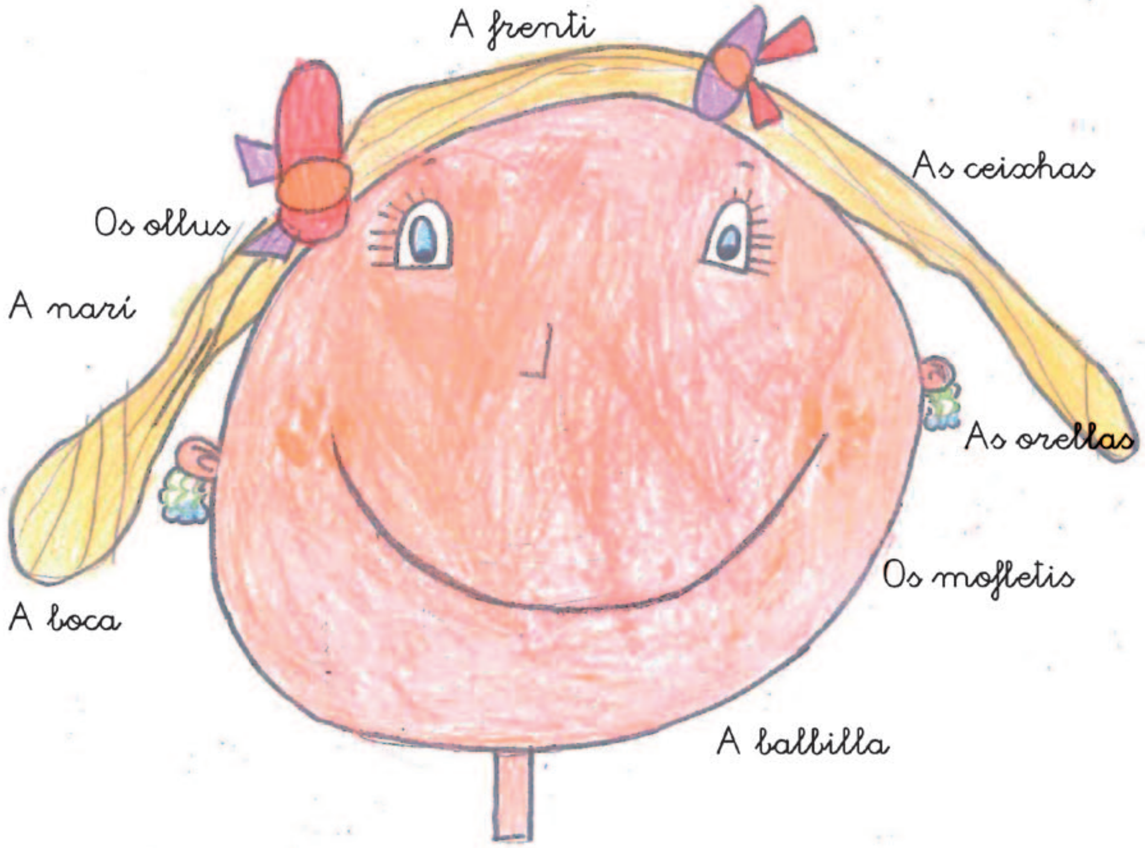

En a boca temus:
os dentis, as mós i
a lengua coloreita.

Mutus soldaditus,
tós mui blanquitus,
tós traballan
mui xhuntitus.
¿qué é?

O CORPU: AS SÚAS PARTIS

Un dagalitu por deyantri.

Un dagalitu por detrás.

A MAN I OS DEUS DA MAN

Unha man dereita. ¿I a isquerda dóndi está?

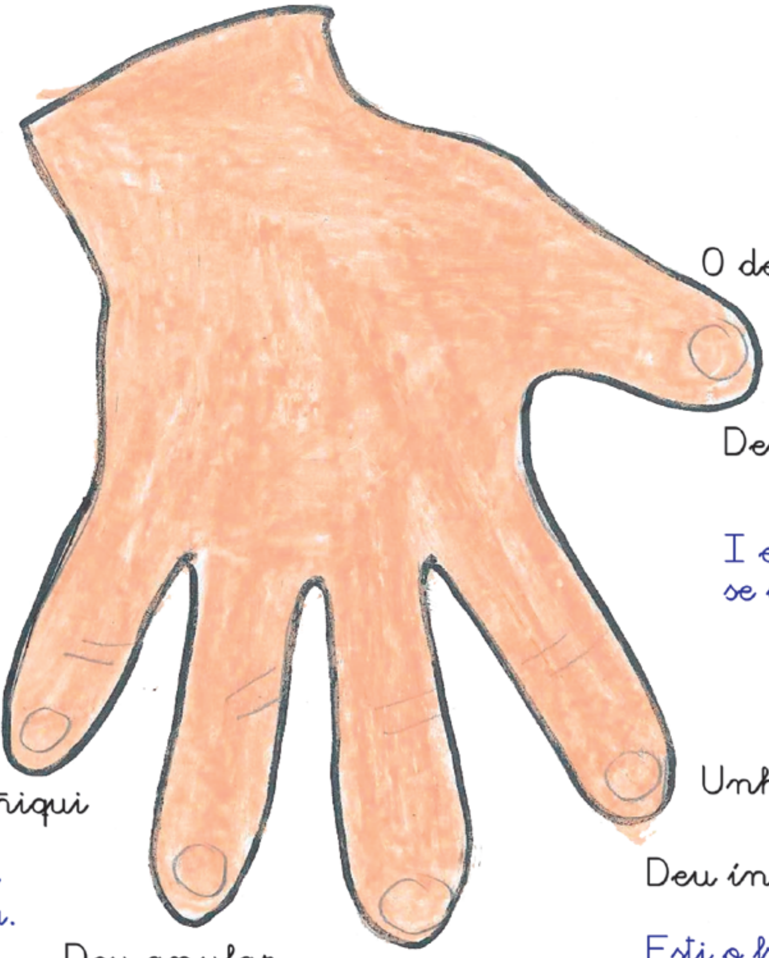

O deu gordu

Deu pulgar

I esti gordu
se o comei.

Unha uña

Deu índici

Esti o frischí.

Deu corazón

Esti fidu fogu.

Deu anular

Esti encontró
un ovu.

Deu miñiqui

Esti foi a
por leña.

Si comis mutu i ben i fais deporti tós us días, sempris tendrás unha boa soidi i unha gran sonrisa en a cara.

U CORPU: AS SÚAS PARTIS

Unha zagalita por dientri.

Unha zagalita por detrás.

U CORPU: A CARA

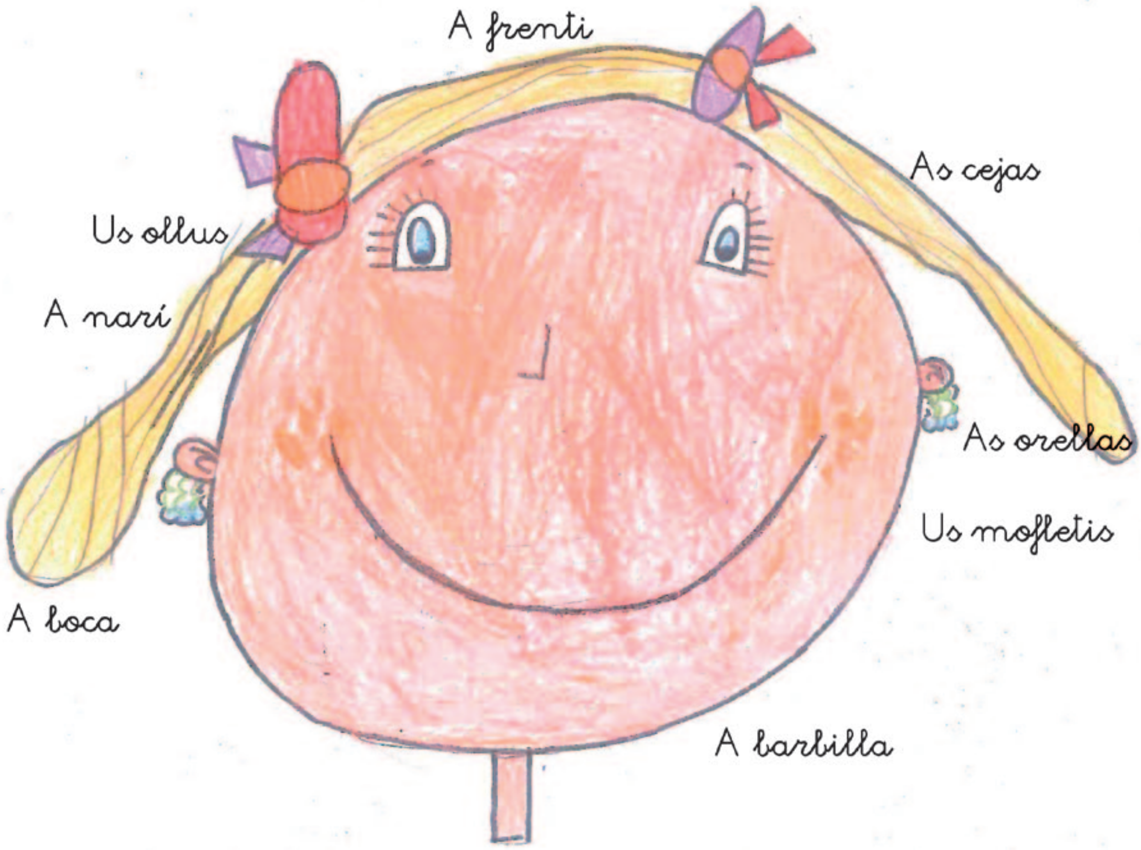

En a boca temus:
us dentis, as mós i
a lengua coloreña.

Mutus soldadiñus,
tós mui blanquiñus,
tós traballan
mui juntiñus.
¿qué é?

U CORPU: AS SÚAS PARTIS

Un zagalitu por dientri.

Un zagalitu por detrás.

A MAN I US DEUS DA MAN

Unha man dereita. ¿I a esquerda ondi está?

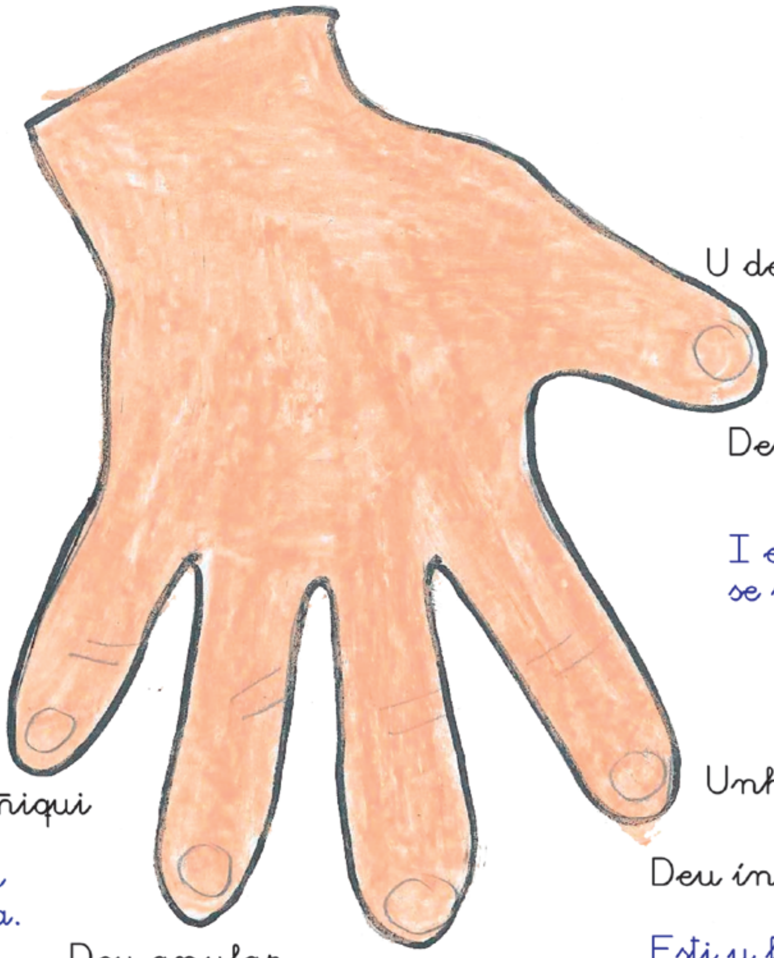

U deu gordu

Deu pulgar

I esti gordu se u comeu.

Unha uña

Deu índici

Esti u fritó.

Deu corazón

Esti fizu fogu.

Deu anular

Esti encontró un ovu.

Deu miñiqui

Esti foi a por leña.

A FAMILIA

A FAMILIA

U pairi A mairi

A filla

U fillu

Taita, mamá, Jusiliñu me
quel pegal.
¿Pur qué'? Por ná, pur unha coixha
que num vali ná.
Pur un pimentu, por un tomati,
por un cachiñu de chocolati.

De teis fillus solu isperis,
u que teis pairis fideran.

U dagaliñu

A dagaliña

Quen dá pur pairi pasará,
i quen toma, por fillu se pregona.

U dagaliñu pequenu

A dagala

U dagal

A FAMILIA

U güelu A güela

A neta U netu

Pairi tabelneiru, fillu caballeru, i netu pordioseiru.

Consellu de pairi, guarda u fillu cun seti chavis.

Cuandu seas pairi, comerás churizu.

U primu

A prima

U subriñu U tíu A tía A subriña

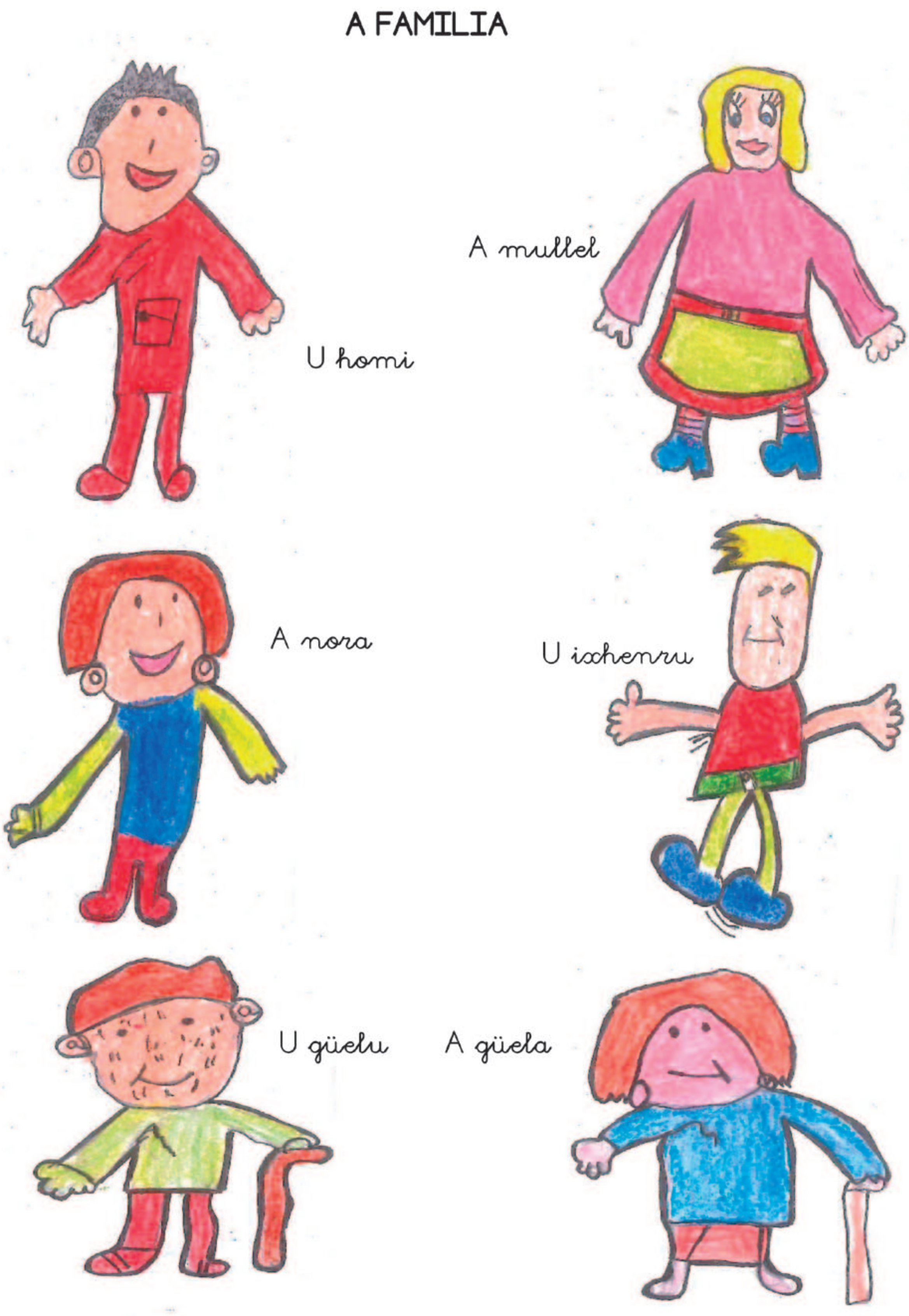
A FAMILIA
A mullel
U homi
A nora
U ixhenru
U güelu
A güela

2

A FAMILIA

MAÑEGU

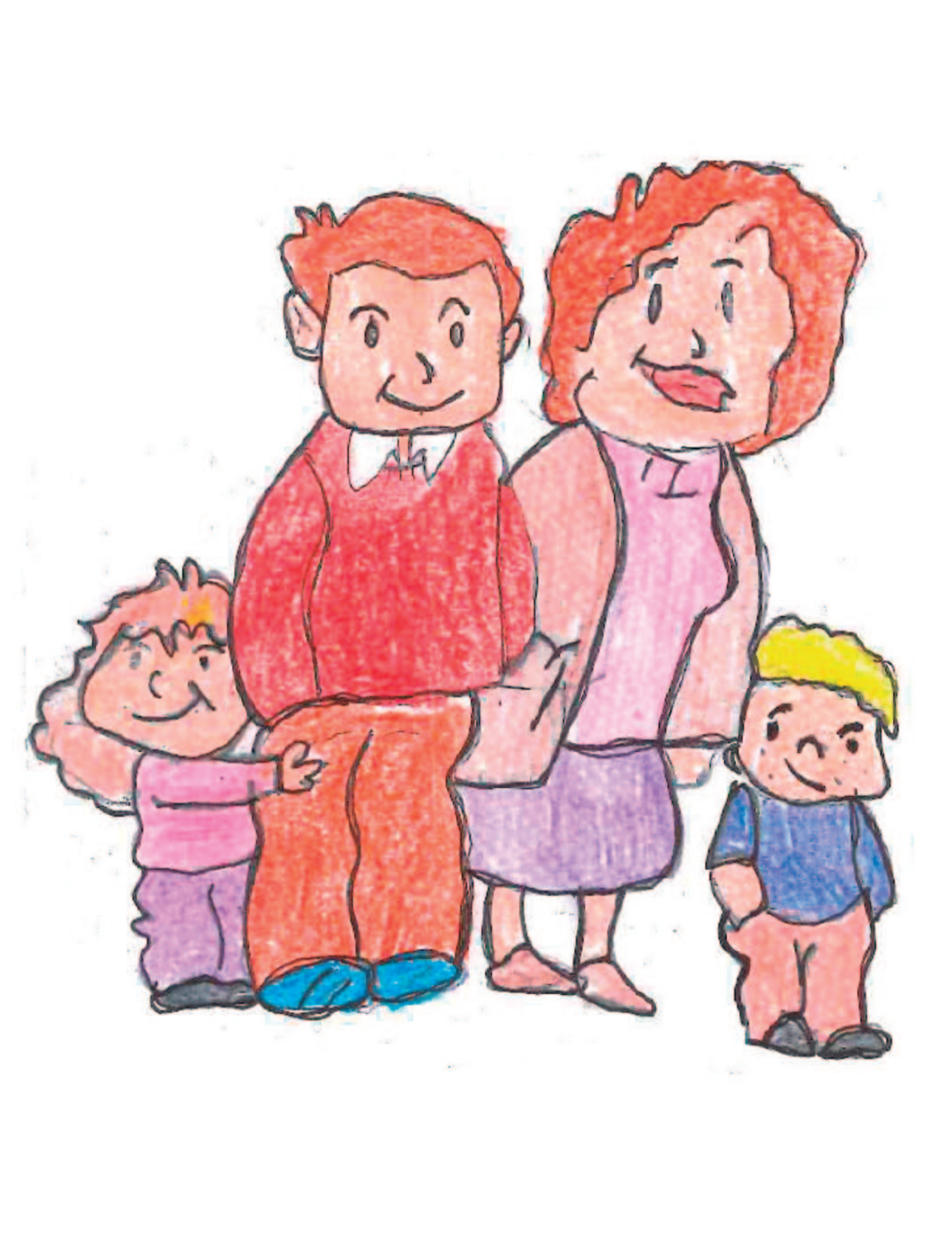

A FAMILIA

O pairi A mairi

A filla

O fillu

Papá, mamá, Pepitu me quel pegal.
¿Por qué'? Por ná, por unha coixha
que nun vali ná.
Por un pimentu, por un tomati,
por unha toma de chocolati.

De teis fillus solu esperis,
o que teis pairis fideran.

O dagalitu

A dagalita

Quin dá por pairi pasará,
i quin toma, por fillu se pregona.

O dagalitu pequenu

A dagala

O dagal

A FAMILIA

O agüelu A agüela

A neta O netu

Pairi bodegueru, fillu caballeru, i netu pordioseru.

Consellu de pairi, guarda o fillu con seti chavis.

Cuandu seas pairi, comerás chuirizu.

O primu

A prima

O sobriñu O tíu A tía A sobriña

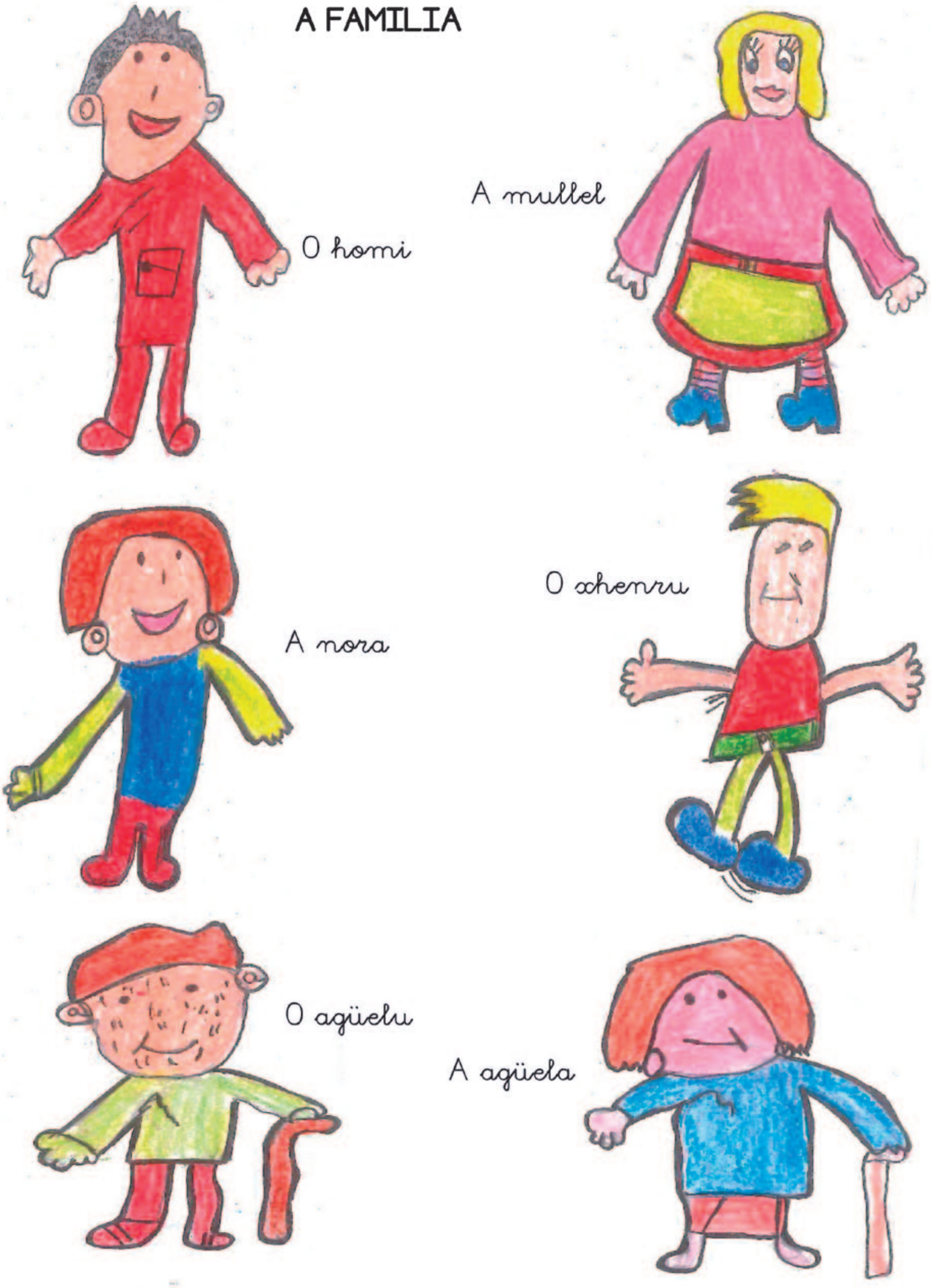
A FAMILIA
O homi
A mullel
A nora
O xhenru
O agüelu
A agüela

A FAMILIA

A FAMILIA

Papá, mamá, Pepitu me quel pegal.
¿Por qué? Por ná, por unha coixa
que nun vali ná.
Por un axín, por un tomati,
por unha onza de chocolati.

De teis fillus solu esperis,
u que teis padris ficeran.

Quen dá por padri pasará,
i quen toma, por fillu se pregona.

A FAMILIA

U güelu/yeyu A güela/yeya

A neta U netu

Padri bodegueru, fillu cabaleiru,
i netu pordioseiru.

Consellu de padri,
guarda u fillu con seti chavis.

Cuandu seas padri, comerás churizu.

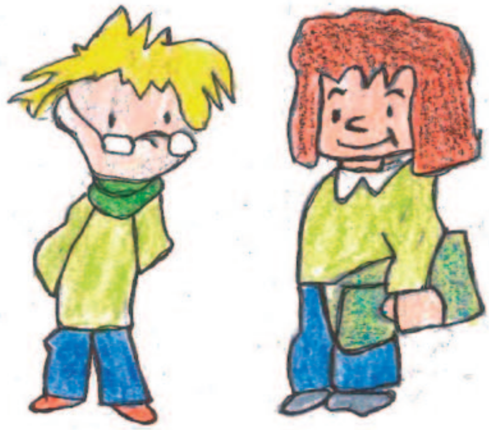

U primu A prima

U subriñu U tíu A tía A subriña

A FAMILIA

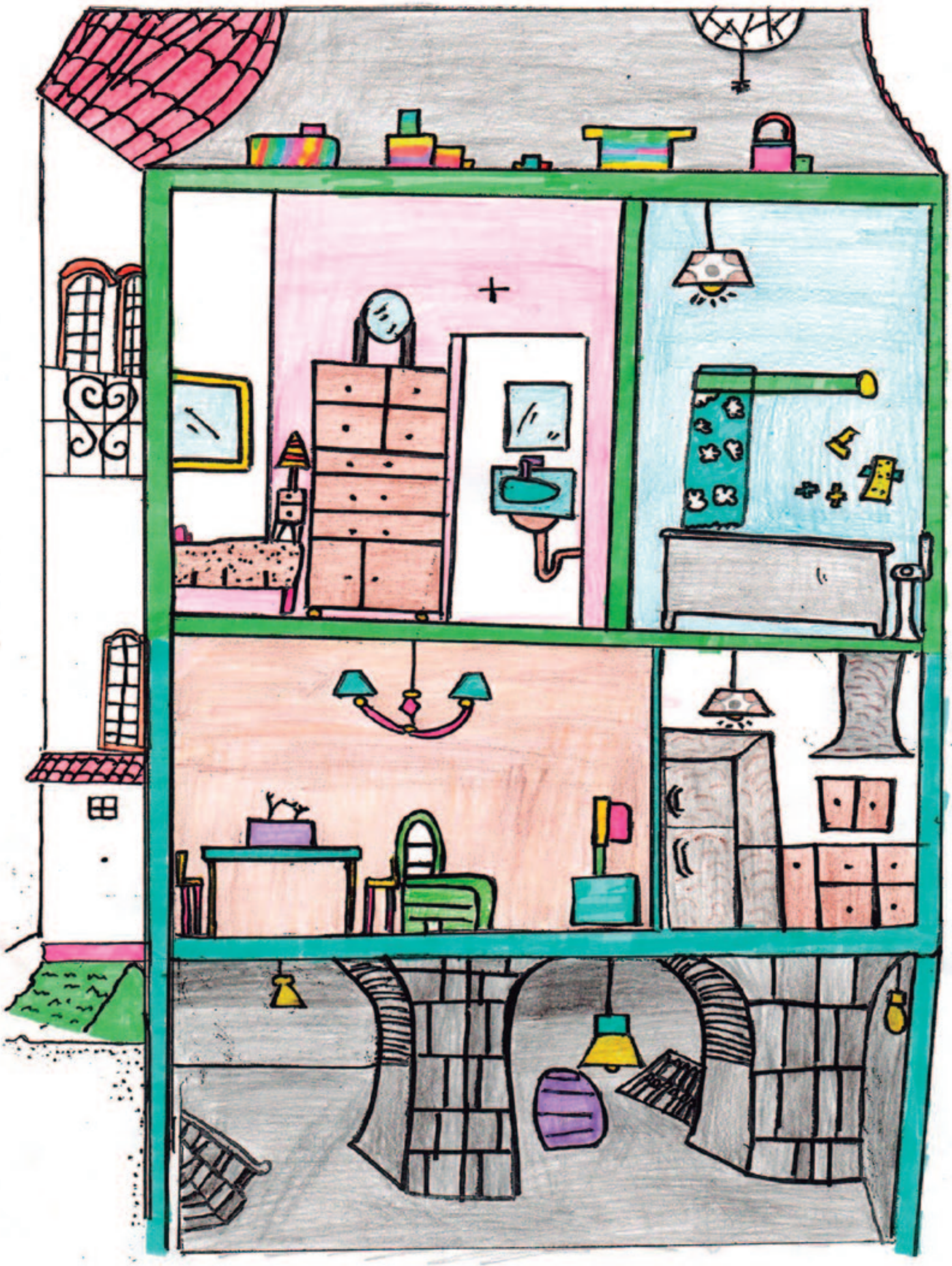

É a casha un palomal
I a cama un jazmineiru
As portas de pal in pal
I in u fondu u mundu inteiru.

(Miguel Hernández)

PARTIS DA CASHA

¿Ves esa cashiña?
É de unha maripoixha piquinina
i esti lindu cascarón,
é de mei amigu u caracol.
¿Ves aquela tan blanquiña?
Ludi cumu unha istriliña
esa é a miña casha
pa mi, a máis bunina.

1. poyu pa sentalsi
2. ingarela
3. ventanas

PARTIS DA CASHA

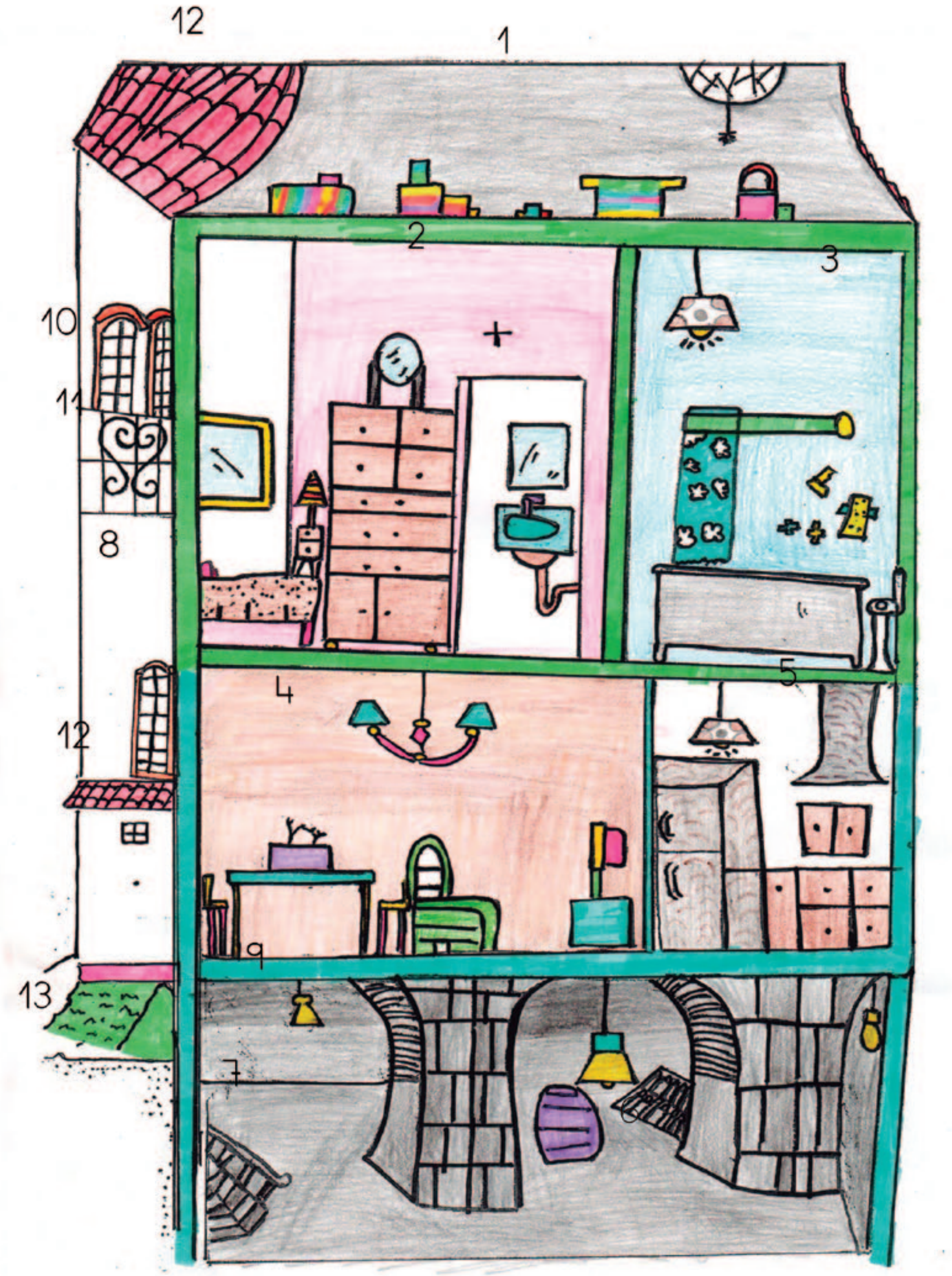

1. U sobrau
2. U dulmitoriu
3. U vati
4. U comedol
5. A cudiña
6. U tinaixheiru
7. As iscaleiras
8. A paré
9. U techu
10. U corriol
11. A reixa
12. U telleñu
13. A intrá

A CUDIÑA

Tres cubiertus

Un teniol, unha cuchara i un cutelu

A gadaña

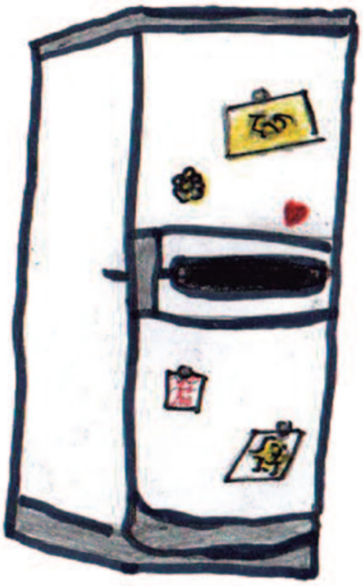

A nevera

U mandil

Un tazón

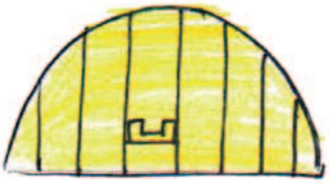

A paneira

U chupafumus

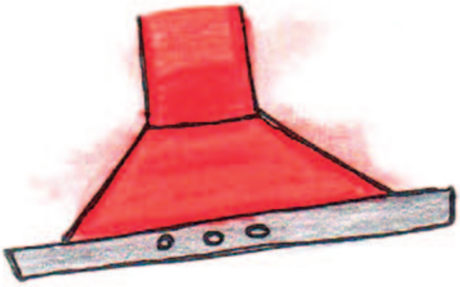

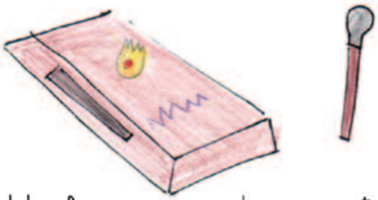

Unha caixa de mixtus

Un butanu cun folnu

Unha ixharra

Un embuí

U COMEDOL

A lámpara du comedol

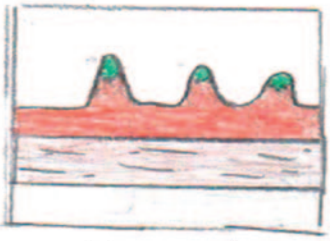

Un cuadru

A tilivisión

Un floreru

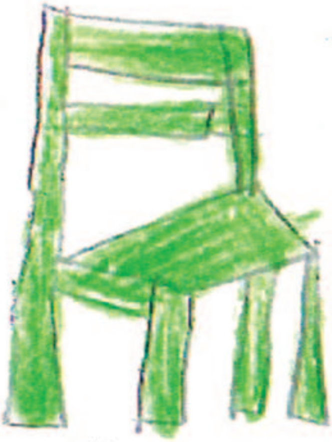

Unha silla

A mesha camilla

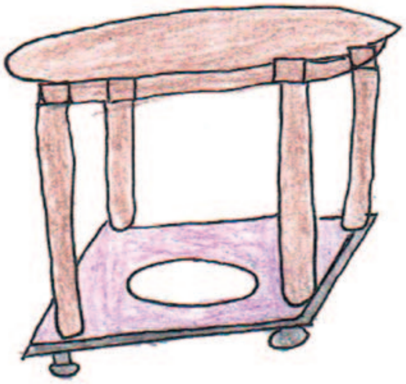

A lacena

U sofá

U DULMITORIU

U VATI

U canu

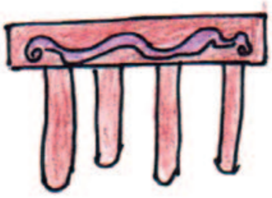

Un pendi

U lavabu

As tixheiras

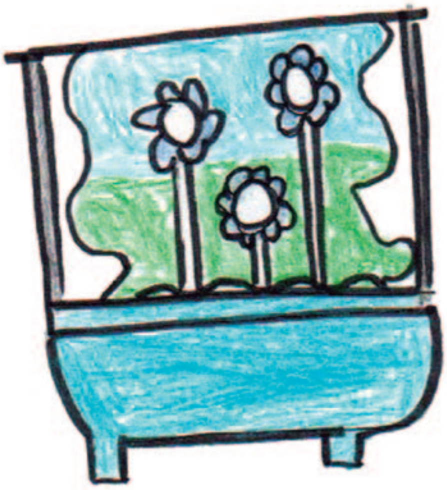

A bañeira

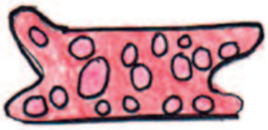

A isponja

U cipillu de dentis

U ixabón de más

Un rollu de papel de vati

U lavapés

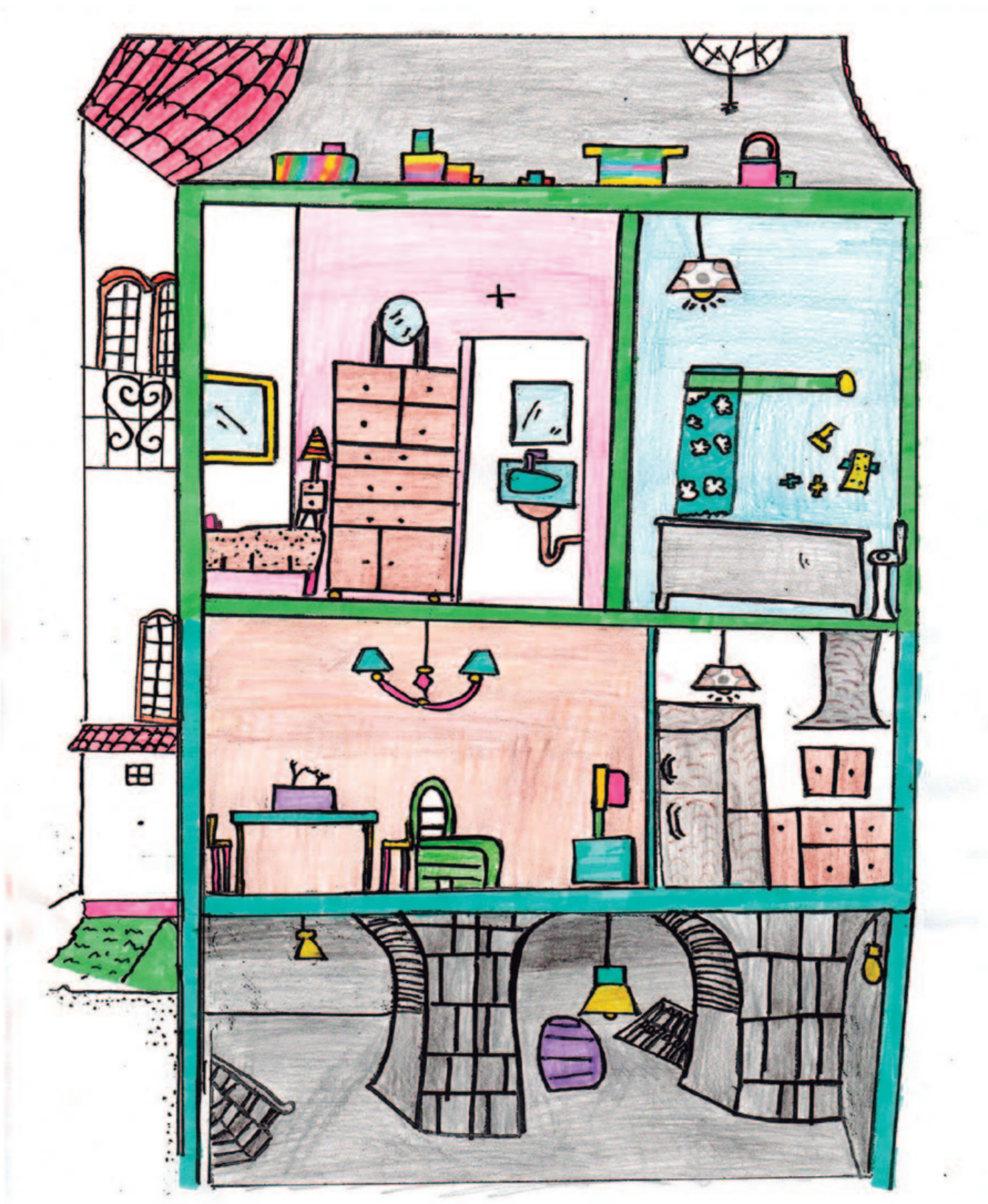

É a casha un palomal
i a cama un jazmineiru
as portas de par en par
i en o fondu o mundu inteiru.

(Miguel Hernández)

PARTIS DE CASHA

¿Ves esa cashita?
É de unha maripoixha piquinina
i esti lindu cascarón,
é de mei amigu o caracol.
¿Ves aquela tan blanquita?
Ludi comu unha estrilita
esa é a miña casha
pa mi, a máis bunina.

1. poyu pa sentalsi
2. engarela
3. ventás

PARTIS DE A CASHA

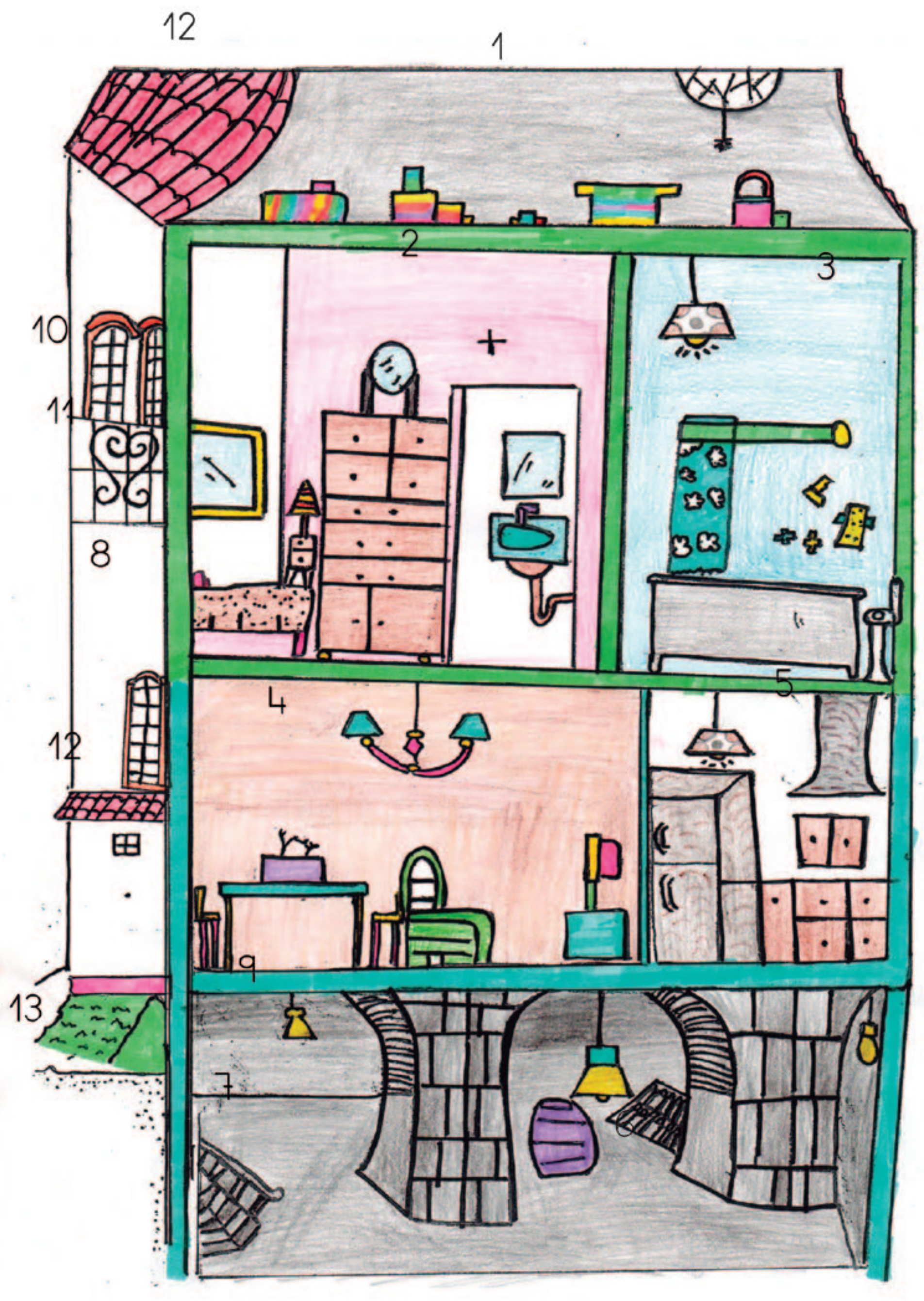

1. O sobrau
2. O durmitoriu
3. O vati
4. O comeol
5. A cudiña
6. A pichorra
7. As escaleiras
8. A paré
9. O techu
10. O balcón
11. A reixa
12. O tellau
13. A entrá

A CUDIÑA

Tres cubertus

Un teneol, un cuchal i un cutelu

A espumeira

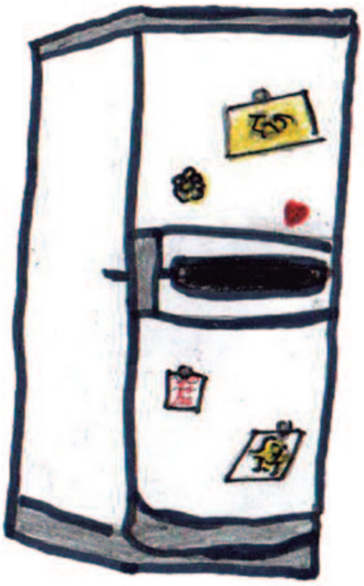

A neveira

O mandil

Un tazón

A paneira

O chupafumus

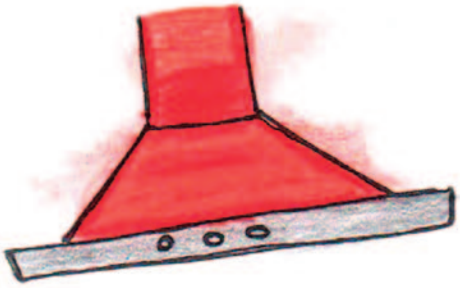

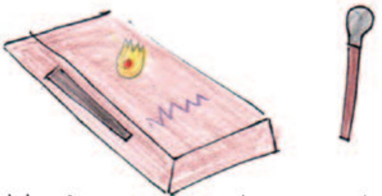

Unha caixa de mixtus

Un butanu con fornu

Unha xharra

Un embui

U COMEOL

A lámpara do comeol

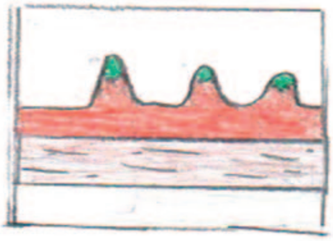

Un cuadru

A televisión

Un floreiru

Unha silla

A mesha camilla

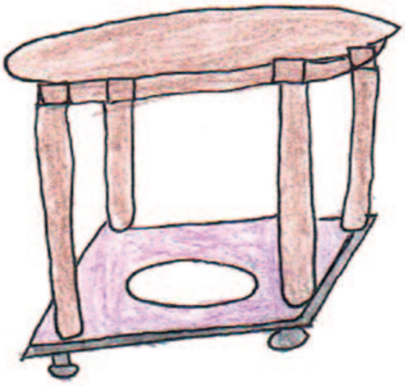

A lacena

O sofá

O DURMITORIU

O VATI

O canu

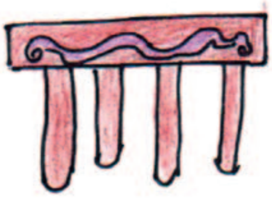

Un pendi

O lavabu

As tixheiras

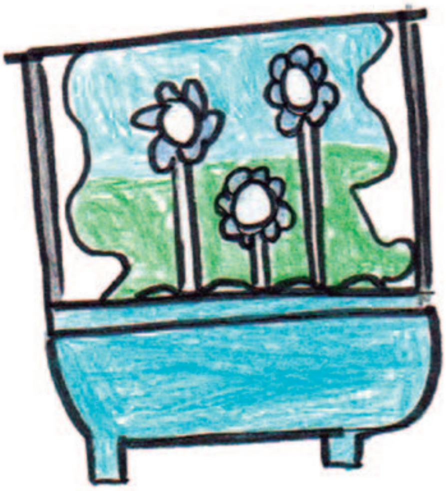

A bañeira

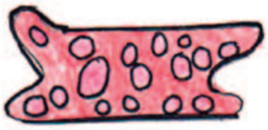

A esponja

O cipillu de dentis

O xabón de más

Un rollu de papel de vati

O lavapés

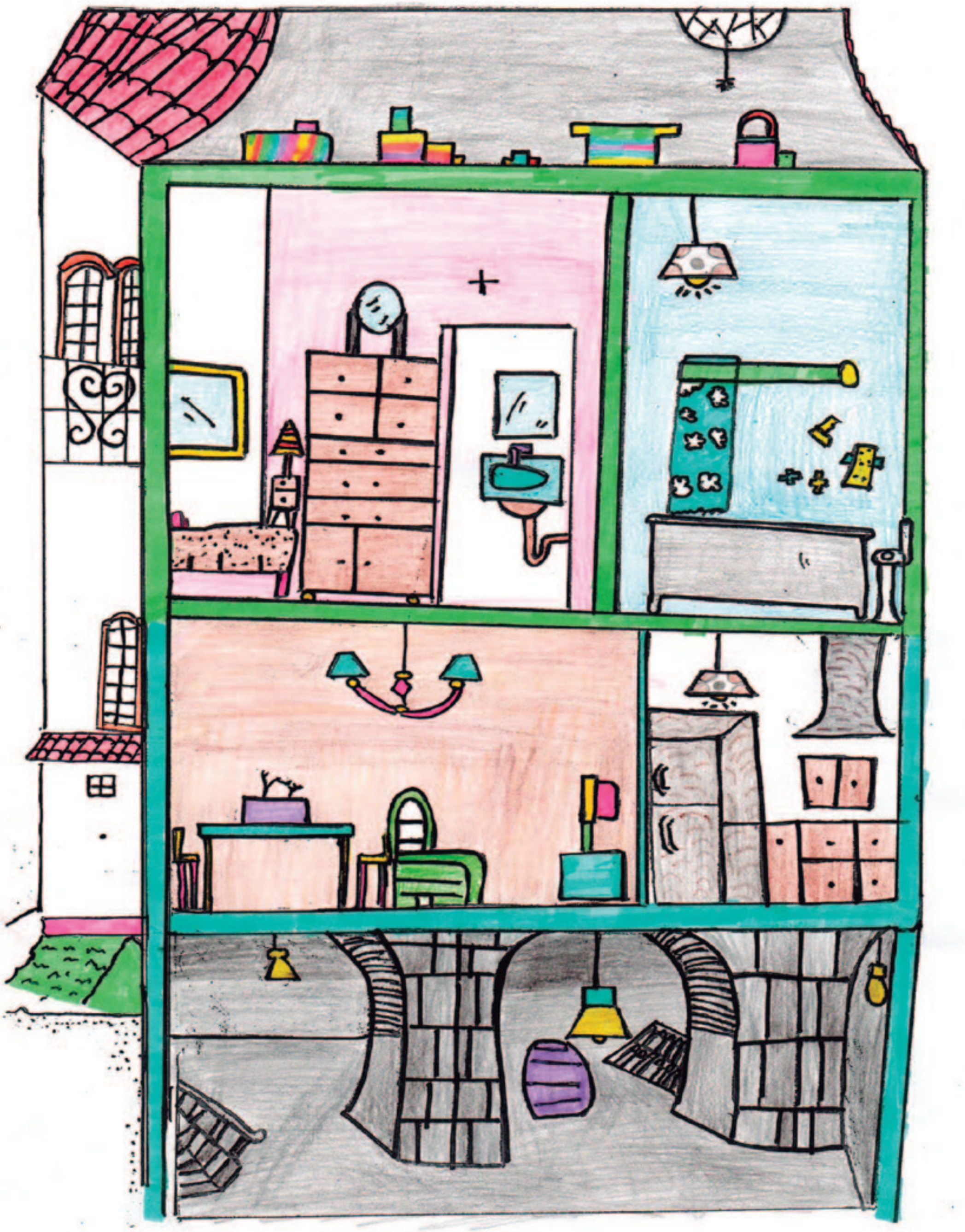

É a casa un palomal
i a cama un jazmineiru
as portas de par en par
i en u fondu u mundu inteiru.

(Miguel Hernández)

PARTIS DA CASA

¿Ves esa casiña?
É de unha mariposa piquinina
i esti lindu cascarón,
é de mei amigu u caracol.
¿Ves aquela tan blanquiña?
Luci cumu unha estriliña
esa é a miña casa
pa mi, a máis bunina.

1. poyu pa sentalsi
2. engarela
3. ventáns

PARTIS DA CASA

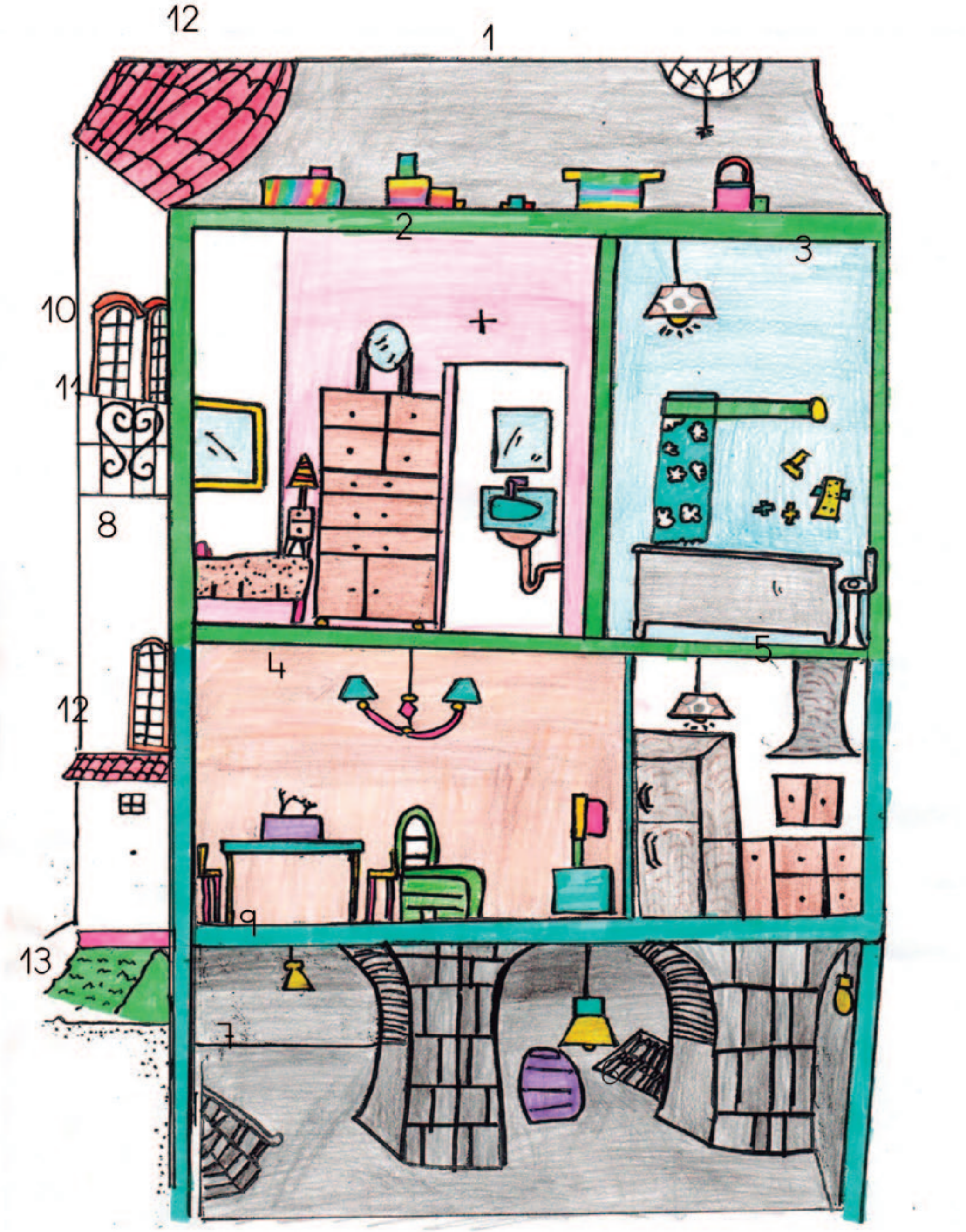

1. U sobrau
2. U dormitoriu
3. U vati
4. U comedol
5. A cuciña
6. U tinajeiru
7. As escaleiras
8. A paré
9. U techu
10. U balcón
11. A reja
12. U tellau
13. A entrá

A CUCIÑA

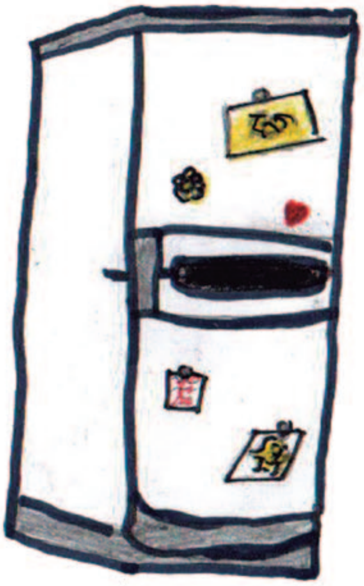

A neveira

Tres cubertus

Un tenedol, unha cuchara i un cutelu

U gadañu

U mandil

Un tazón

A paneira

U chupafumus

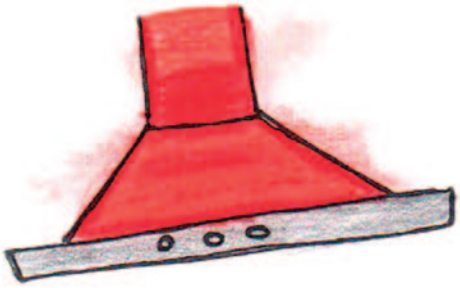

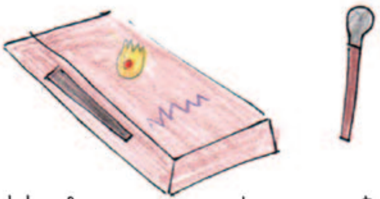

Unha caixa de mixtus

Un butanu con fornu

Unha jarra

Un embudi

U COMEDOL

A lámpara du comedol

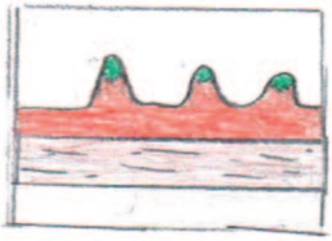

Un cuadru

A televisión

Un floreiru

Unha silla

A mesa camilla

A lacena

U sofá

U DOLMITORIU

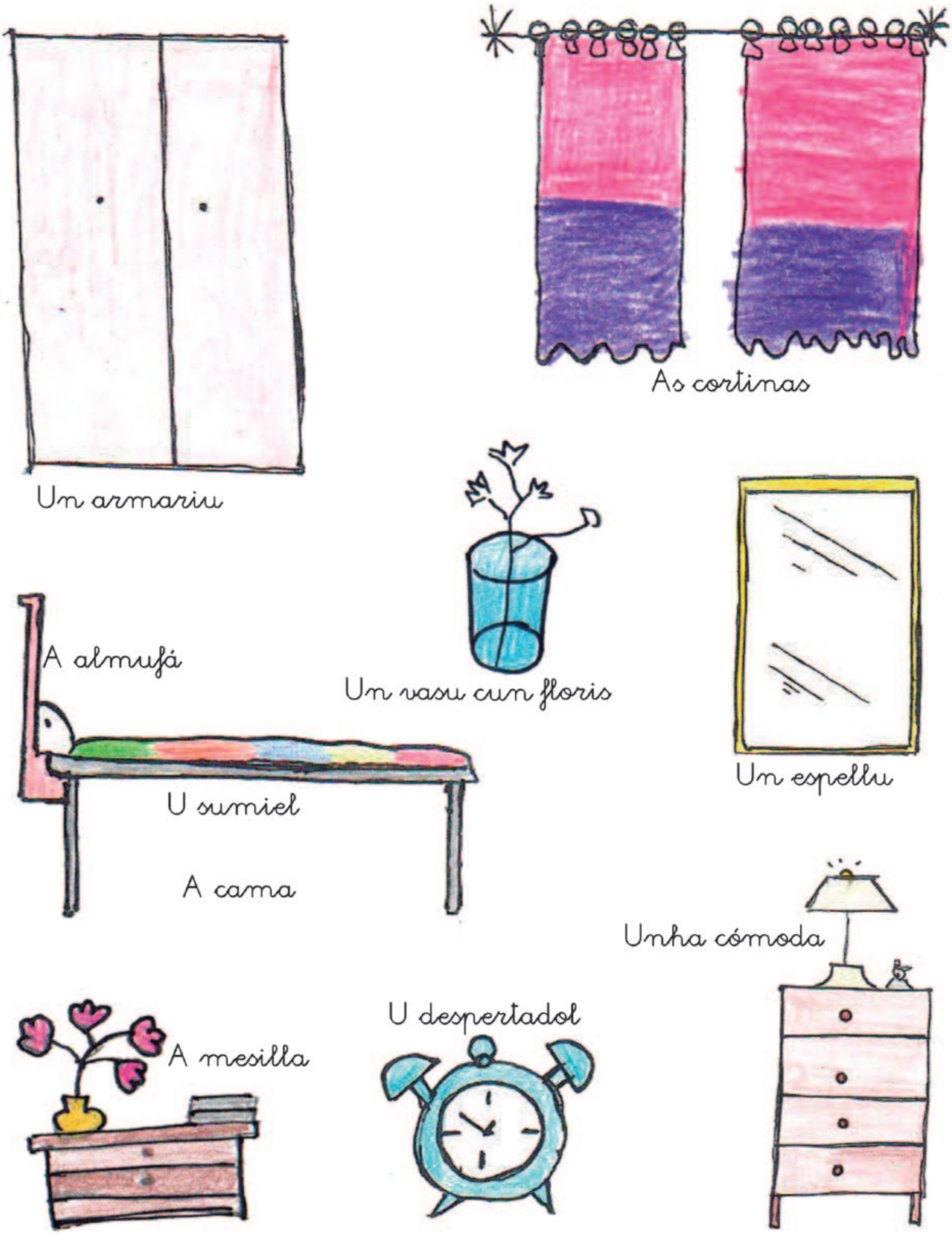

U VATI

U canu

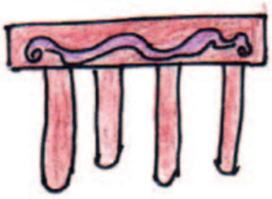

Un pendi

U lavabu

As tijeiras

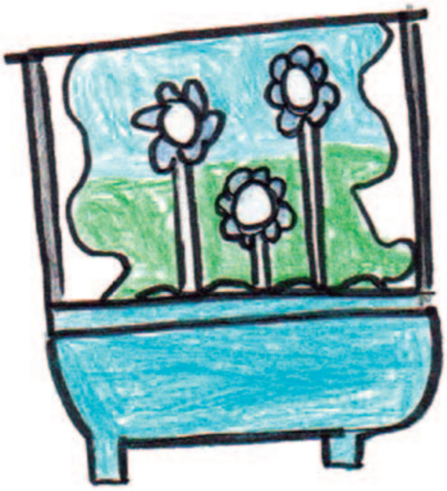

A bañeira

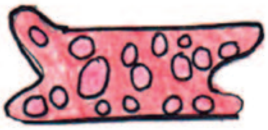

A esponja

U cepillu de dentis

U xabón de mans

un rollu de papel
de vati

U lavapés

Rabia, rabiña
que teñu unha pina,
cun mutus piñós, i
tú nun us comis.

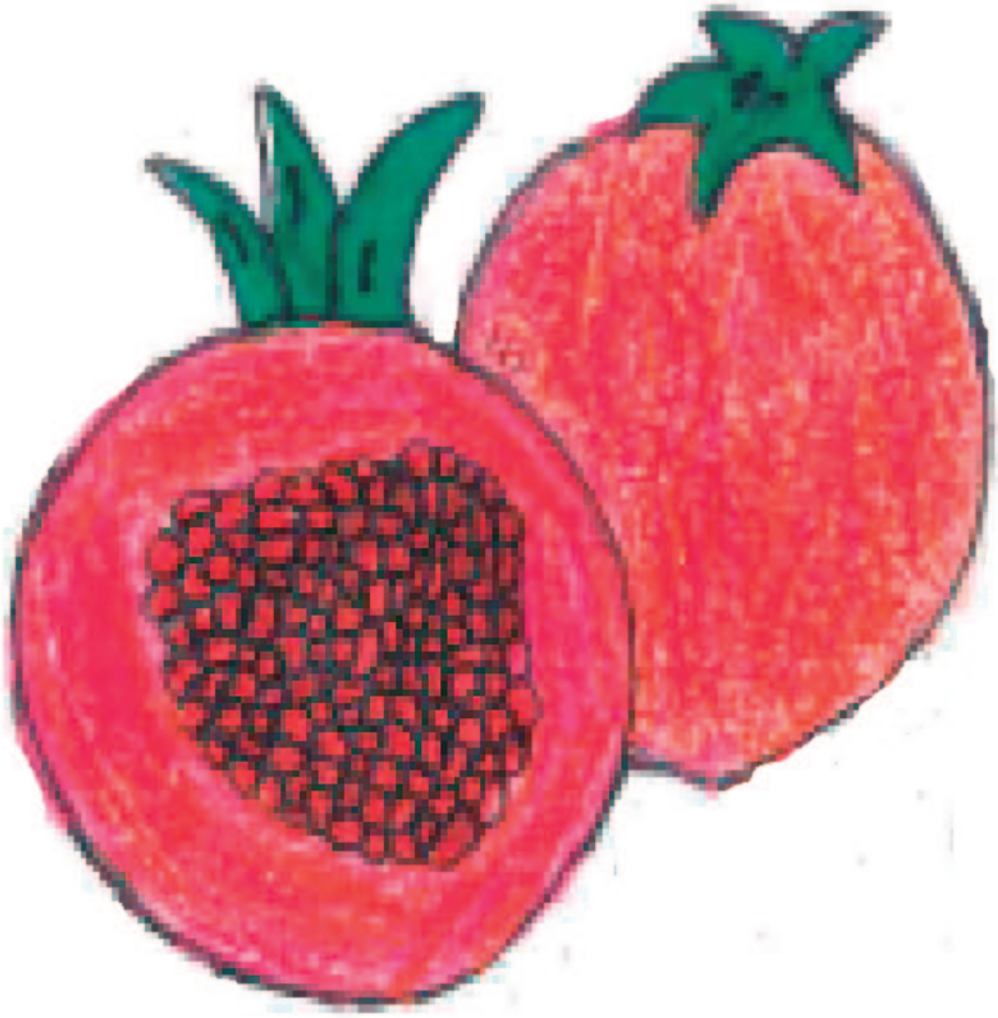

AS VIRDURAS

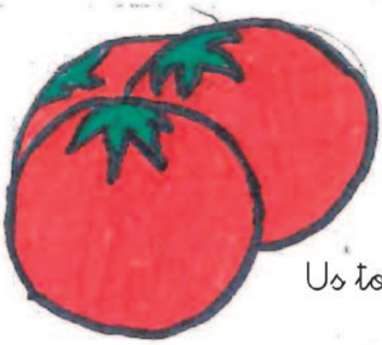

Us tomatis

U calabacín

A lituga

U repolu

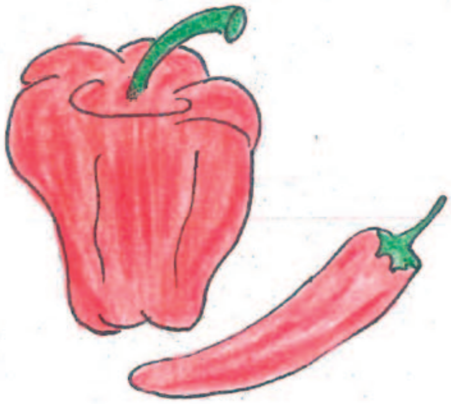

Us pimentus

As cebolas

Pa felmi bailal,
me poñu a capa.
Pa bailal ma han de quital.
Ei bailu sin leval a capa.
i sin capa nun poyu bailal.
(A cebola)

AS VIRDURAS

Us allus

Us puerrus

Us guishantis

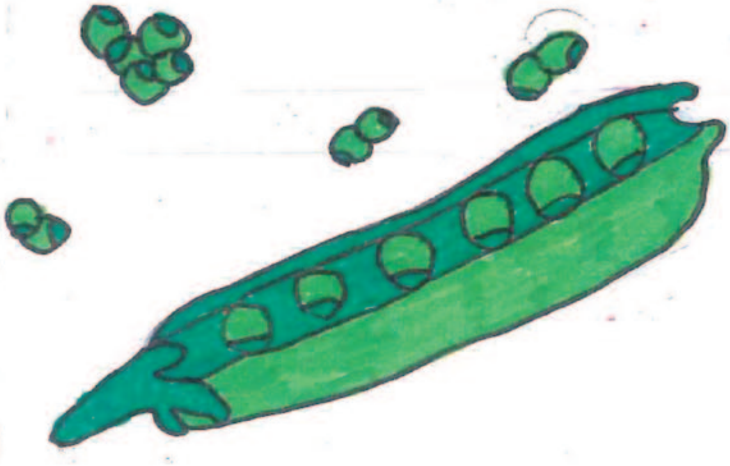

Us frendxós

US ALIMENTUS

In un platu de salá
comin tós a ve
ixhugandu a baralla.
Chu Marín de dois pingui
cúcara Mácara ti ti foi.
Arza a pata, cabalu blancu
i mira a vel quin foi.
Manzana, manzana, manzana pudría.
Un, dois, tres i seya.

Lentejas

Almodu de galbanzus

Mollu de pescau

Alveixhas

Arró

US ALIMENTUS

U leiti

U sal

U azuca

A mermelá

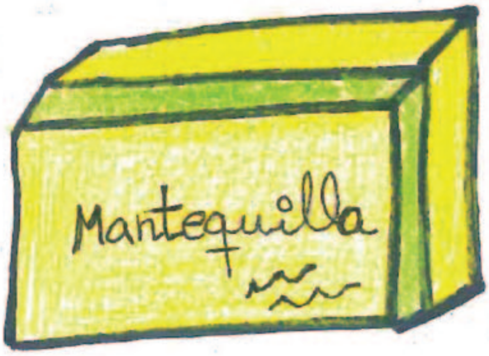

A mantiquilla

U mel

US ALIMENTUS

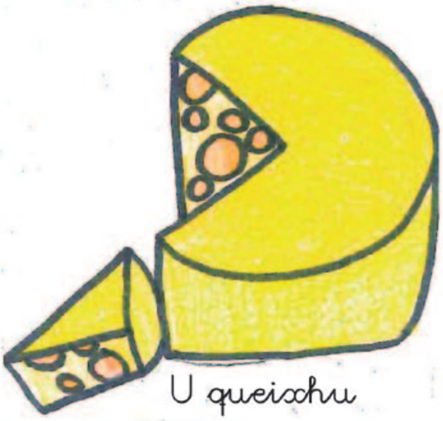

U queixhu

U pan

U adeiti

U zumu

U viñu

US ALIMENTUS

A fariña

Us ovus

A pesca

A calni

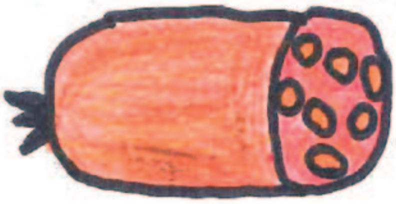

U churizu

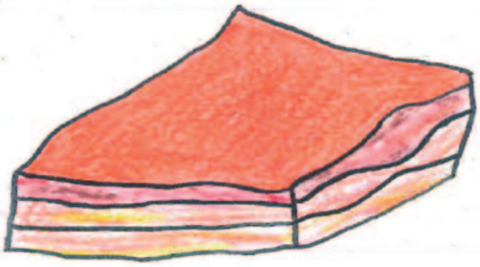

U torresnu

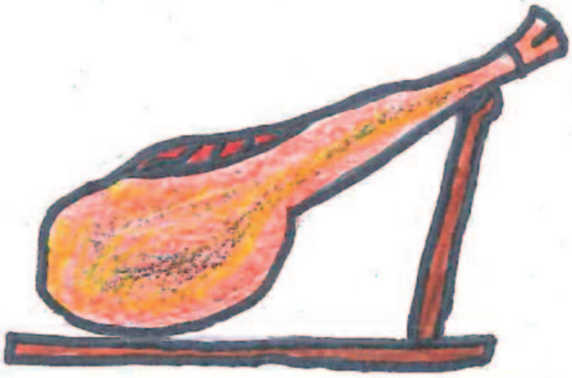

U jamón

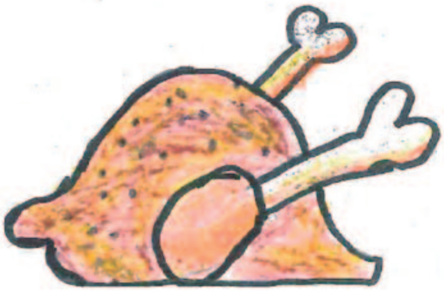

U polu

DIFERENTIS COMÍAS IN UN DÍA

U DISAYUNU

U leiti

A mermelá

Arró cun leiti
me queru cashal
cun unha siñurita
de San Nicolás.

Que sepa coshel
que sepa bordal
que sepa abril a porta
pa dil a bordal.

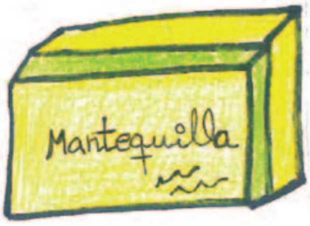

A mantiquilla

Us cereais

U mel

U ALMODU

A tostá

U bocadillu

A galleta

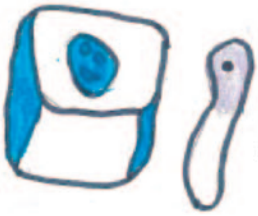

A nocilla

U zumu

DIFERENTIS CUMÍAS IN UN DÍA

CUMÍA

"U que comi i nun cunvía"

U que comi i nun cunvía
ten un sapu in a barriga
Ei cumí i le cunví
i u sapiñu u tendis vos.

Jamón i chacina

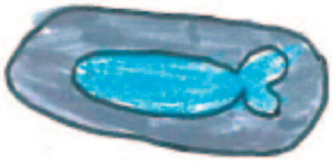

A pesca

As narandxas

Arró i macarrós

A calni

Unha manzana

MERENDA

Un sandwich

Fruta

CEA

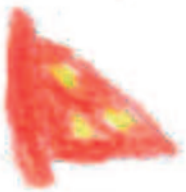

A pizza

Sopa de fideus

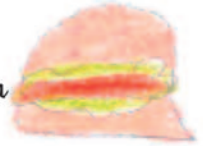

A hamburguesha

AS FRUTAS

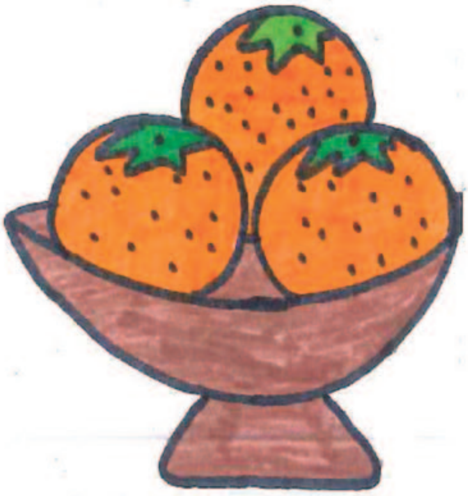

As narandxas

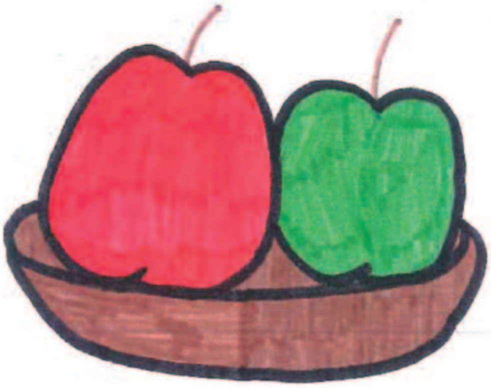

As manzanas

Us prisegus

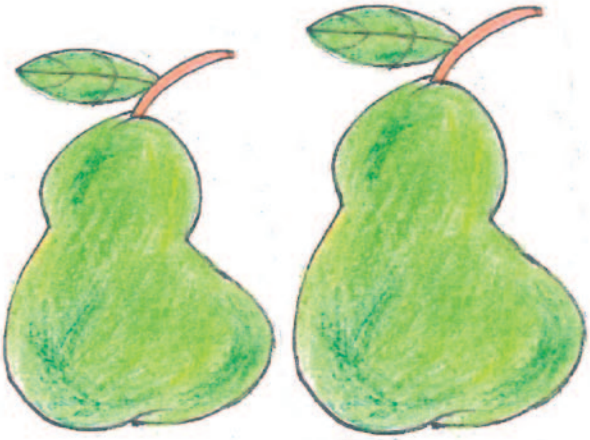

As peras

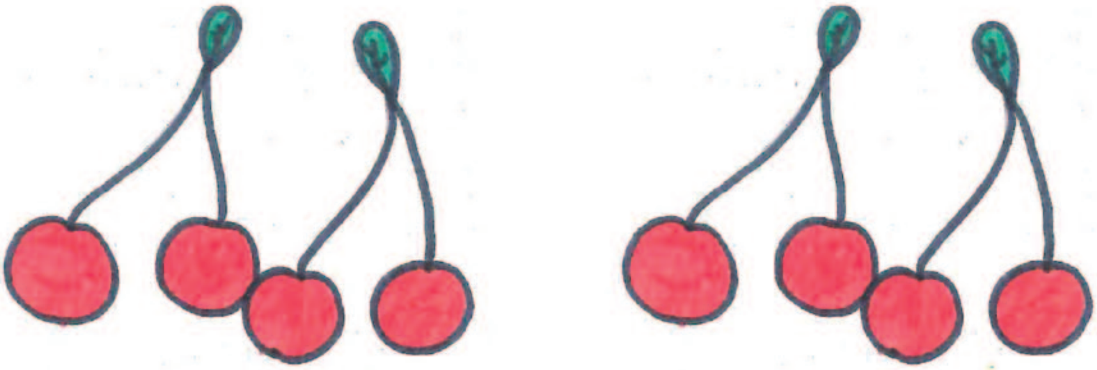

As cereixchas

AS FRUTAS

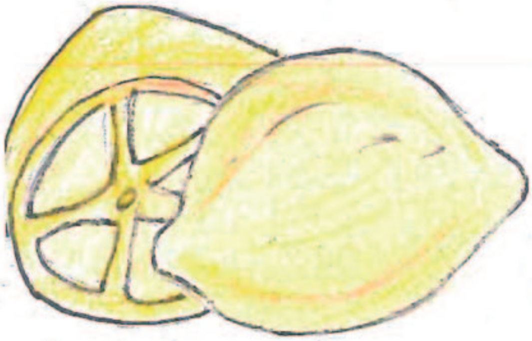

Us limós

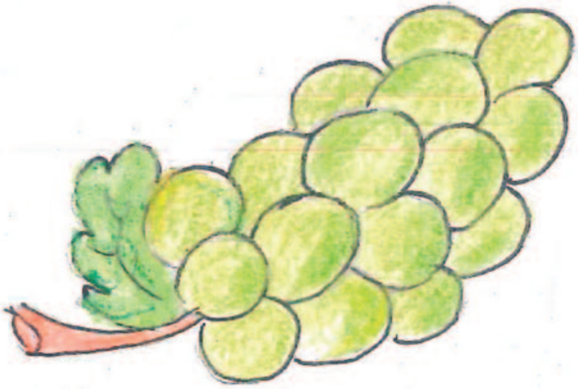

As uvas

Us nisperus

As pavías

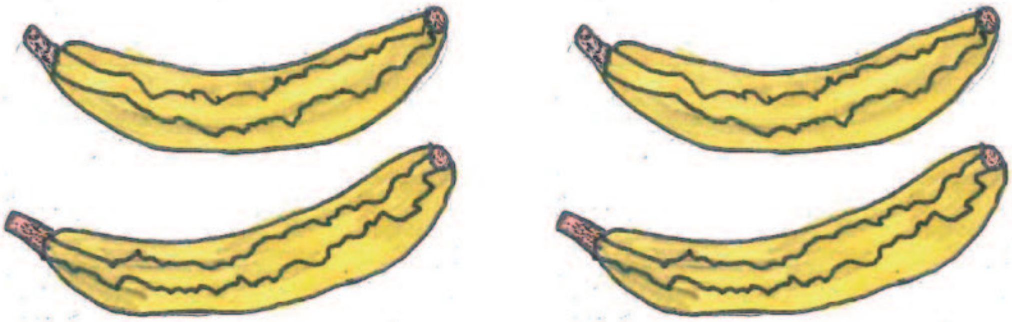

Us plátanus

AS FRUTAS

A sandía alalgá

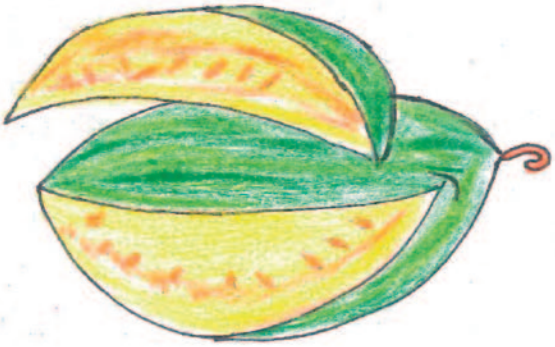

U melón

Adivina, adivinanza
é alalgá i naranja
se a comin us cuellus
pa así chegal a vellus..

A zanahoria

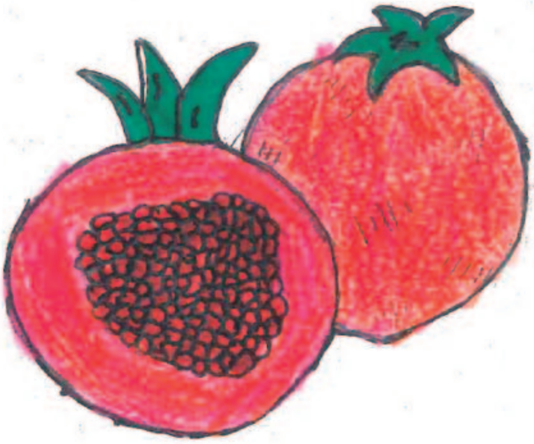

As migrás

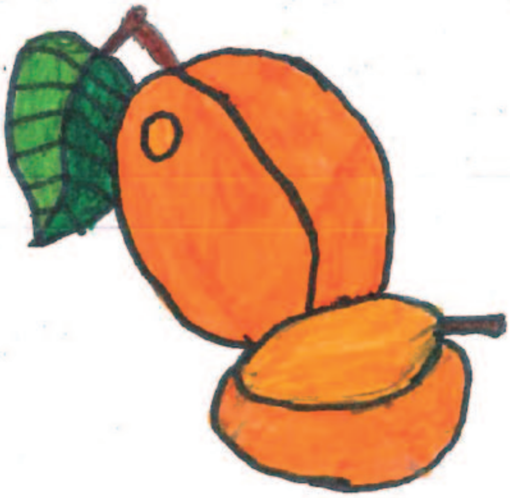

Us albaricoquis

Rabia, rabiña
que teñu unha piña,
con mutus piñós
i tú nun os comis.

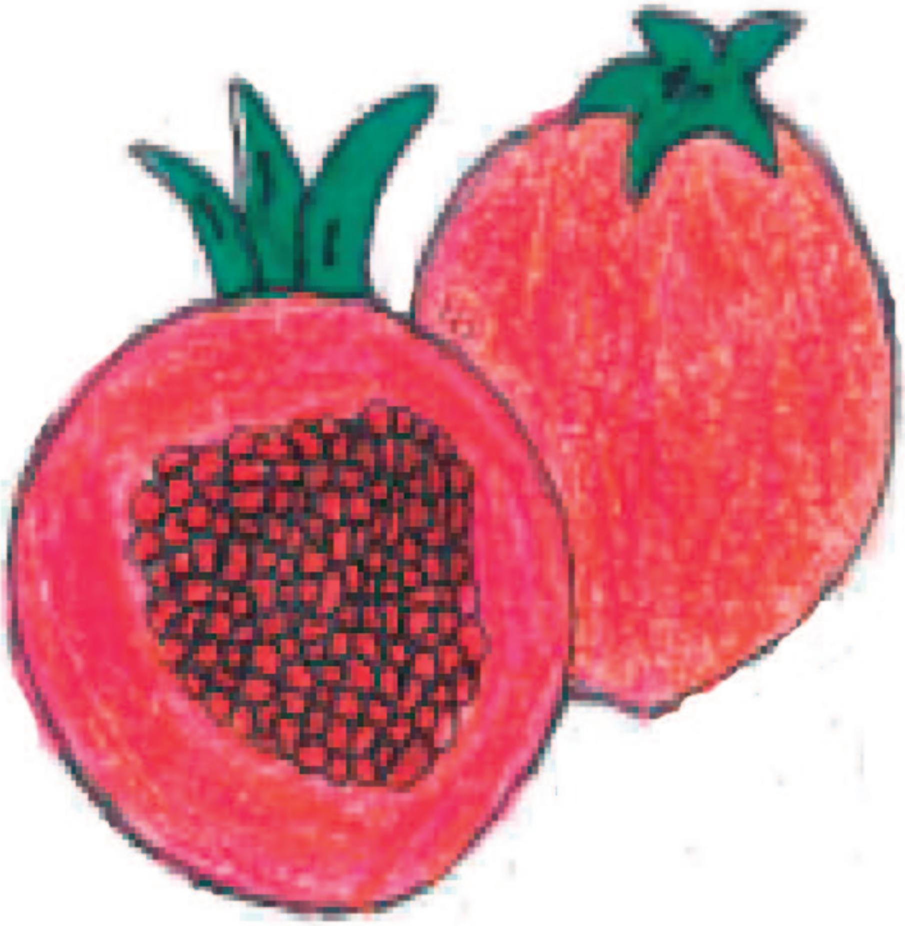

VERDURAS

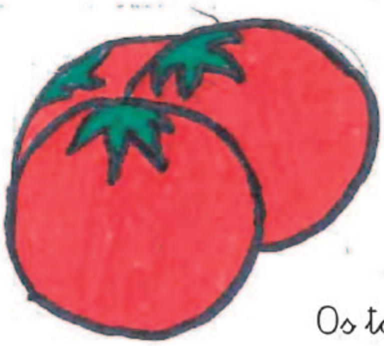

O calabacín

Os tomatis

A lituga

O repolu

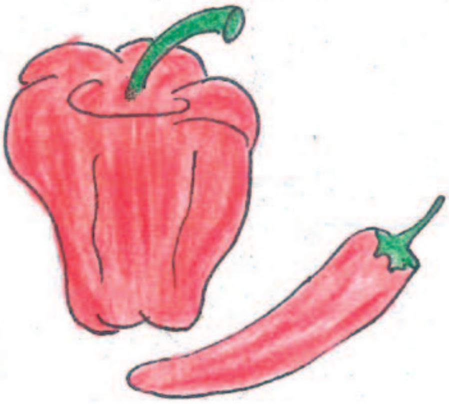

Os pimentus

Pa felmi bailal,
me poñu a capa.
Pa bailal ma han de quital.
Ei bailu sin leval a capa.
i sin capa nun poyu bailal.

(A cebola)

As cebolas

VERDURAS

Os allus

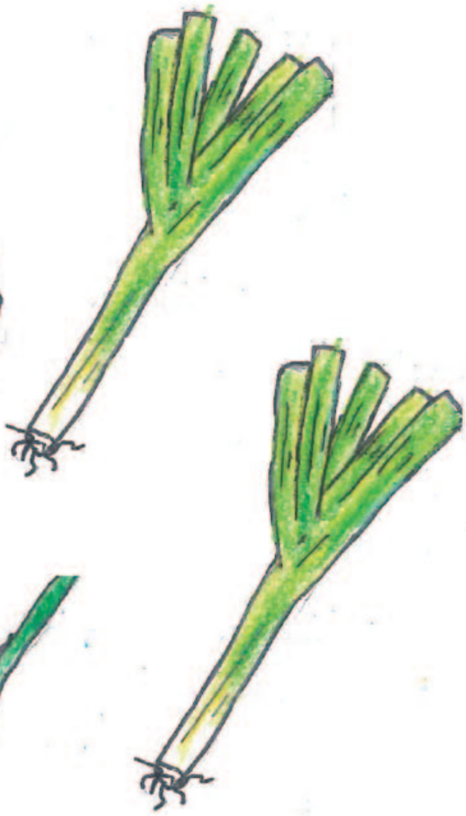

Os puerrus

Os guishantis

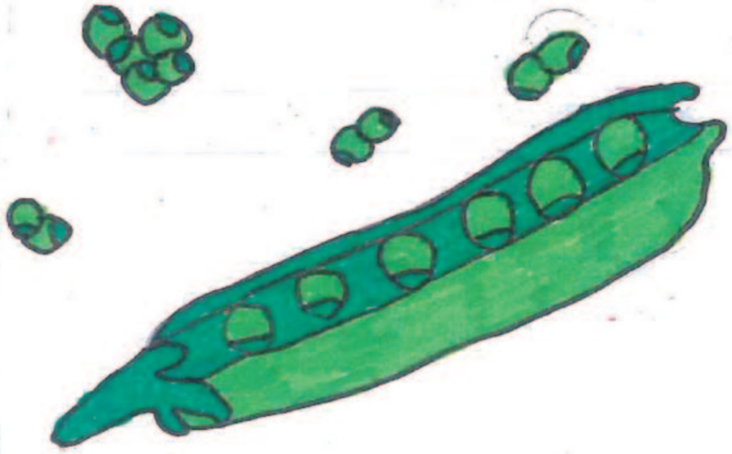

Os freixhós

OS ALIMENTUS

En un platu de ensalá
comin tós a ve
xhugandu a baralla.
Tíu Marín de dois pinguí
cúcara Macara t·t·ti foi.
Alza a pata, cabalu blancu
i mira a vel quin foi.
Manzán, manzán, manzán puiría.
Un, dois, tres i seida.

As lentejas

O almodu de garbanzus

O mollu de pescau

Os chícharus

O arró

OS ALIMENTUS

O leiti

A sal

A mermelá

O azúcar

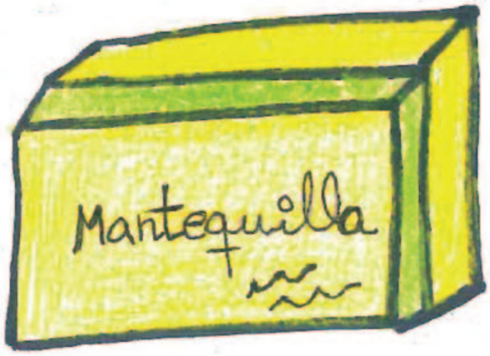

O mel

A mantequilla

OS ALIMENTUS

O queixhu

O pan

O adeiti

O zumu

O viñu

OS ALIMENTUS

A fariña

Os ovus

A pesca

A carni

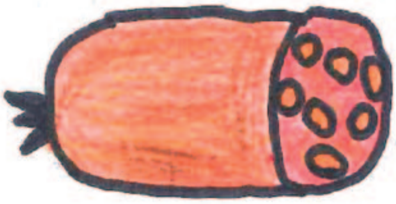

O chuirizu

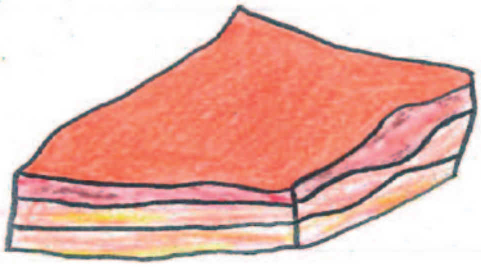

O turresnu

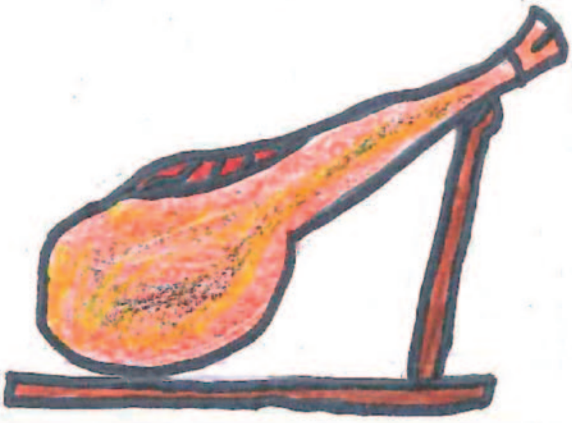

O jamón

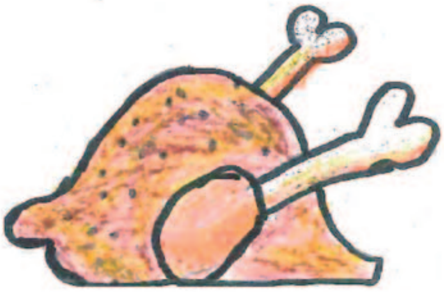

O polu

DIFERENTIS CUMÍAS EN UN DÍA

O DESAYUNU

O leiti

A mermelá

Arró con leiti
me queru cashal
con unha señurita de
San Nicolás.

Que sepa coshel
que sepa bordal
que sepa abril a porta
pa dil a bordal.

A mantequilla

Os cereais

O mel

ALMODA DE MEYA MAÑÁN

A tostá

O bocadillu

A galleta

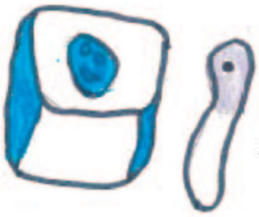

A nocilla

O zumu

DIFERENTIS CUMÍAS EN UN DÍA

CUMÍA

"O que comi i nun cunvía"

O que comi i nun cunvía
ten un sapu en a barriga
Ei cumí i le cunví
i o sapitu o tendis vos.

O jamón i a chacina

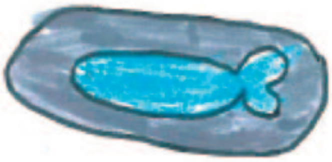

A pesca

As narandxas

O arró i os macarrós

A carni

A manzán

MERENDA

O sandwich

A fruta

CEA

A pizza

A sopa de fideus

A hamburguesha

FRUTAS

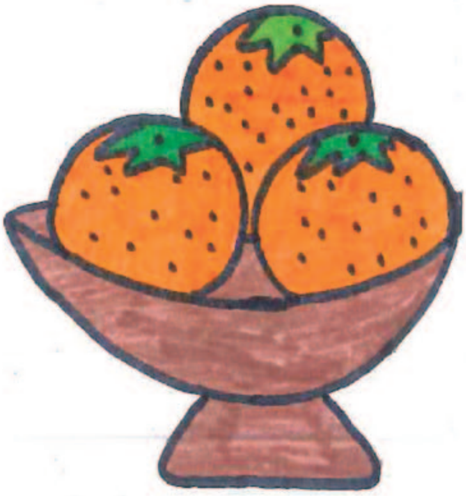

As narandxas

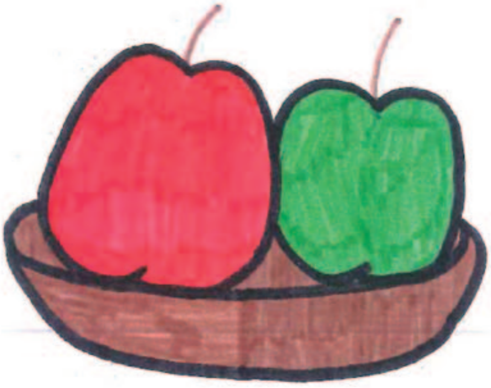

As manzás

Os maracatós

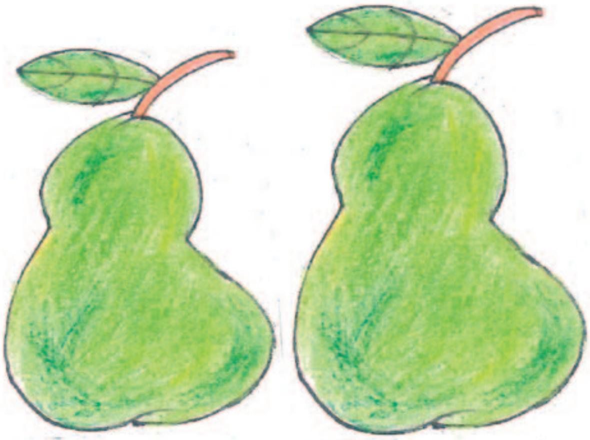

As peras

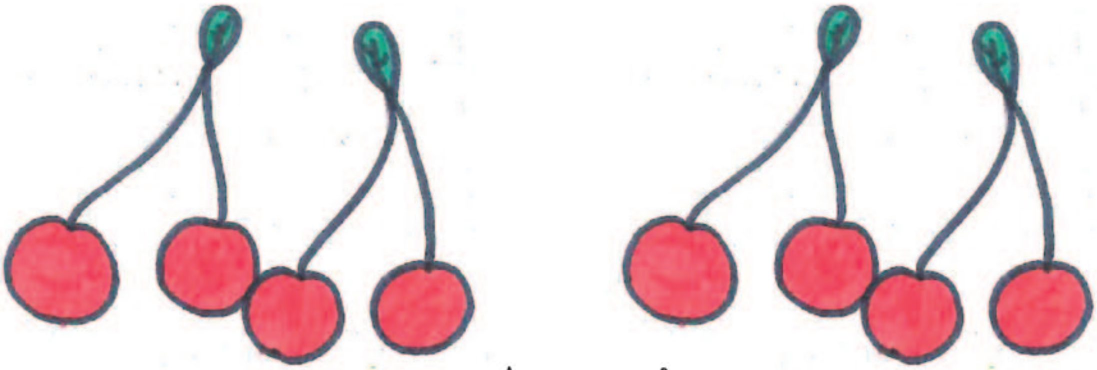

As cereixchas

FRUTAS

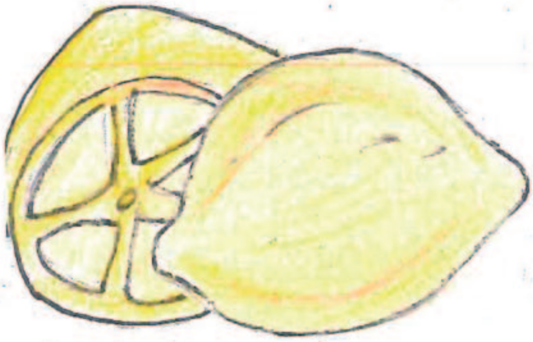

Os limós

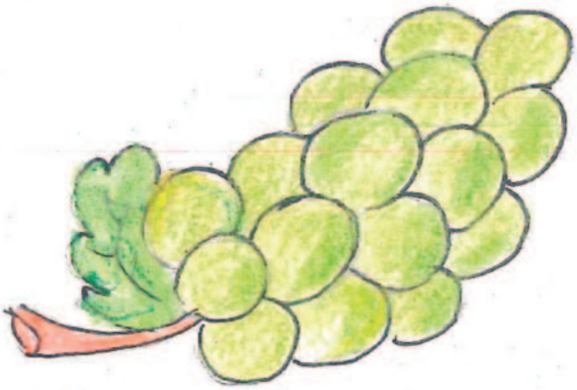

As uvas

Os nísperus

As nectarinas

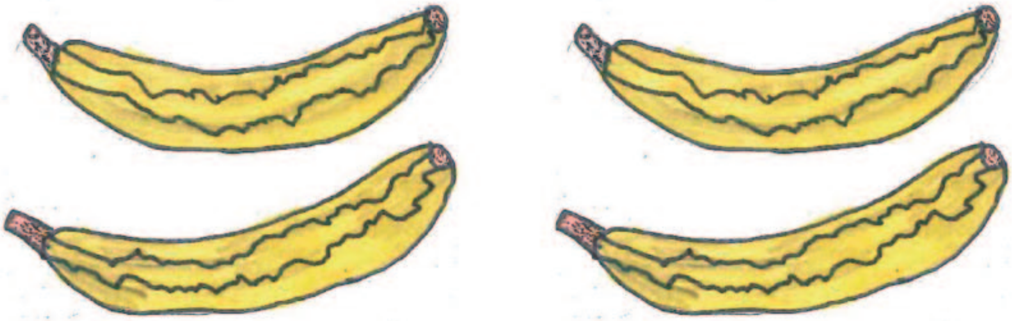

Os plátanus

FRUTAS

A sandía

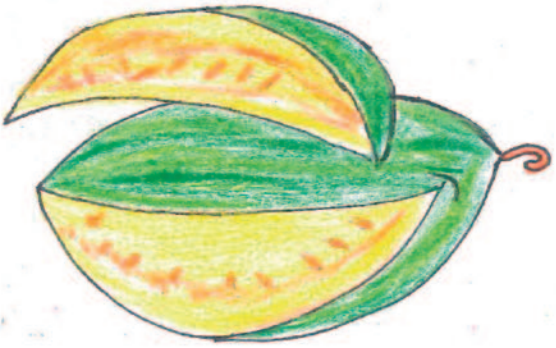

O melón

Adivina, adivinaza é
alargá i narandxa
sa comin us cuellus
pa así chegal a
vellus..

A zanahoria

As migrás

Os amacoris

Rabia, rabiña
que teñu unha pina,
con mutus piñóns,
i tú nun us comis.

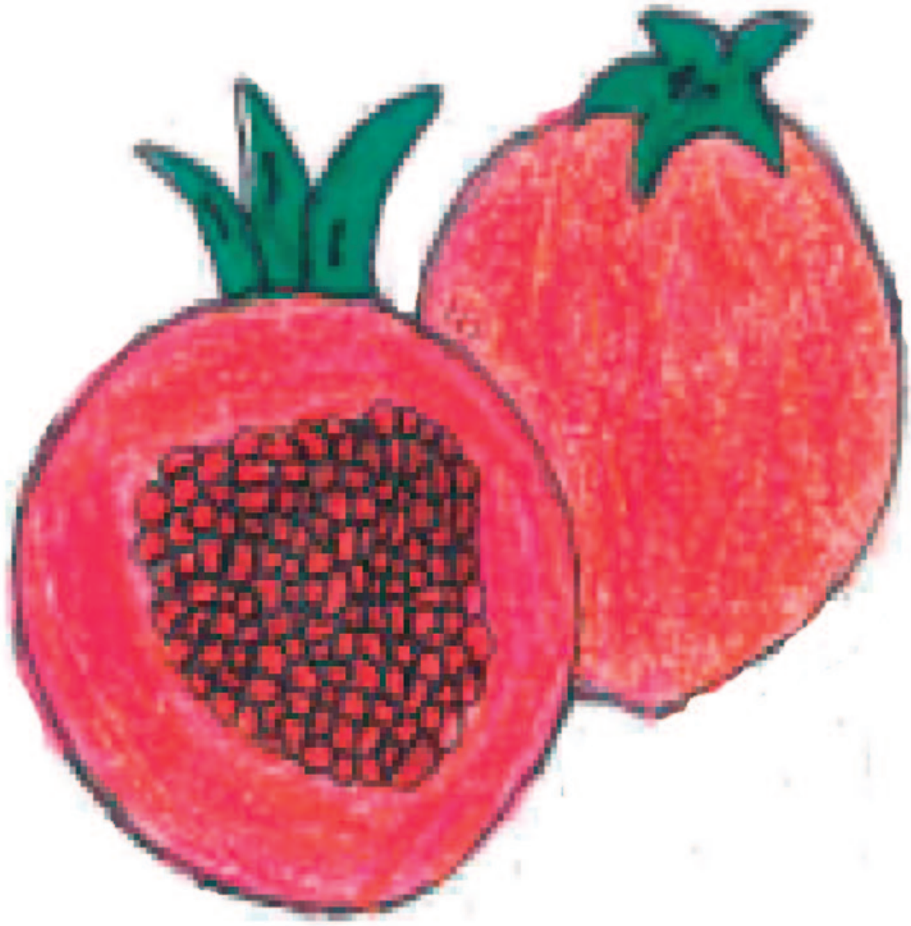

AS VERDURAS

Us tomatis

U calabacín

A lituga

U repolu

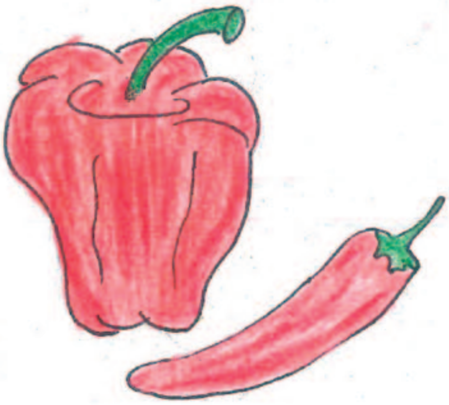

Us axíns

As cebolas

Pa ficelmi bailal,
me poñu a capa.
Pa bailal ma han de quital.
Ei bailu sin leval a capa.
i sin capa nun podu bailal.
(A cebola)

AS VERDURAS

Us allus

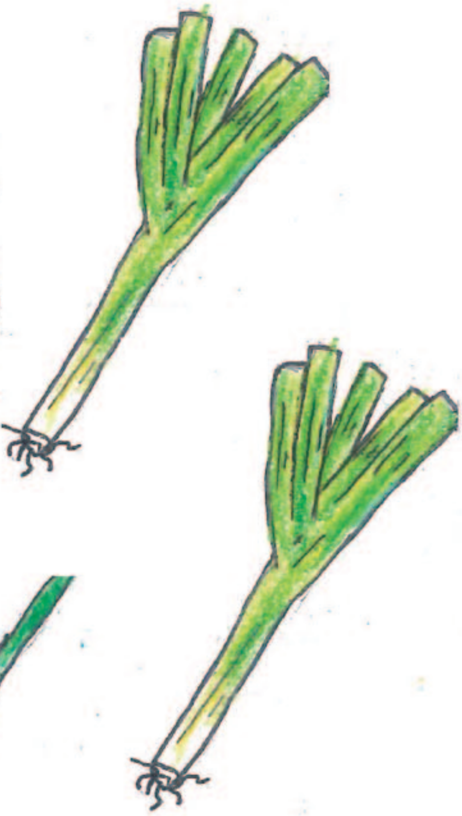

Us puerrus

Us guisantis

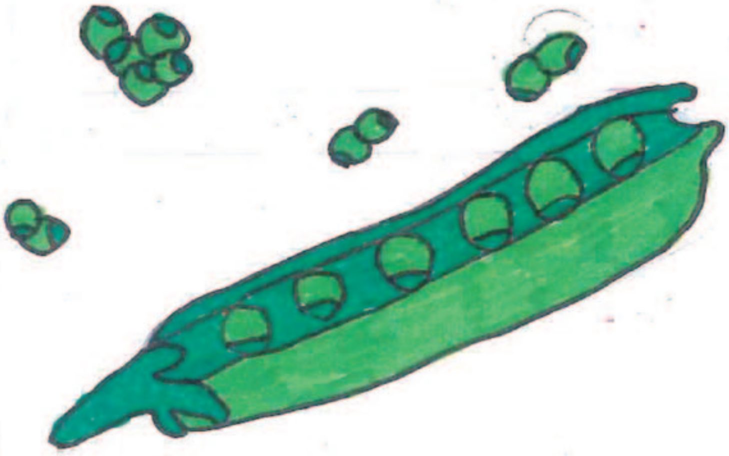

Us frenjóns tenrus

US ALIMENTUS

En un platu de ensalá
comin lós a ve
xugandu a baralla.
Tíu Marín de dois pinguí
cícara Macara títiti foi.
Alza a pata, cabalu blancu
i mira a vel quen foi.
Manzán, manzán, manzán pudría.
Un, dois, tres i seida.

As lentejas

A cuciña de garbanzus

U mollu de pescau

Us chícharos/ as ervillas

U arró

US ALIMENTUS

U leiti

A sal

U azúcar

A marmelá

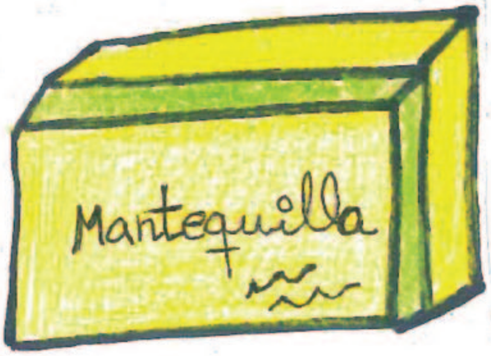

A mantequilla

U mel

US ALIMENTUS

U queixu

U pan

U aceiti

U zumu

U viñu

US ALIMENTUS

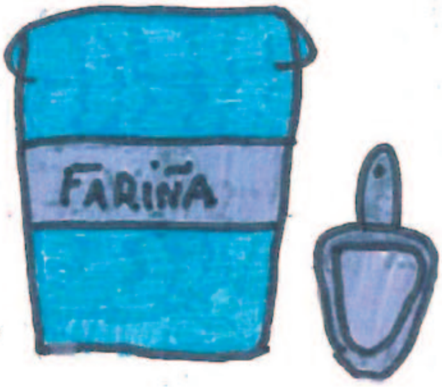

A fariña

Us ovus

A pesca

A carni

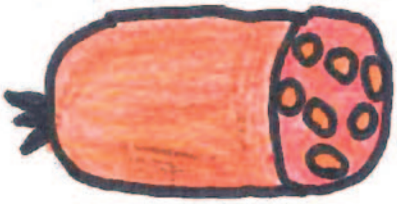

U churizu

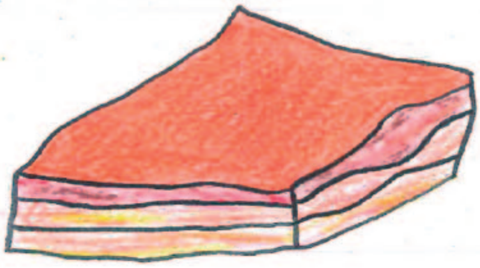

U tuiciñu

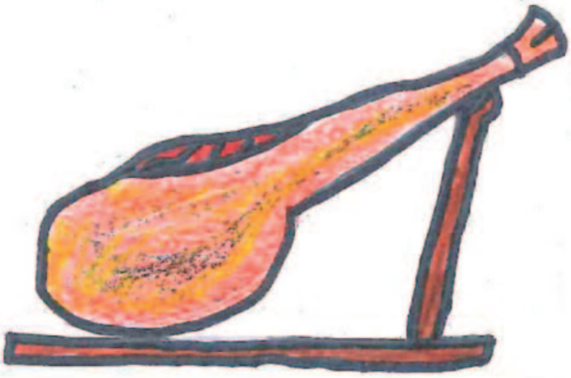

U jamón

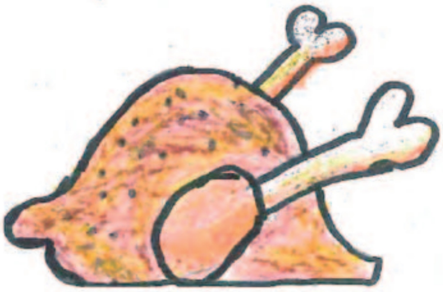

U polu

DIFERENTIS COMÍAS EN U DÍA

U DESAYUNU

U leiti

A marmelá

Arró con leiti
me queru casal
con unha señorita
de San Nicolás.

Que sepa cosel
que sepa bordal
que sepa abril a porta
pa dil a bordal.

A mantequilla

Us cereais

U mel

ALMORZU DE MEYA MAÑÁN

A tostá

U bocadillu

A galleta

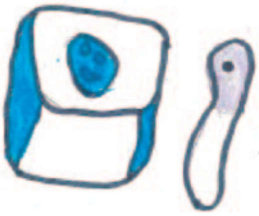

A nocilla

U zumu

DIFERENTIS COMÍAS EN U DÍA

COMÍA

"U que comi i nun convida"

U que comi i nun convida
ten un sapu en a barriga
Ei cumí i le cunvidí
i u sapiñu u tendis vos.

Jamón i chacina

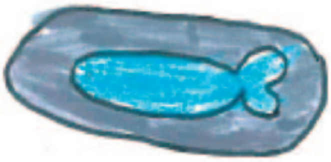

A pesca

As naranjas

U arró i us macarróns

A carni

Unha manzana

MERENDILLA

Un sandwich

A fruta

CEA

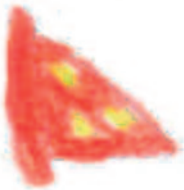

A pizza

A sopa de fideus

A hamburguesa

AS FRUTAS

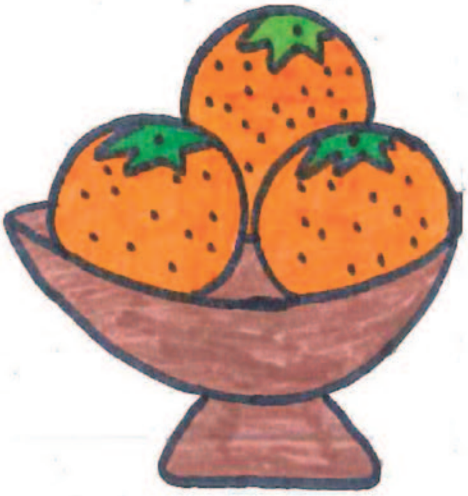

As naranjas

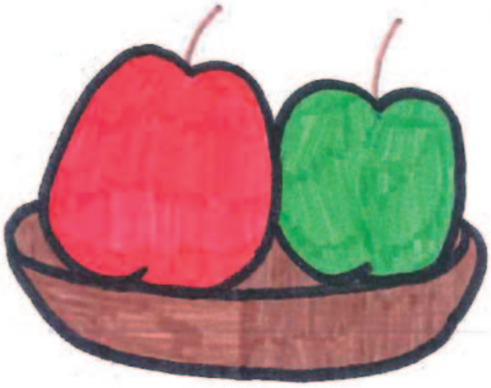

As manzanas

Us présigus

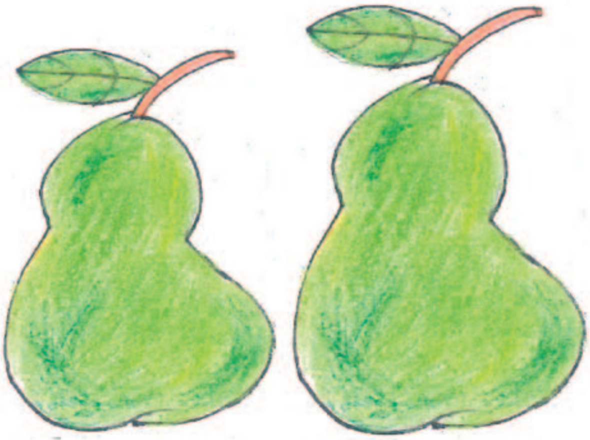

As peras

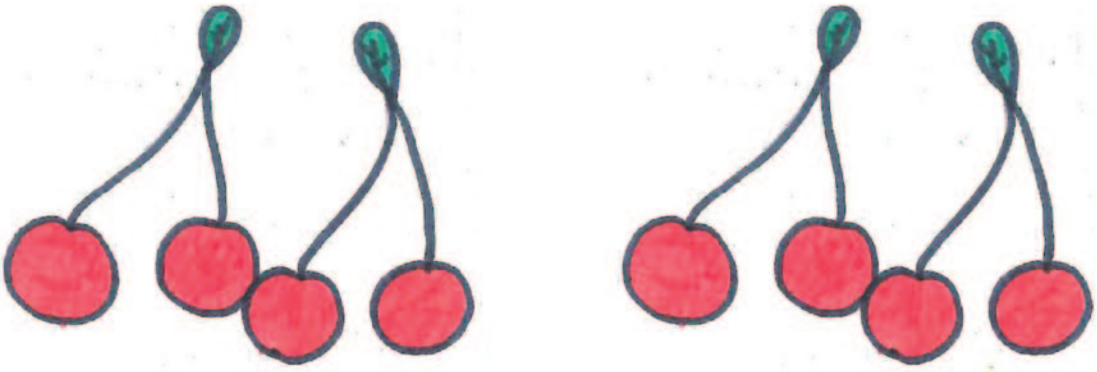

As cerezas

AS FRUTAS

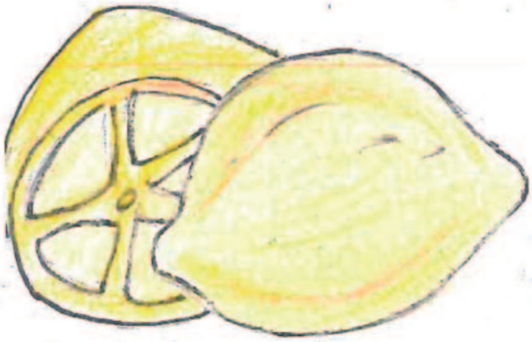

Us limóns

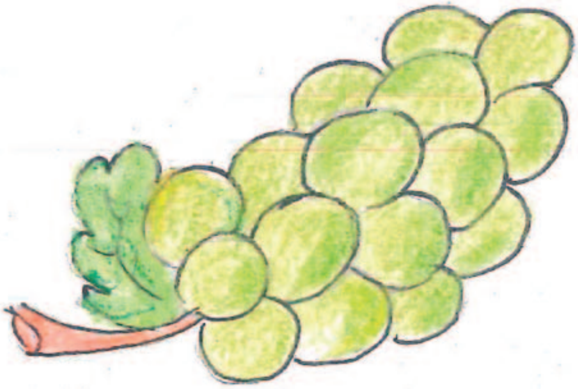

As uvas

Us nísperus

As pavías

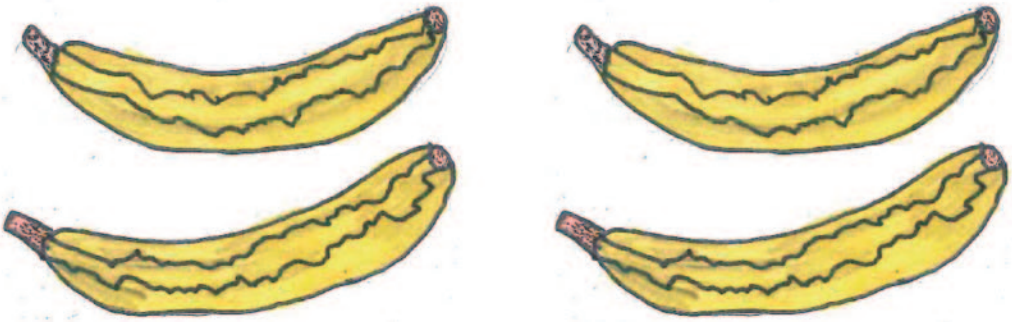

Us plátanus

AS FRUTAS

A sandía

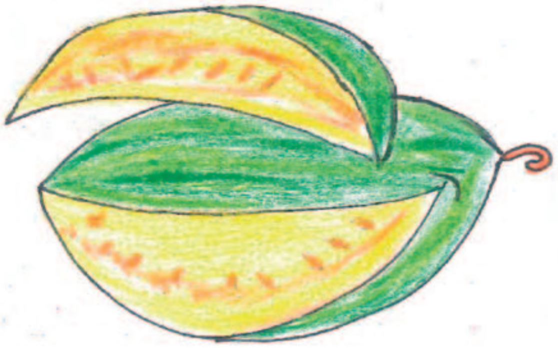

U melón

Adivina, adivinanza
é alargá i naranja
se a comin us cuellus
pa así chegal a vellus..

A zanahoria

As migrás

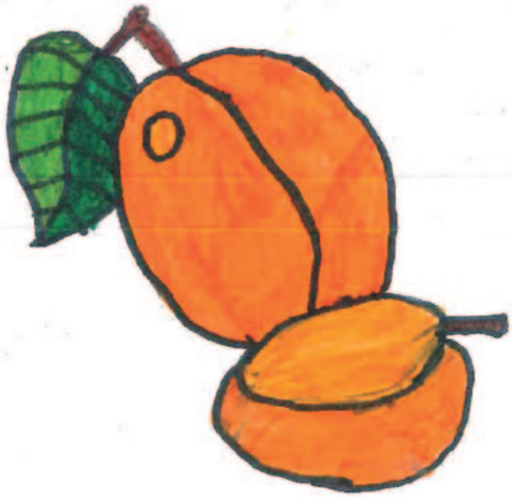

Us albaricoquis

US ANIMAIS

US INSECTUS

Dus maripoixhas

Si bo sorti ques
tel i disfrutal,
unha linda mariquita
tes que incontral

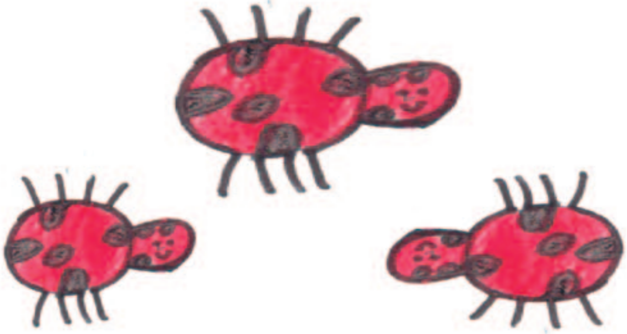

Unha, dus i tres
mariquitas

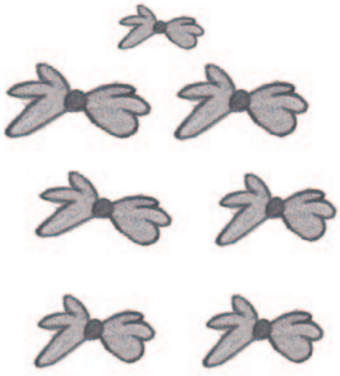

Mutus musquiñus

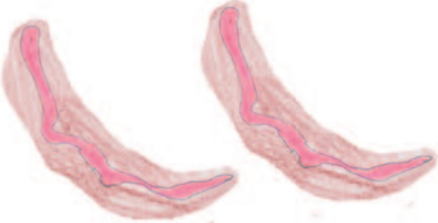

dus miñocas

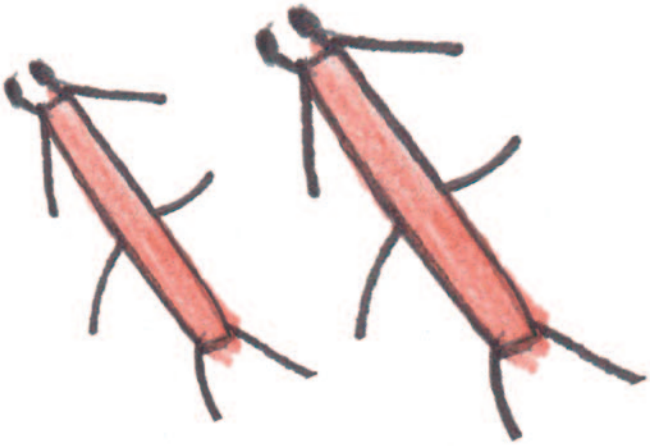

Dus tranquiteshas

Inda nun ha seyu u sol
cun a su lú de madrugá,
sai a tropa ben caleña a
impezal a ixholná.

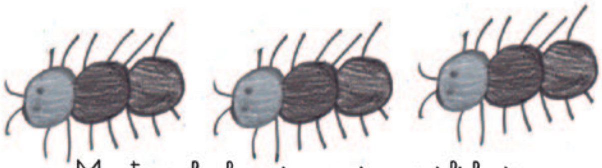

Mutas fulmigas in rifileira

US INSECTUS

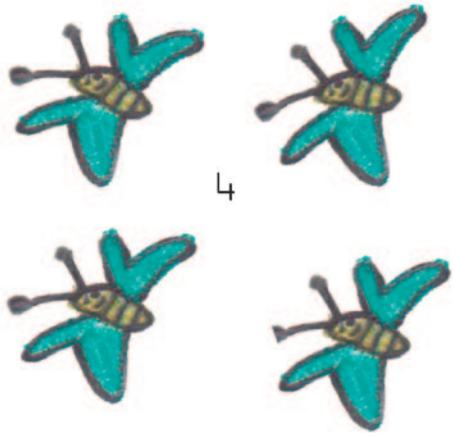

Unha, dus, tres i cuatru abellas

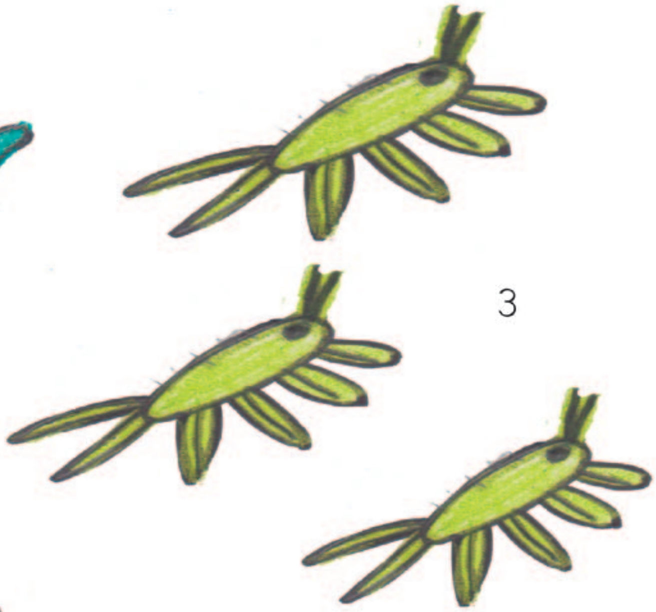

Un, dus i tres cigañotis

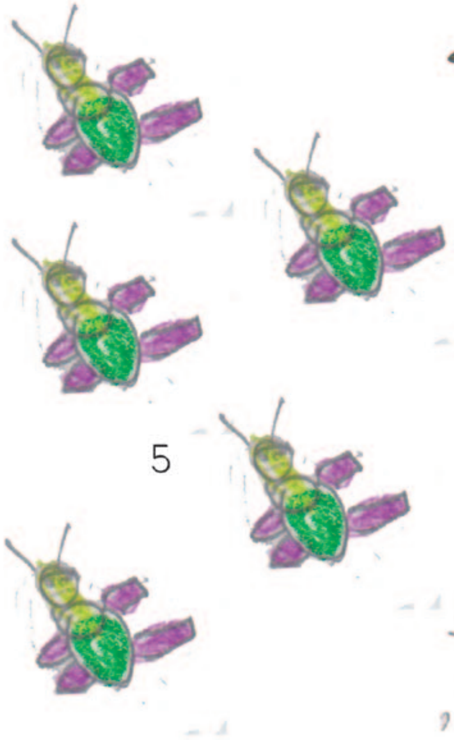

Un, dus, tres, cuatru i cincu grillus.

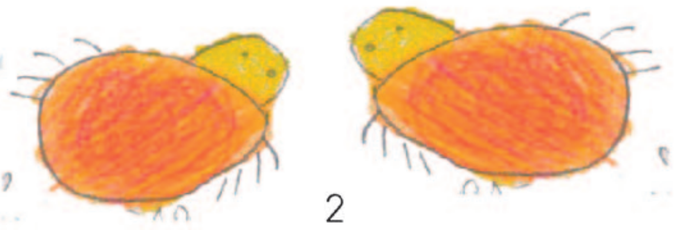

Un i dus iscaraballus peloteirus.

ANIMAIS DU MONTI

Se pensa que u lobu gris é u antepasau máis inmediatu du perru.
Poi midil hasta 0.86 metrus de artu i, 1,7 metrus de largu.
Un lobu adultu poi peshal máis de 40 kilus.

¿Lobu, dóndi istás?

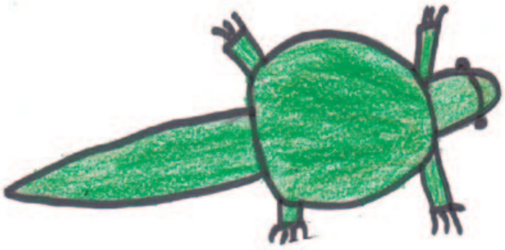

U lagartu

A lebri

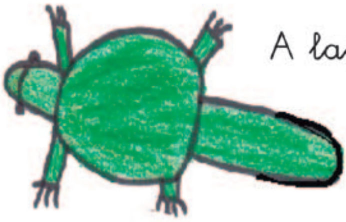

A lagartixa

A dorra

U taixón

US ANIMAIS DU MONTI

U irizu cacheiru

U furón

U jabalí

U ciervu

U corzu

U linci

U furón correndu

A rana

Cucú cantaba a rana,
cucú debaixu da agua.
cucú pasó un caballeru.
cucú cun capa i sombreiru.

AS AVIS DU CEU

U muchuelu

A garrapiña

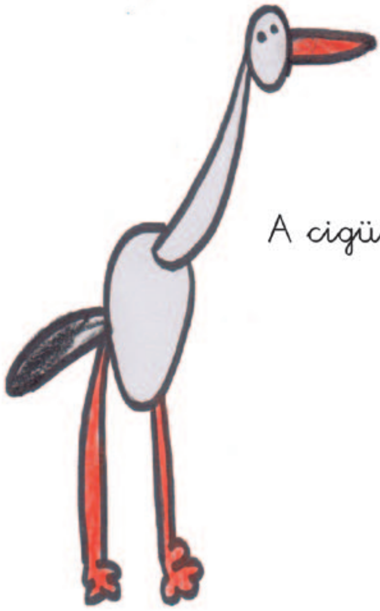

A cigüeña

U churrulí

U cuturí

U galu de campu

AS AVIS DU CEU

U colvu.

U picapecis

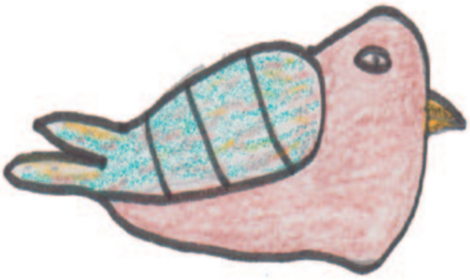

A paloma

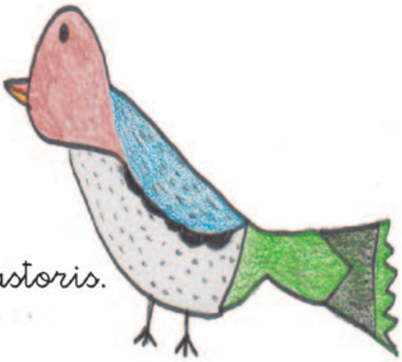

U engañapastoris.

A labradora.

U pardal.

US ANIMAIS DA GRANDXA

¡Viva San Blas
cun a gorra pa atrás!

Soi un animal
mui eleganti.
mui lixheiru i
poicu fieru,
i cuandu queru
carzalmi
vo a casha du
ferreiru.

U putriñu, U cabalu A egua.

U burriñu

A burriña.

A súa cría

Sin sel mú de muiñu
cuandu vo a traballal
levu us ollus tapaus
i as patas u compás.

U mú

A múa.

US ANIMAIS DOMÉSTICUS

Unha vaca,

Un bidirriñu

Un toiru

Aunque so grandi
i cun colnus, nun
teñas meu niñún,
que dó leiti quintiña
pa fel u almodu
de algús.

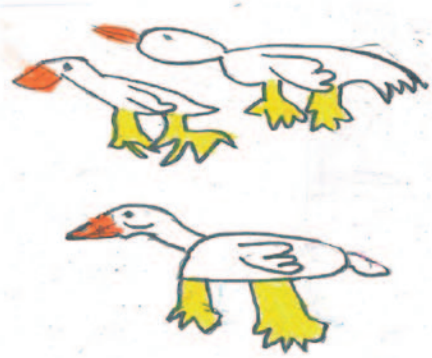

Dois patus i u
sei patiñu

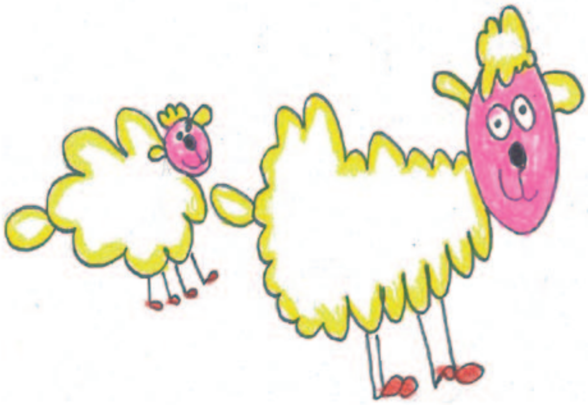

U burriguiñu, A ovella.

U machu

US ANIMAIS DOMÉSTICUS

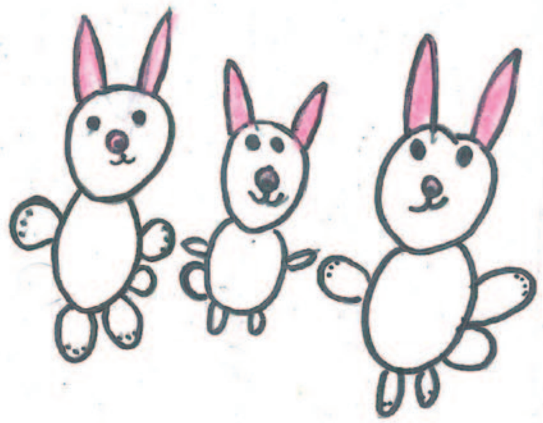

Orellas lalgas,
rabu curtiñu,
corru i saltu
mui lixhiriñu.

Tres cuilliñus blanquiñus.

U cuellu grandi

U machu da cabra.

U cuellu pequenu

Unha cuchina

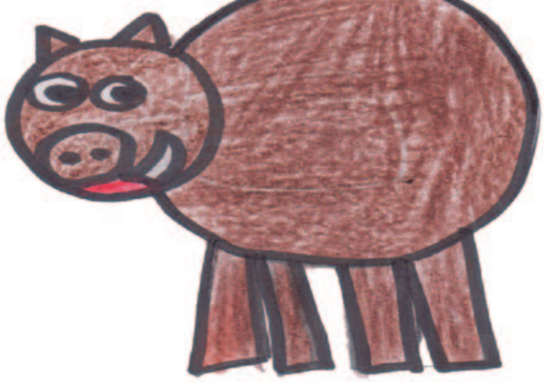

Un cuchinu

US ANIMAIS DOMÉSTICUS

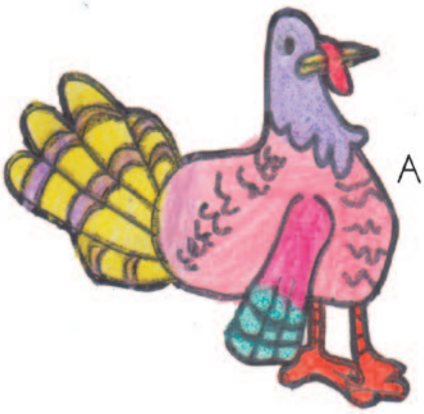

A pava

U pavu

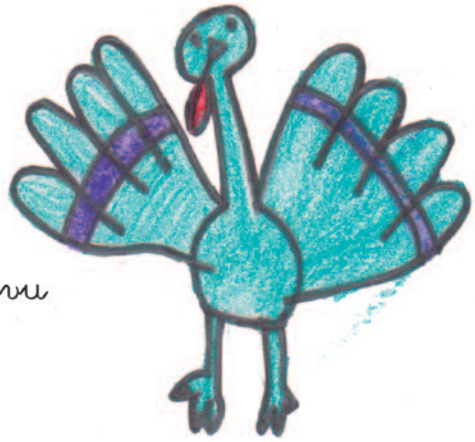

U gatiñu

So unha linda
mullel,
cun cresta, plumas
i picu,
que ha postu un balón
pequenu
que tú pois comel frixhíu.

A galiña, u galu i u sei puliñu.

Un perru grandi

U pirriñu piquininu

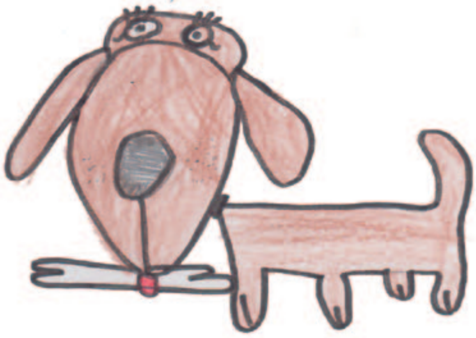

OS INSECTUS

Dúas maripoixhas

Si boa sorti ques
tel i disfrutal,
unha linda mariquita
tes que encontral

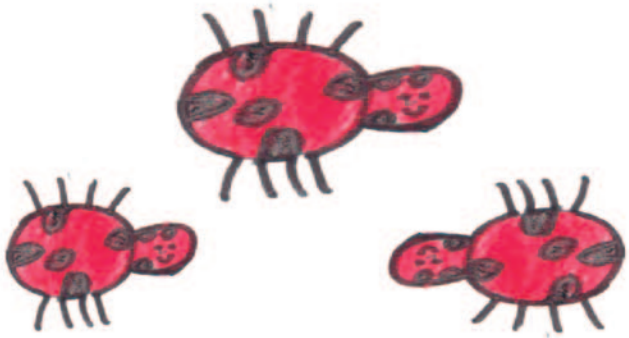

Unha, dúas i
tres mariquitas

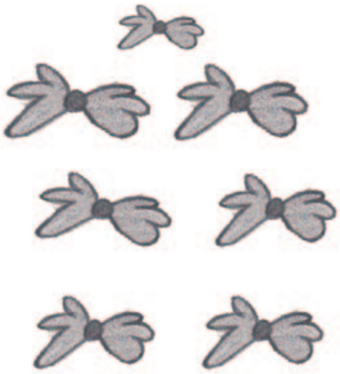

Mutus musquitus

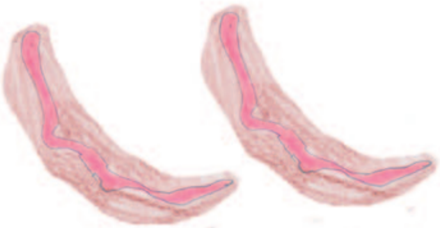

dúas miñocas

Dúas tereshas

Inda nun ha seidu o sol
con a súa lú de madrugá,
sai a tropa ben caleita
a comenzal a xholná.

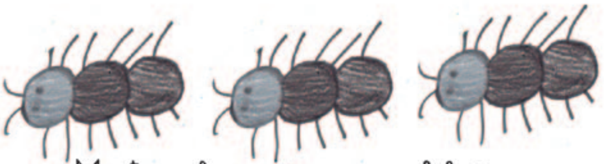

Mutas furnigas en fileira

OS INSECTUS

Unha, dúas, tres i cuatru avespas.

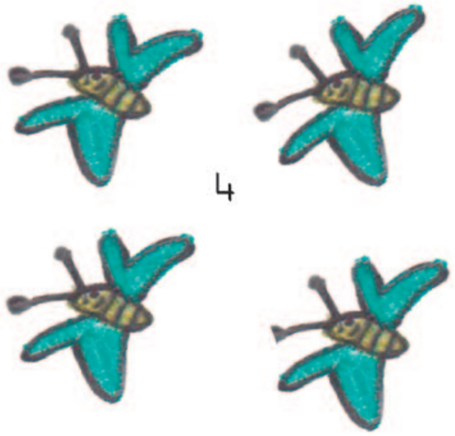

4

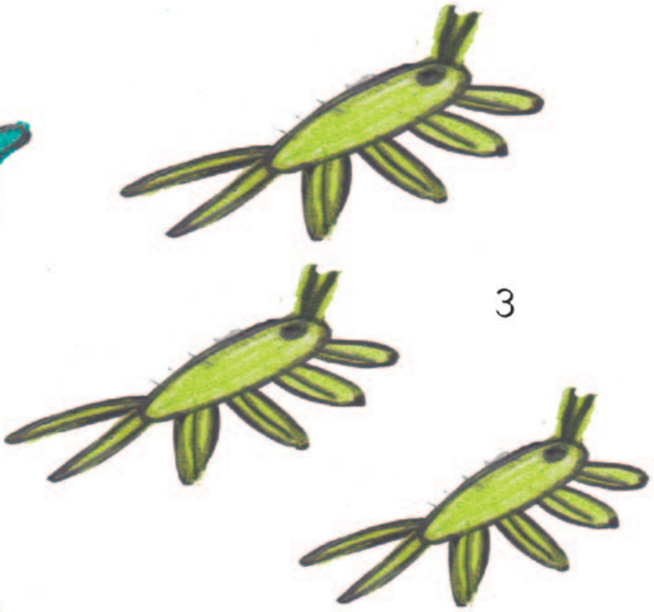

3

Un, dois i tres garzañotis

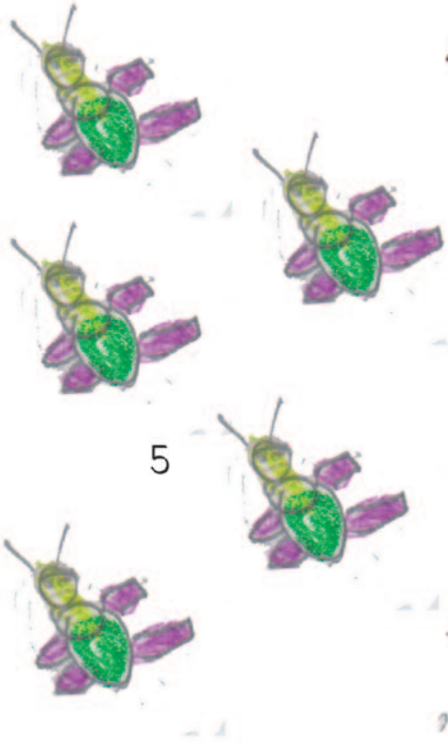

5

Un, dois, tres, cuatru i cincu grilus.

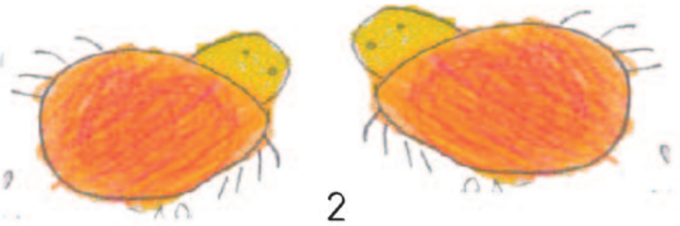

2

Un i dois escaraballus peloteirus.

ANIMAIS DU MONTI

Se pensa que o lobu gris é o antepasau máis inmediatu do perru.
Poi midil hasta 0.86 metrus de altu i, 1,7 metrus de largu.
Un lobu adultu poi peshal máis de 40 kilus.

¿Lobu, dóndi estás?

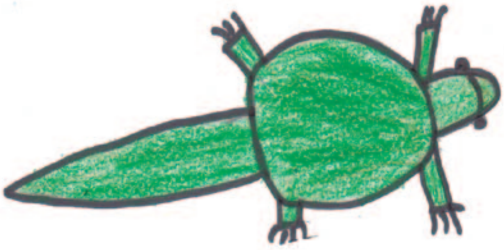

O lagartu

A lebri

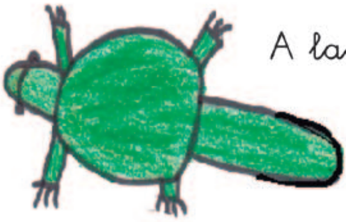

A lagartixha

O teixhón

A dorra

OS ANIMAIS DO MONTI

O erizu cacheiru

O furón

O xhabaril

O ciervu

O corzu

O linci

O furón correndu

A ran

Cucú cantaba a ran,
cucú debaixu da agua.
cucú pasó un caballeru.
cucú con capa i sombreiru.

AS AVIS DO CEU

O mochuelu

A garrapiña

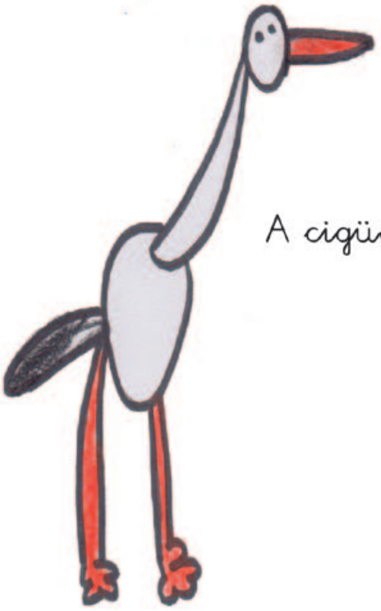

A cigüeña

O churulí

A cutuvía

A abubilla

AS AVIS DO CEU

O corvu.

O picapecis

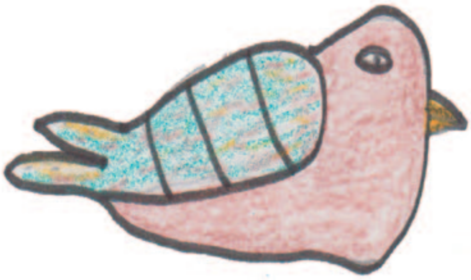

A labraora.

O enganapastoris.

A labraora.

O pardal.

OS ANIMAIS DA GRANDXA

¡Viva San Blas
con a gorra pa atrás!

Soi un animal
mui eleganti.
mui lixheiru i
poicu fieru,
i cuandu queru
calzalmi
voi a casha do
ferreiru.

O potritu, O cabalu A egua.

O burritu

A burrita.

A súa cría

Sin sel mú de muñu
cuandu voi a traballal
levu os ollus tapaus
i as patas o compás.

O mú

A múa.

OS ANIMAIS DOMÉSTICUS

Unha vaca,

Un bidirritu

Un toiru

Aunque soi grandi i
con cornus, nun
teñas meu niñún,
que doi leiti quintita
pa fel a almoda
de algunhos.

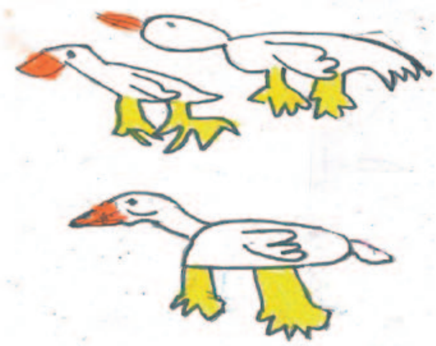

Dois patus i o
sei patitu

O burriquitu,

A ovella.

O machu

OS ANIMAIS DOMÉSTICUS

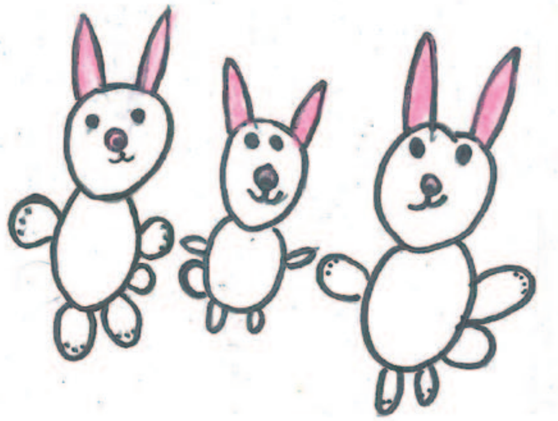

Tres cuillitus blanquitus.

Orellas lalgas,
rabu curtitu,
corru i saltu
mui lixhiritu.

O cuellu grandi

O machu da cabra.

O cuellu pequenu

Unha cuchina

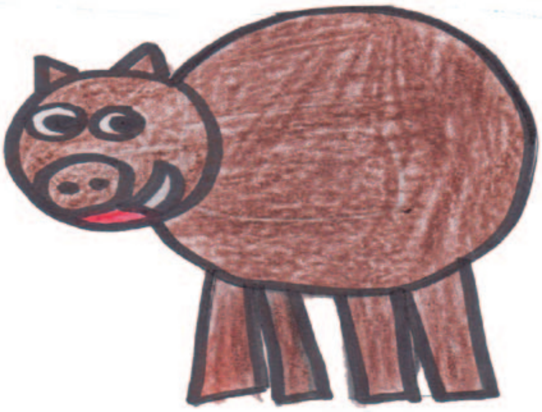

Un cuchinu

OS ANIMAIS DOMÉSTICUS

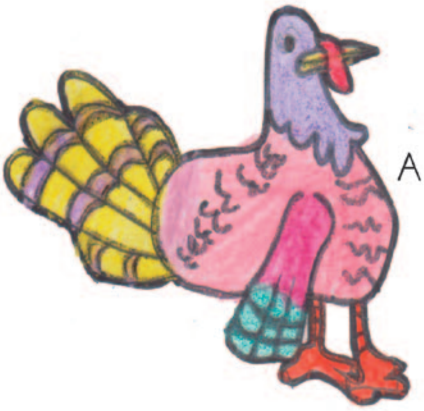

A pava

O pavu

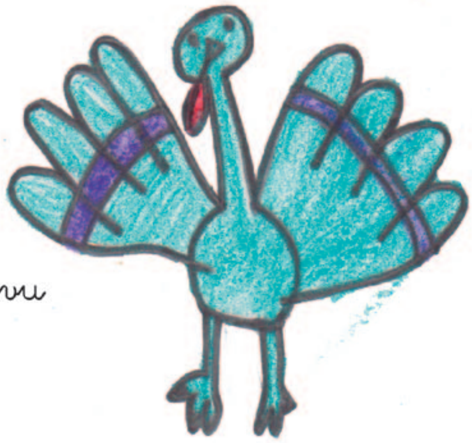

O gatu

So unha linda
mullel,
con cresta, plumas
i picu,
que ha postu un balón
pequenu
que tú pois comel frichíu.

A galiña, o galu i o sei politu.

Un perru grandi

O perritu pequenu

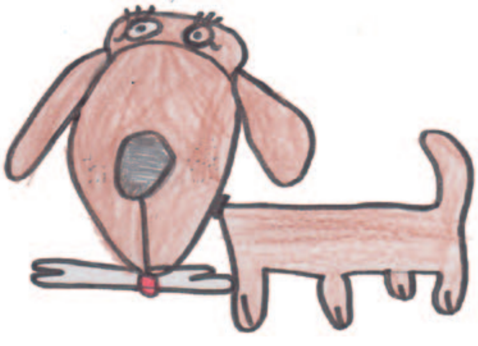

US INSECTUS

Dúas mariposas

Si boa sorti ques
tel i disfrutal,
unha linda mariquita
tes que encontral

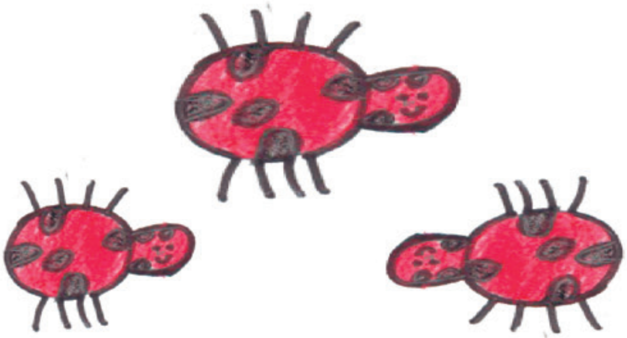

Unha, dúas i tres
mariquitas

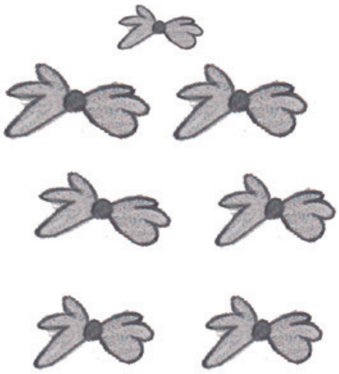

Mutus mosquitus

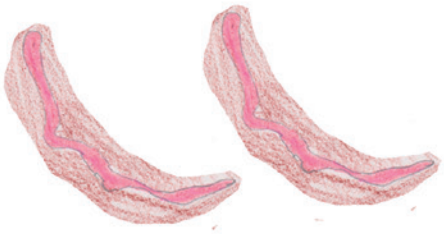

Dúas bixarocas

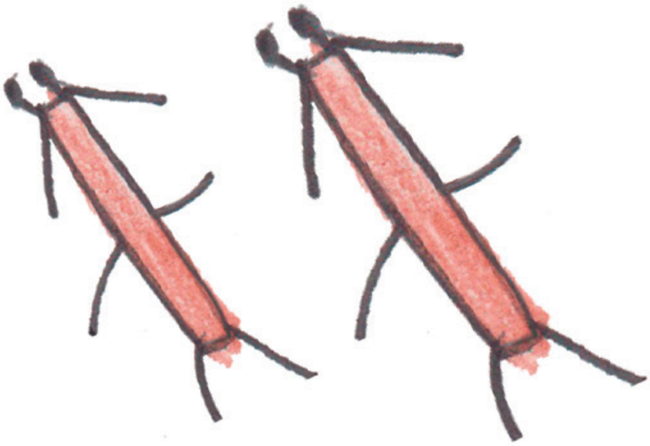

Dois insectus pau

Inda nun ha seidu u sol
con a súa lú de madrugá,
sai a tropa ben caleña
a comenzal a jorná.

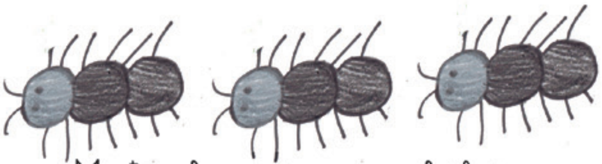

Mutas furmigas en hileira

US INSECTUS

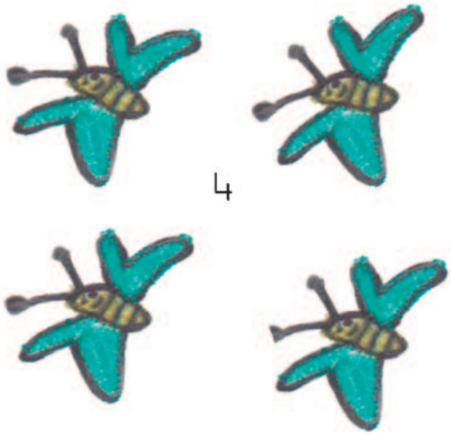

Unha, dúas, tres i cuatru avespas

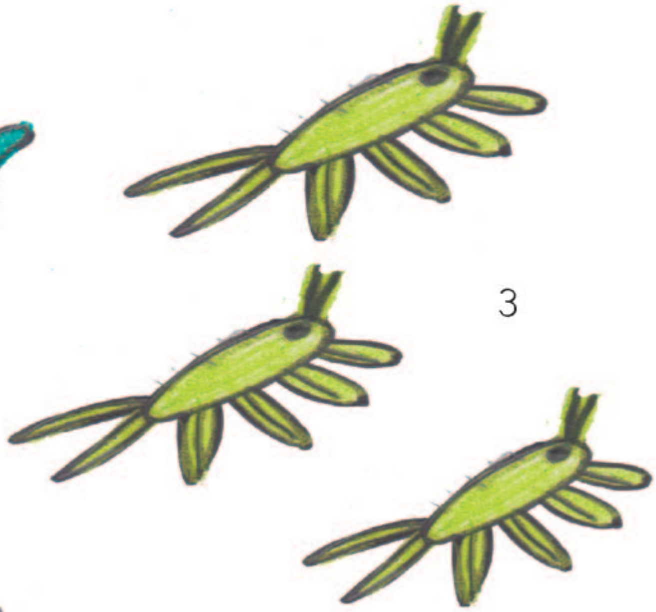

Un, dois i tres cigüñotis

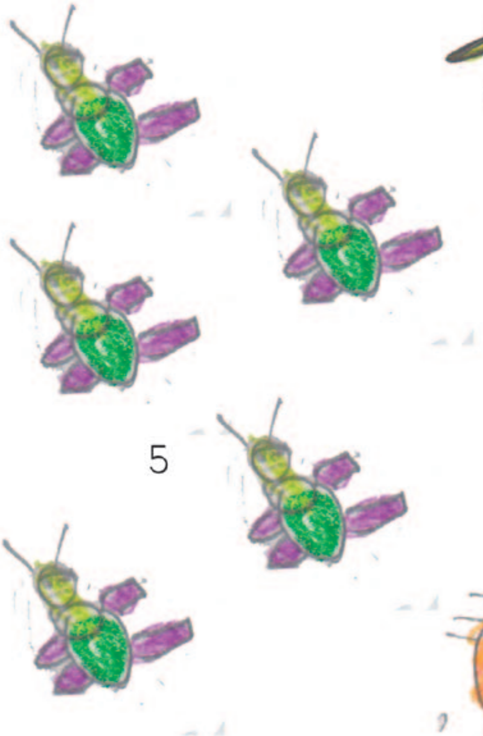

Un, dois, tres, cuatru i cincu grilus.

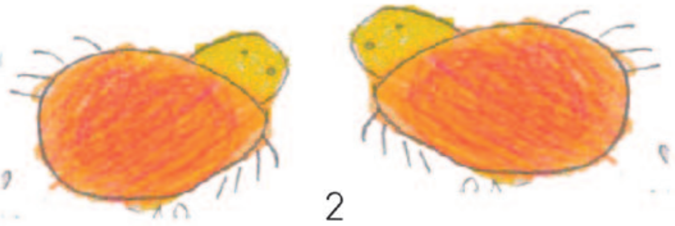

Un i dois escaraballus peloteirus.

ANIMAIS DU MONTI

Se pensa que u lobu gris é u antepasau máis inmediatu du perru . Poi medil hasta 0.86 metrus de altu i, 1,7 metrus de largu. Un lobu adultu poi pesal máis de 40 kilus.

¿Lobu, dóndi estás?

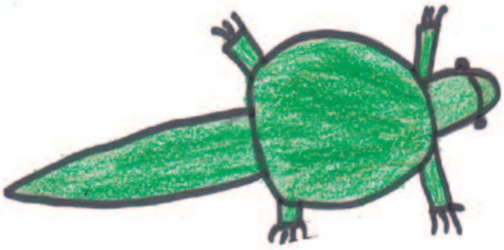

U lagartu

A lebri

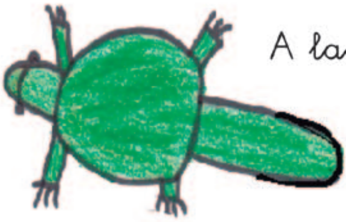

A lagartixa

U texón

A zorra

US ANIMAIS DU MONTI

U furón

U erizu cacheiru

U jabaril

U ciervu

U corzu

U linci

U furón correndu

A ran

Cucú cantaba a ran,
cucú debaju da agua.
cucú pasó un cabaleiru.
cucú con capa i sombreiru.

AS AVIS DU CEU

U mochu.

A garrapiña

A cigüeña

U churrulí.

A cutuvía.

A popa.

AS AVIS DU CEU

U corvu.

U picapecis.

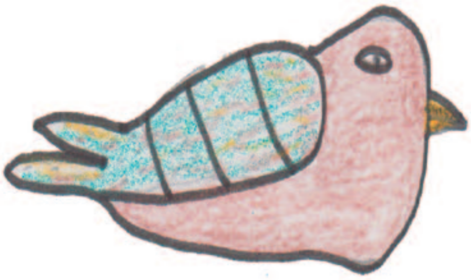

A paloma.

U engañapastoris.

A labradora.

U pardal.

US ANIMAIS DA GRANJA

¡Viva san Blas
con a gorra pa atrás!

Soi un animal
mui eleganti.
mui ligeiru i
poicu fieru,
i cuandu queru
calzalmi
voi a casa du
ferreiru.

U potriñu, U cabalu A yegua.

U burriñu

A burriña.

A súa cría

Sin sel mú de muñu
cuandu voi a traballal
levu us ollus tapaus
i as patas u compás.

U mú

A múa.

US ANIMAIS DOMÉSTICUS

Unha vaca,

Un becerriñu

Un toiru

Aunque soi grandi
i con cornus, nun
teñas meu niñún,
que doi leiti quentiña
pa ficel u almorzu
de algúns.

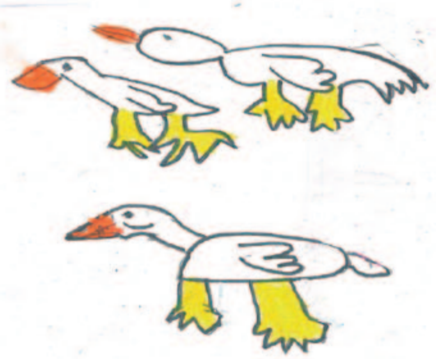

Dois patus i u
sei patiñu

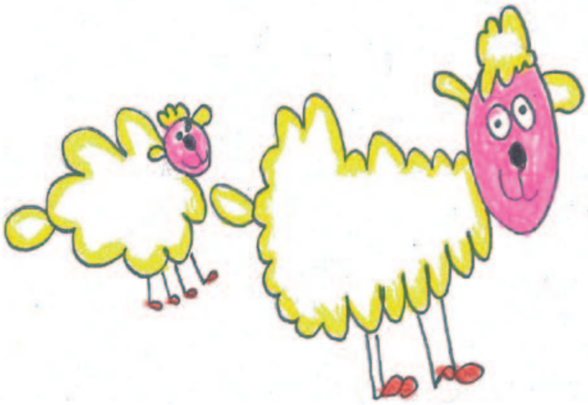

U borreguiñu, A ovella.

U machu

US ANIMAIS DOMÉSTICUS

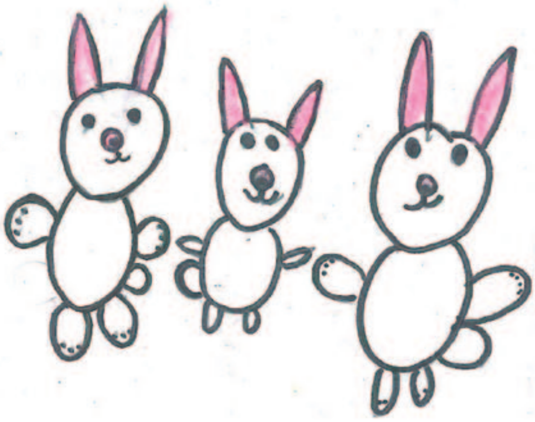

Orellas largas,
rabu cortiñu,
corru i saltu
mui ligeiriñu.

Tres cuelliñus blanquiñus.

U cuellu grandi

U machu da cabra.

U cuellu pequenu

Unha cuchina

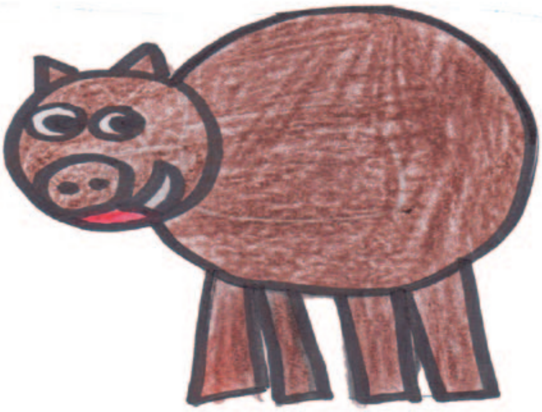

Un cuchinu

US ANIMAIS DOMÉSTICUS

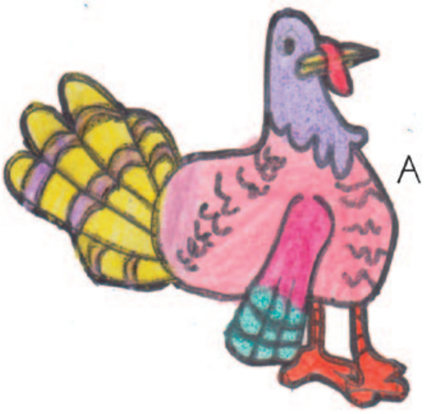

A pava

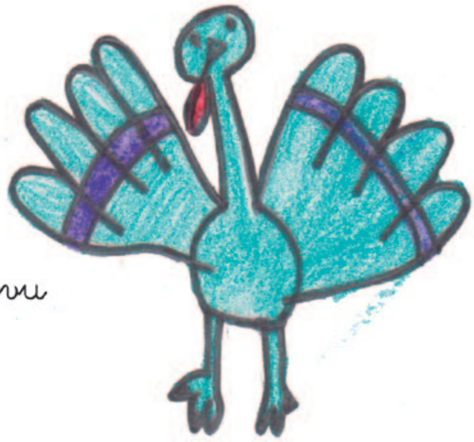

U pavu

U gatu

Soi unha linda
mullel,
con cresta, plumas
i picu,
que ha postu un balón
pequenu
que tú pois comel fritau.

A galiña, u galu i u sei politu.

Un perru grandi

U perritu pequenu

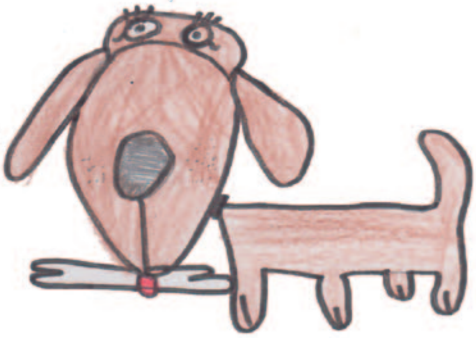

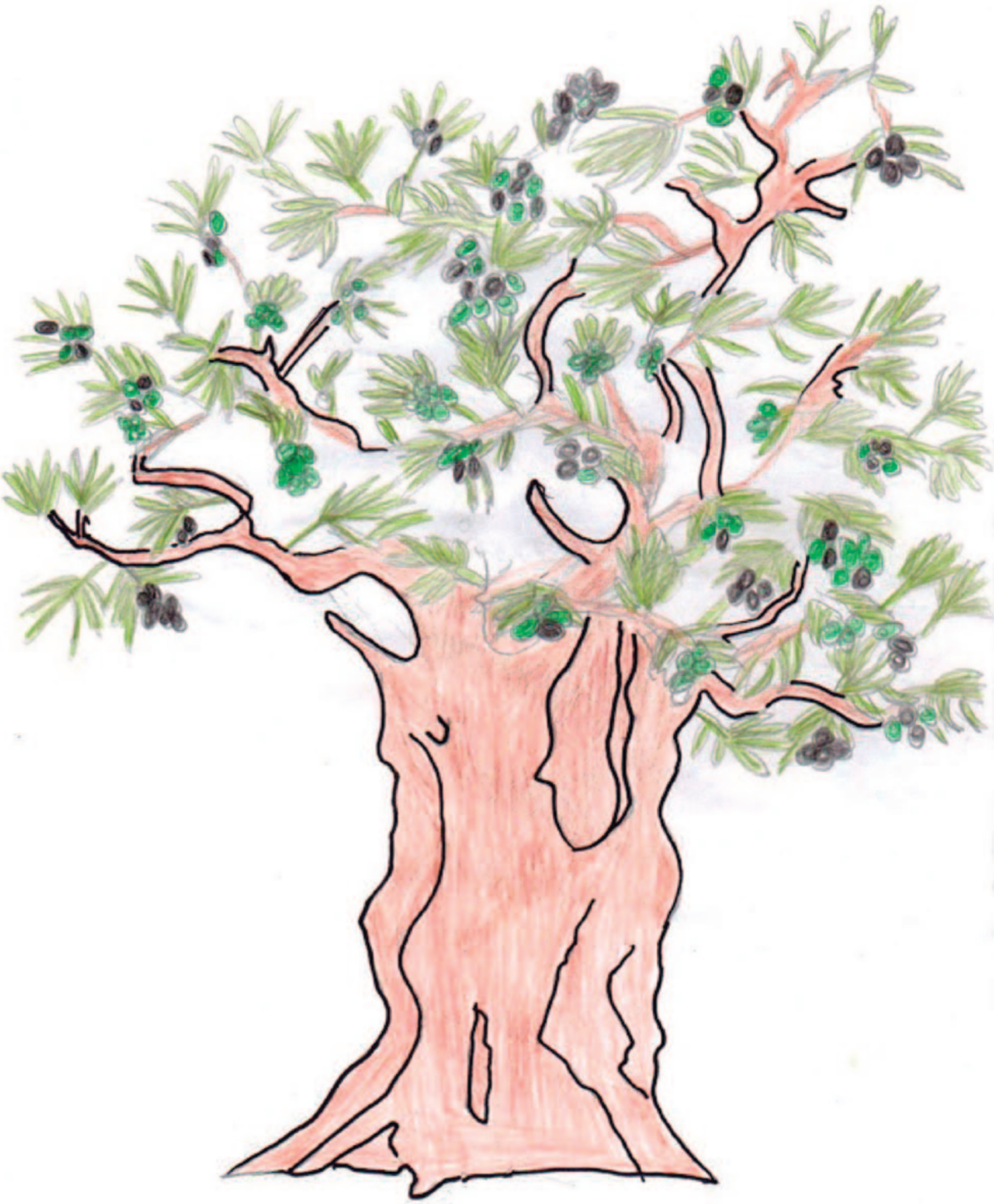

A uliveira

AS PLANTAS

A millol bellota
foi de calballu
piquininu.

U calballu

AS PLANTAS

Valverdi du Fresnu ten u nomi pur un valli verdi cun mutus fresnus.

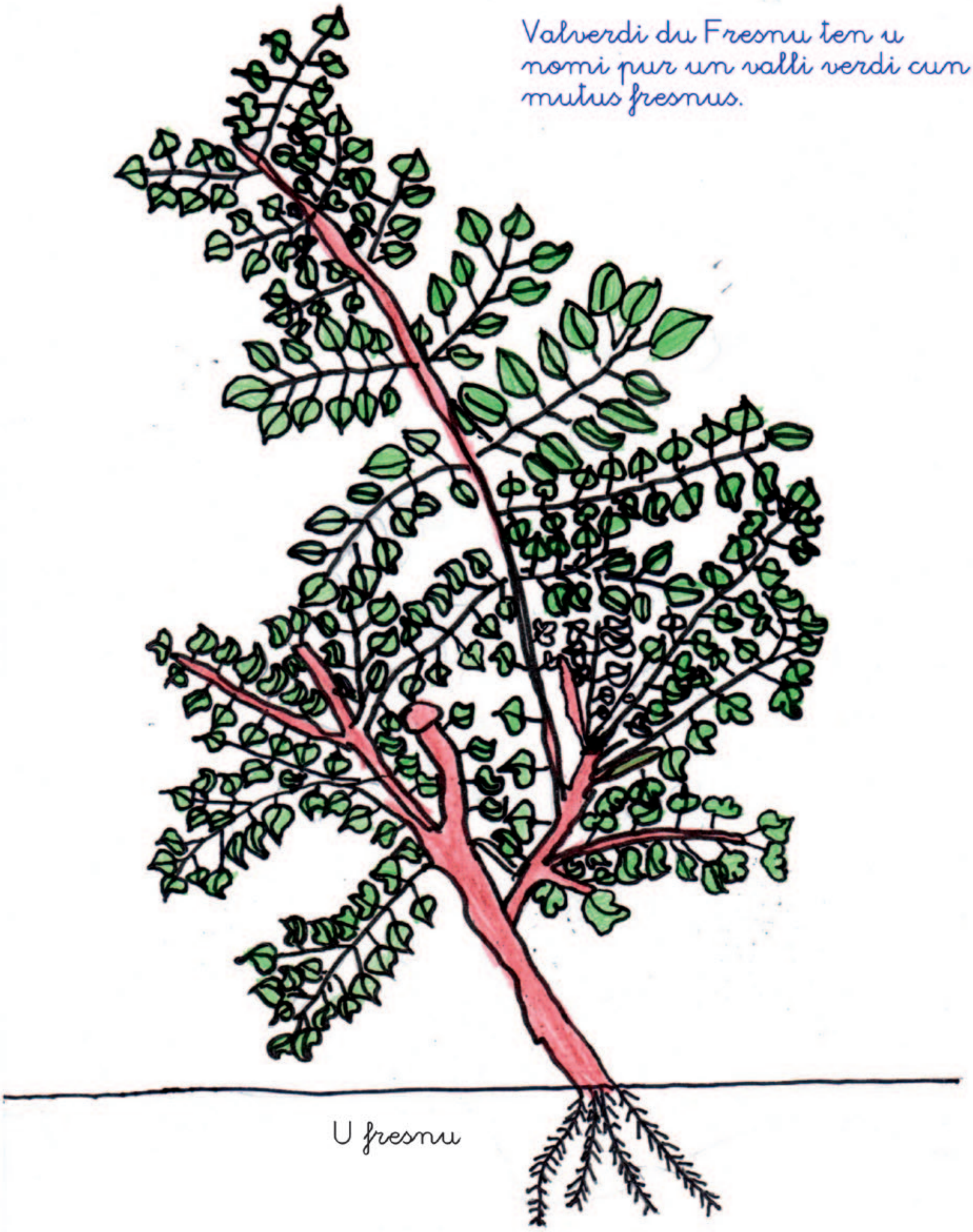

As yemas du fresnu a diferencia de oitras ispeciis son de colol pardu uscuru u negras.

AS PLANTAS

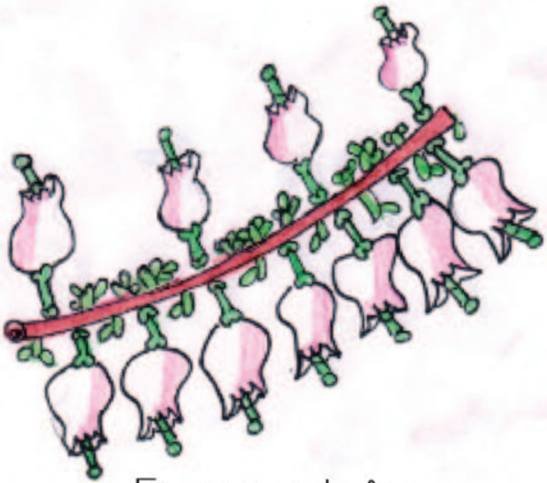

Fruriñas de brezu

As moras da zarza

U musgu cun isporas

¿Te gustan us payus?

A mi, sí.

Ramas de iscobeira cun frol

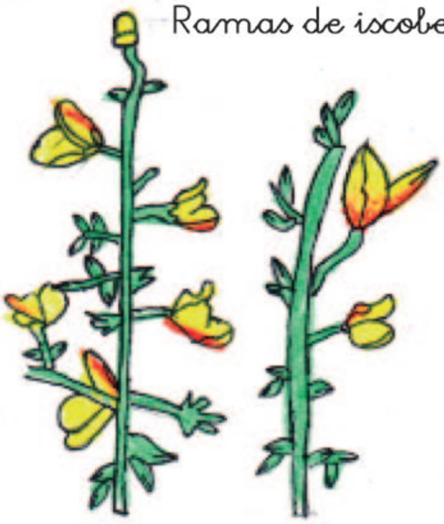

Partis de unha migreira

AS PLANTAS

Si un bo allu ques comel,
un poleu tes que tel.

U poleu

A magarza

U fitu

Árbulis i amoris,
mentras teñan arreidis,
telnán froris.

U madroñeiru

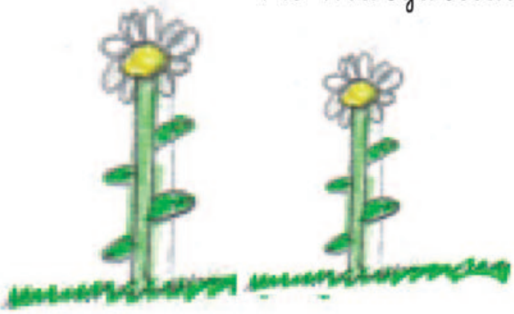

As margaritas

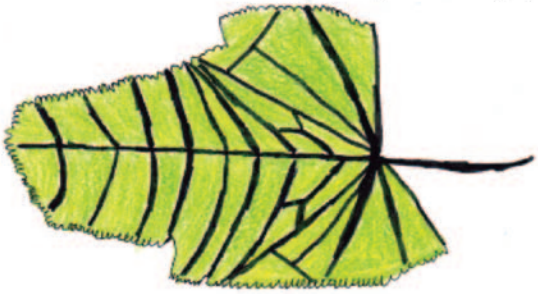

Unha folla de figueira

A ulbihaca

AS PLANTAS

U castañu

A hedra

Aquel que planta un árbul
non sempris disfrutará
da su sombra

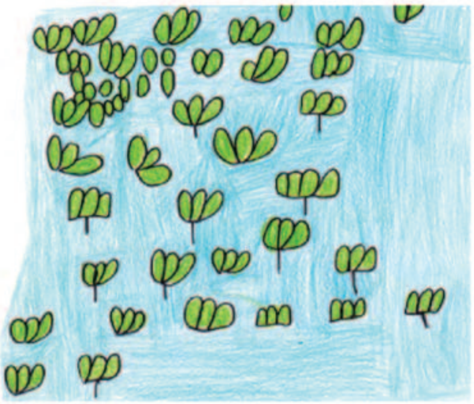

U regaixhal

A chumbeira

A paletaria

A paletaria se a
comin as galiñas, igual que nos
mus comemus as sardiñas.

AS PLANTAS

U sol as maura,
as más as arrecollin
us pes as ismagan
i a boca as comi.

Unhas uvas

A parra

Follas de castañu

U que comi fruta
soidi disfruta.

A uliveira

AS PLANTAS

O carballu

AS PLANTAS

Valverdi do Fresnu ten o nomi por un valli verdi con mutus fresnus.

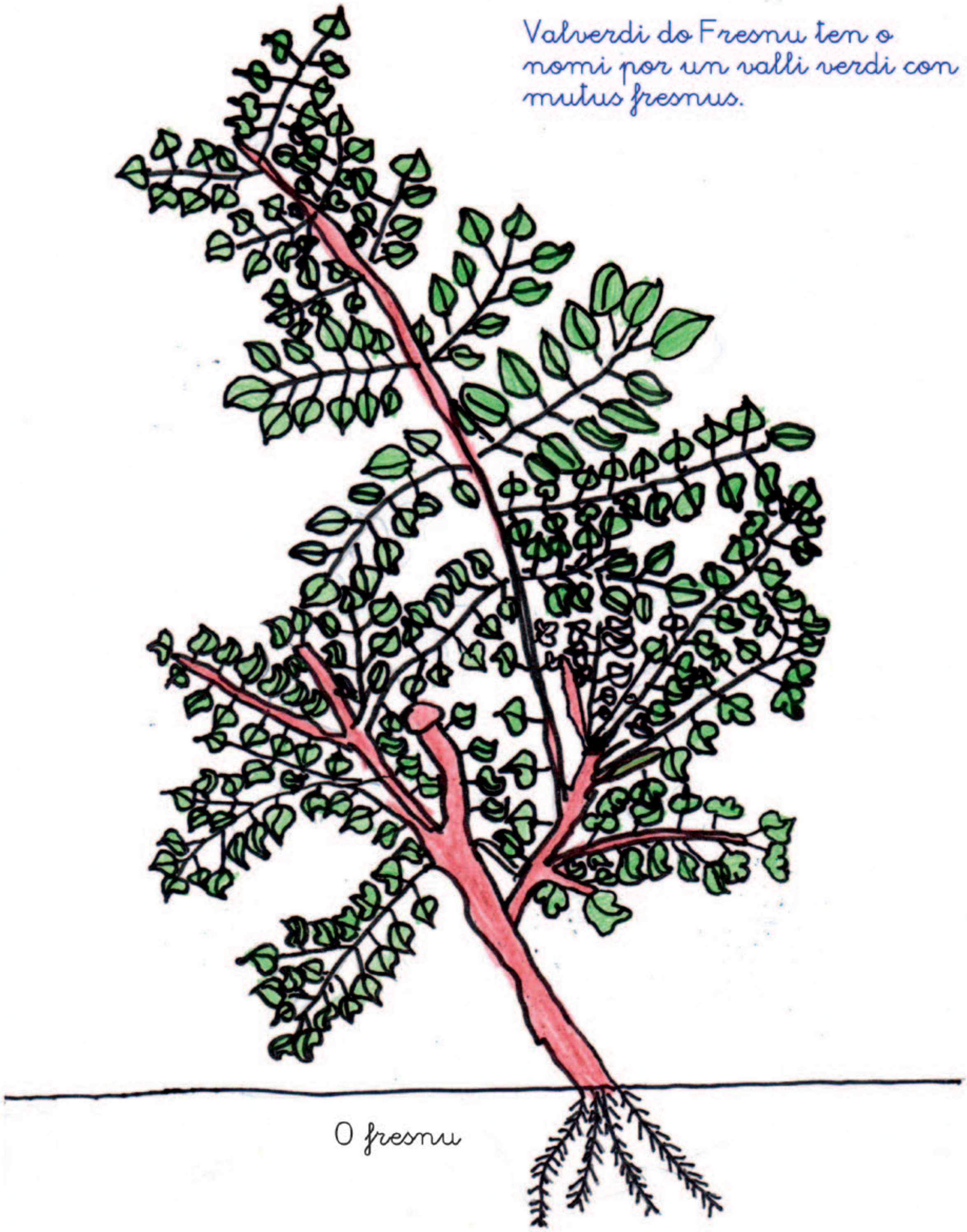

O fresnu

As yemas do fresnu a diferencia de oitras especiis son de colol pardu oscuru o negras.

AS PLANTAS

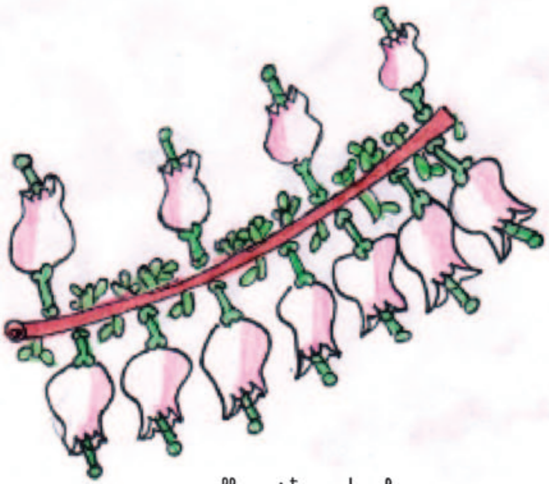

fluritas de brezu

As moras da silva

O musgu con esporas

¿Te gustan os payus?

A mi, sí.

Ramas de escobeira con flor

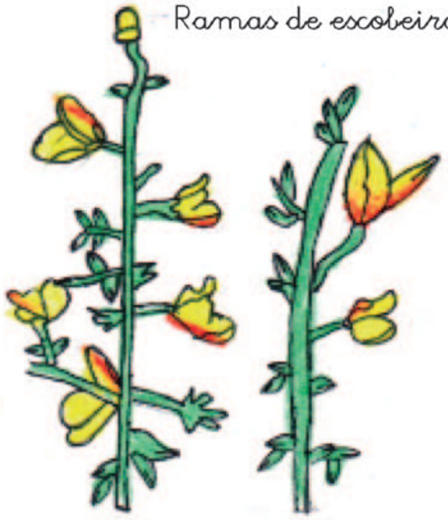

Partis de unha migreira

AS PLANTAS

Si un bo allu ques comel,
un poleu tes que tel.

O poleu

A magarza

Árbulis i amoris,
mentras teñan reidis,
tendrán floris.

O fieitu

A mairoñeira

As margaritas

Unha folla de figueira

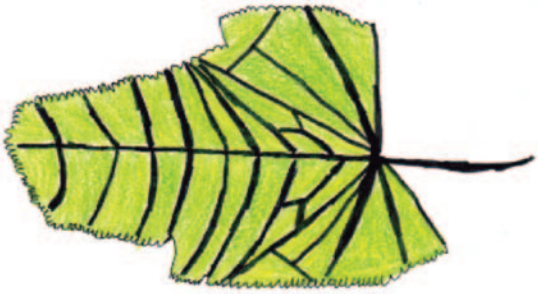

A albehaca

AS PLANTAS

O castañu

A heira

Aquel que planta un árbul
nun sempris disfrutará da
súa sombra.

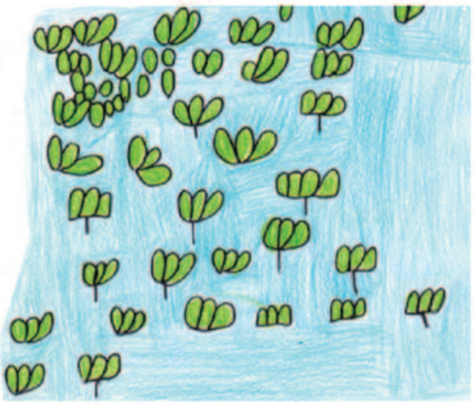

A muruixcha

A chumbeira

A paletaria

A paletaria se a comin
as galiñas, igual que noshotrus
nos comemus as sardiñas.

AS PLANTAS

O sol as maura, as
más as arrecollin
os pes as esmagan i
a boca as comi.

Unhas uvas

A parra

Follas de castañu

O que comi fruta
soidi disfruta.

A oliveira

AS PLANTAS

U carballu

AS PLANTAS

Valverdi du Fresnu ten u nomi por un valli verdi con mutus fresnus.

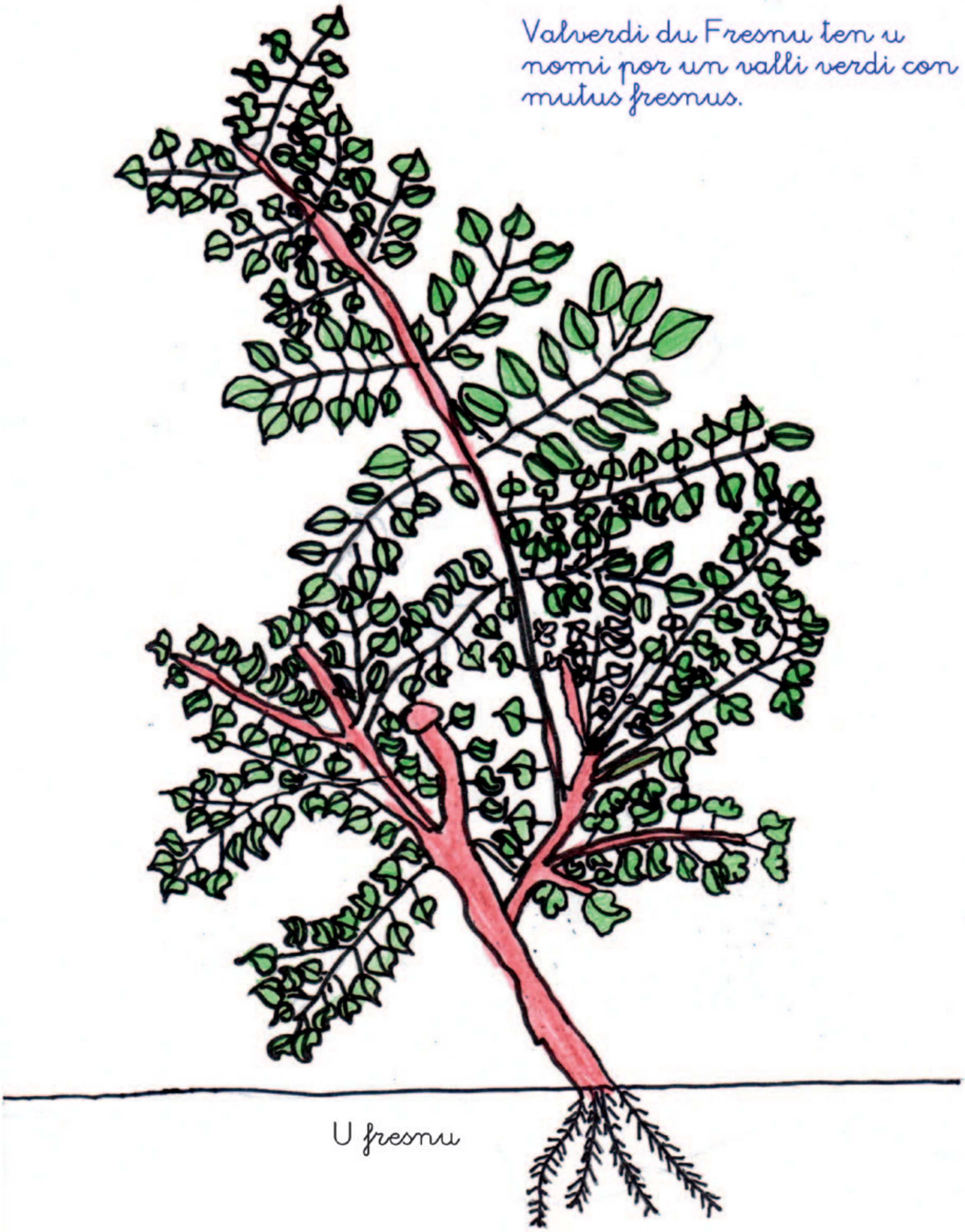

U fresnu

As yemas du fresnu a diferencia de otras especiis son de colol pardu oscuru o negras.

AS PLANTAS

Campanillas de brezu

As moras da zarza

U musgu con esporas

¿Te gustan us payus?

A mí, sí.

Ramas de escobeira con flor

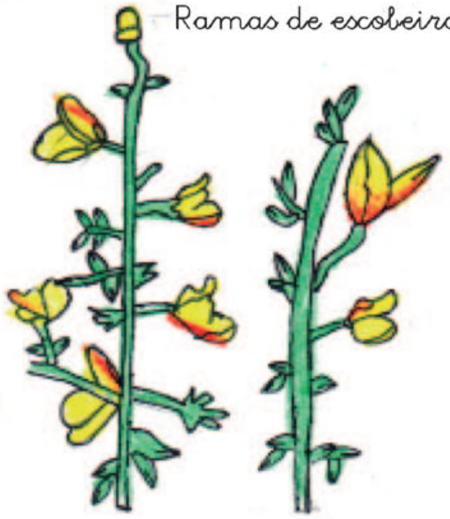

Partis de unha migradeira

AS PLANTAS

Si un bo allu ques comel,
un poleu tes que tel.

U poleu

A magarza

Árbulis i amoris,
mentras teñan reidis,
tendrán floris.

U fieitu

A madroñeira

As margaritas

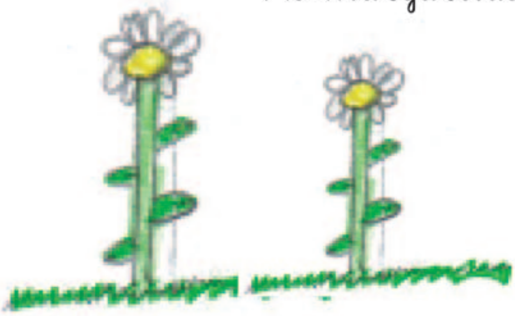

Unha folla de figueira

A albahaca

AS PLANTAS

U castañu

A hedra

Aquel que planta un árbul
non sempris disfrutará
da súa sombra

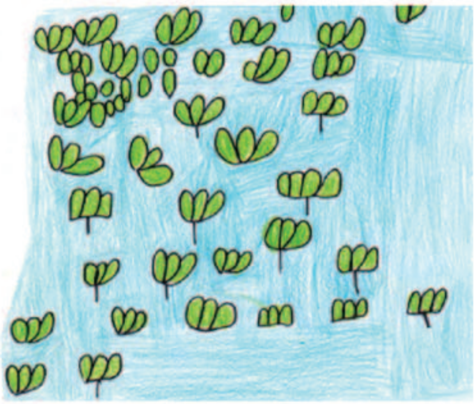

U regaixal

A chumbeira

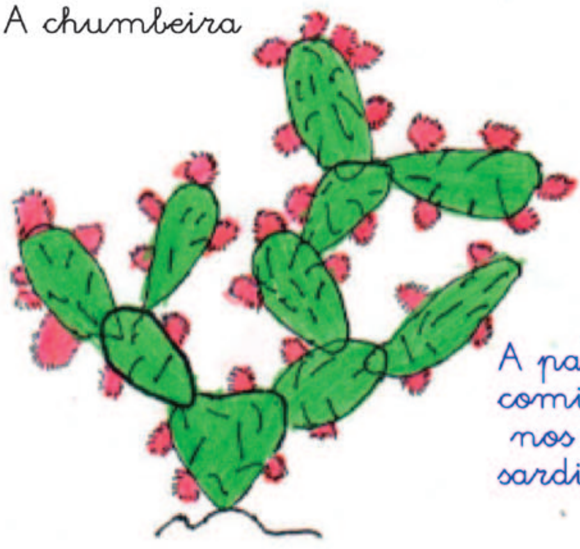

A paletaria

A paletaria se a
comin as galiñas, igual que
nos nus comemus as
sardiñas.

AS PLANTAS

U sol as madura,
as máns as arrecollin
us pes as esmagan
i a boca as comi.

A parra

Unhas uvas

Follas de castañu

U que comi fruta
soidi disfruta.

A ISCUELA

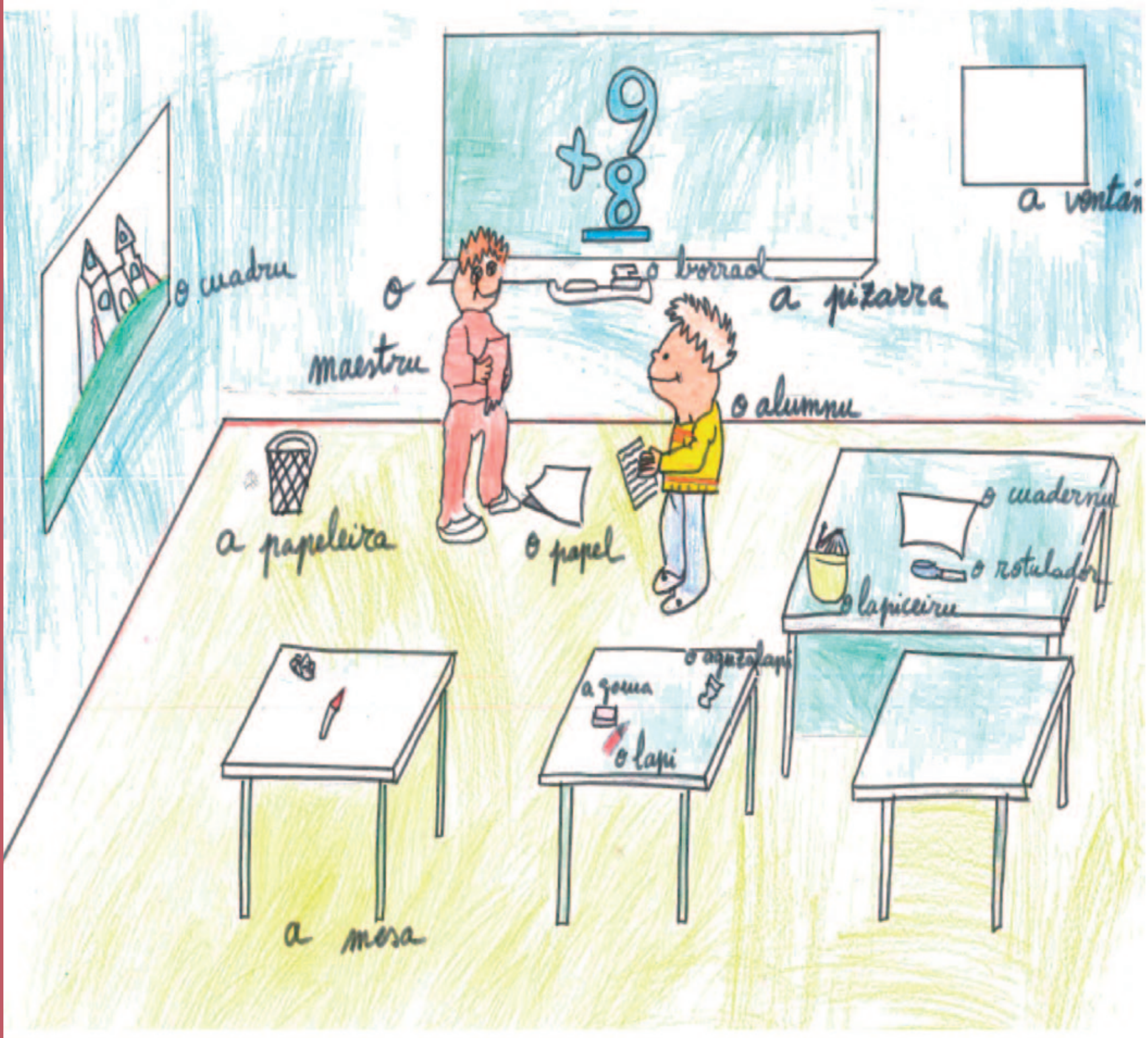

In a clasi istán u maestru i u alumnu.
Tamén hai mutas coixas: as meshas, a ventana, u borradol, u lapi, a goma pa borral, a papelera pa ital us papeis...

U MATERIAL ISCOLAL

U cuadelnu

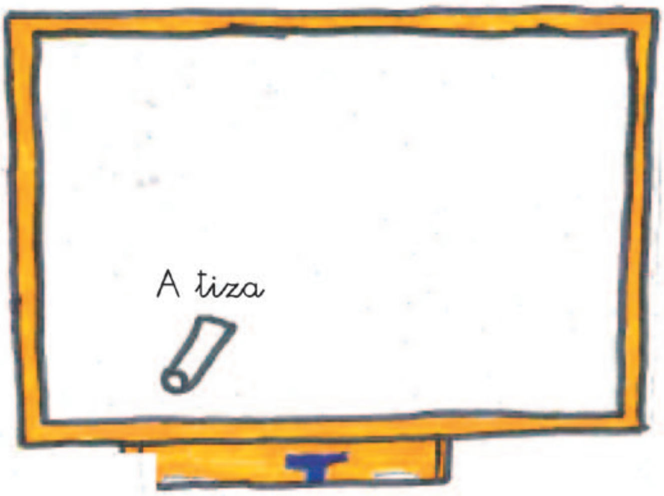
A tiza

U incerau

As tixheiras

A cera

U cuadru

U mapa

U sacapuntas

A libreta

U pegamentu

A papelera

U pincel

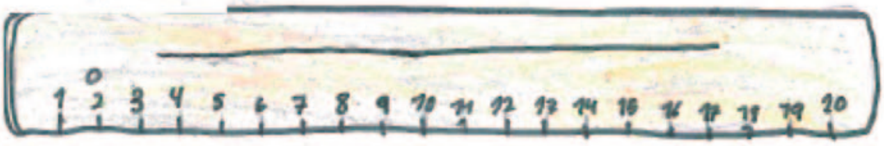
A regla

US NÚMIRUS

1 Un	2 Dois	3 Tres	4 Cuatru
5 Cincu	6 Seis	7 Seti	8 Oitu
9 Novi	10 Dé	11 Ondi	12 Dodi
13 Tredi	14 Catordi	15 Quindi	16 Dedaseis
17 Dedaseti	18 Dedoitu	19 Dedanovi	20 Vinti

US COLORIS

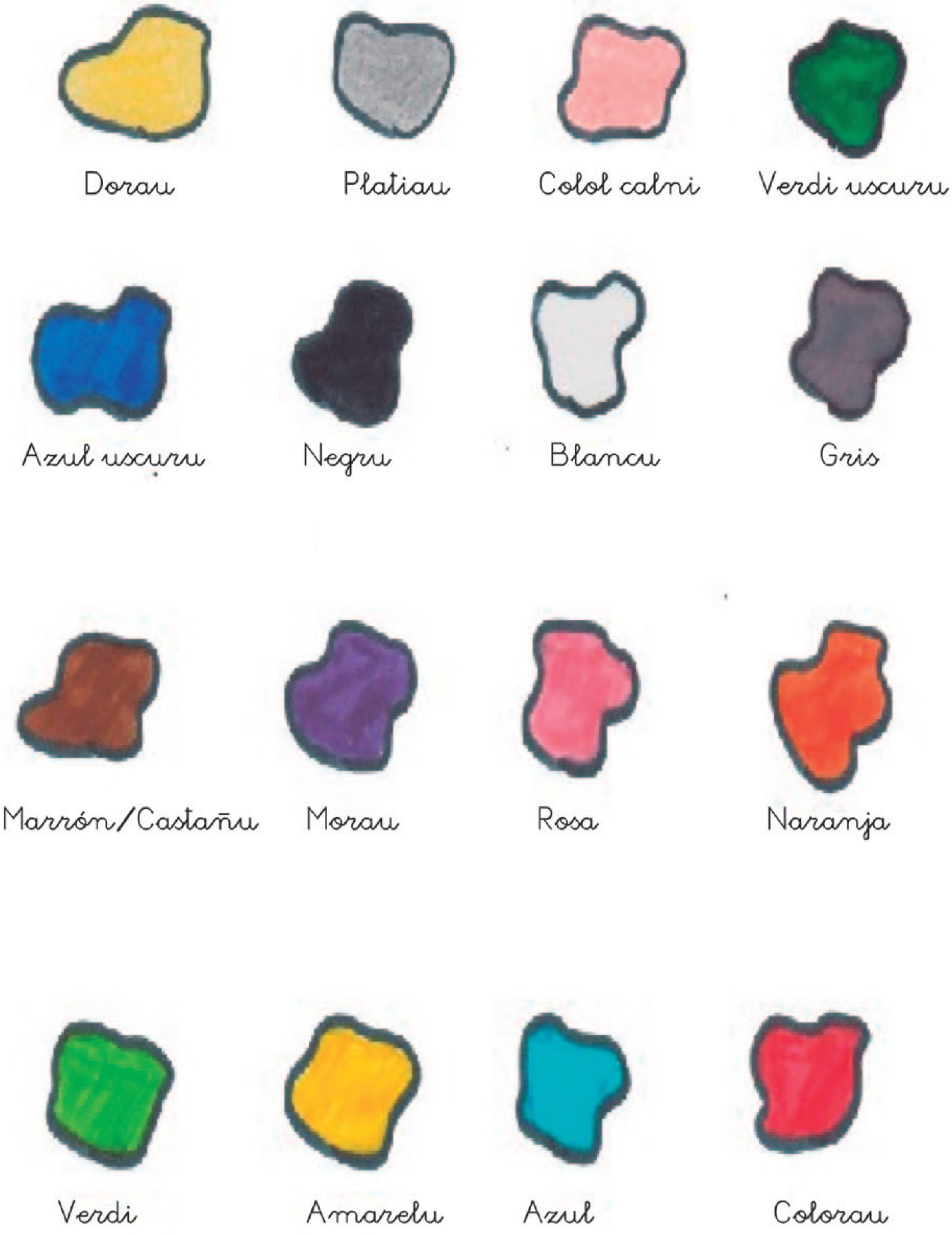
Dorau
Platiau
Colol calni
Verdi uscuru
Azul uscuru
Negru
Blancu
Gris
Marrón/Castañu
Morau
Rosa
Naranja
Verdi
Amarelu
Azul
Colorau

A ESCUELA

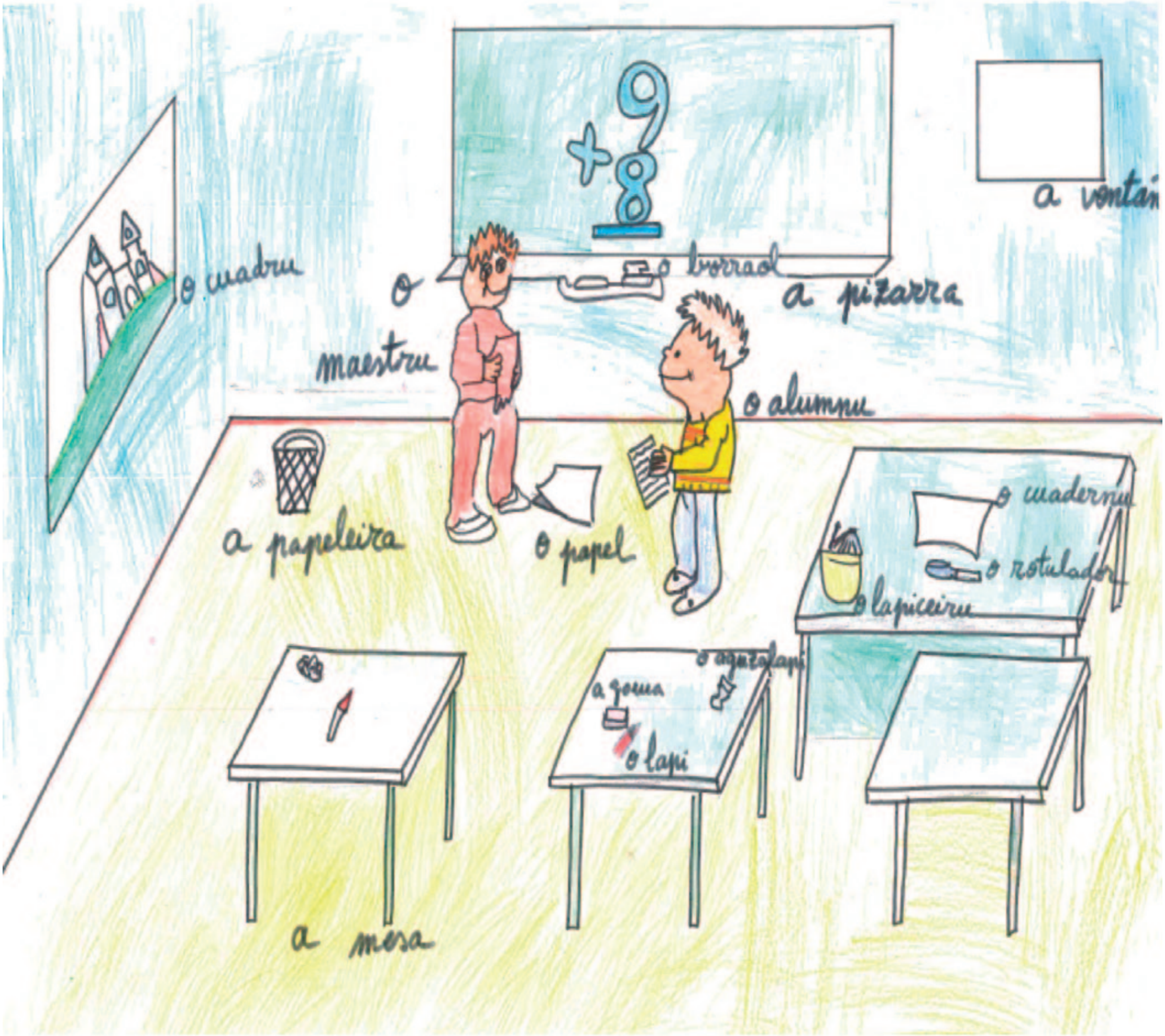

En a clasi están o maestru i o alumnu.
Tamén hai mutas coixhas: as meshas, a ventán, o borraol, o lapiceiru, a goma pa borral, a papeleira pa ital os papeis...

MATERIAL ESCOLAR

OS NÚMERUS

1	2	3	4
Un	Dois	Tres	Cuatru
5	6	7	8
Cincu	Seis	Seti	Oitu
9	10	11	12
Novi	Dé	Ondi	Dodi
13	14	15	16
Tredi	Catordi	Quindi	Dedaseis
17	18	19	20
Dedaseti	Dedaoitu	Dedanovi	Vinti

OS COLORIS

Dorau
Plateau
Colol carni
Verdi oscuru
Azul oscuru
Negru
Blancu
Gris
Marrón/Castañu
Morau
Rosha
Narandxa
Verdi
Amarelu
Azul
Colorau

A ESCUELA

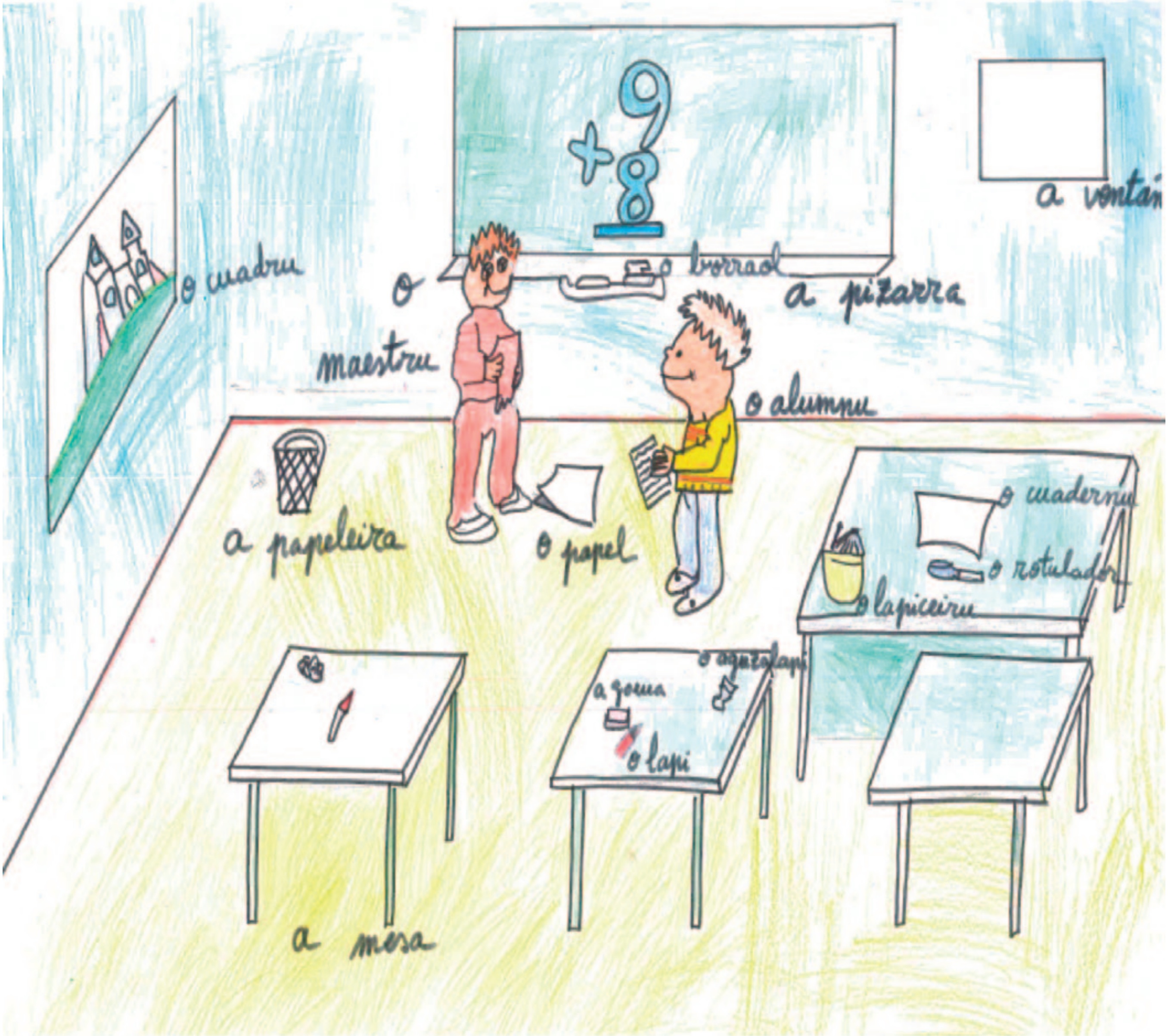

En a clasi están u maestru i u alumnu.
Tamén hai mutas coixas: as mesas, a ventán, u borradol, u lapiceiru, a goma pa borral, a papeleira pa ital us papeis...

MATERIAL ESCOLAR

U cuadernu

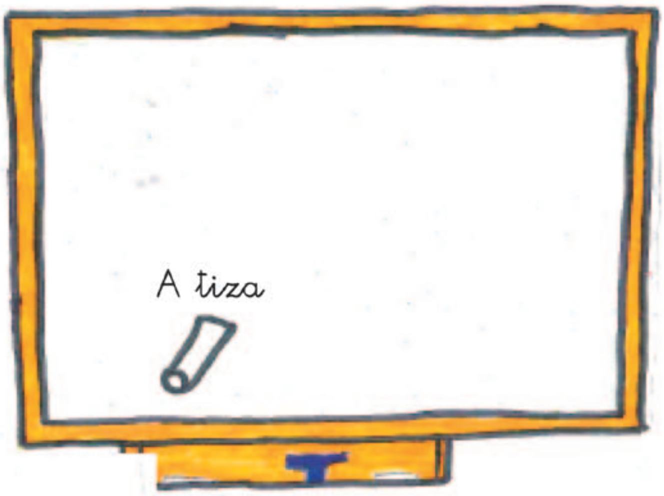

A pizarra

As tijeiras

A cera

U cuadru

U mapa

U aguzalapi

U pegamentu

A papeleira

A libreta

U pincel

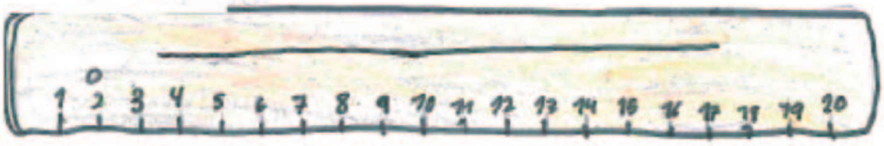
A regla

US NÚMERUS

1	2	3	4
Un	Dois	Tres	Cuatru
5	6	7	8
Cincu	Seis	Seti	Oitu
9	10	11	12
Novi	Dé	Onci	Doci
13	14	15	16
Treci	Catorci	Quinci	Deciseis
17	18	19	20
Deciseti	Decioitu	Decinovi	Vinti

US COLORIS

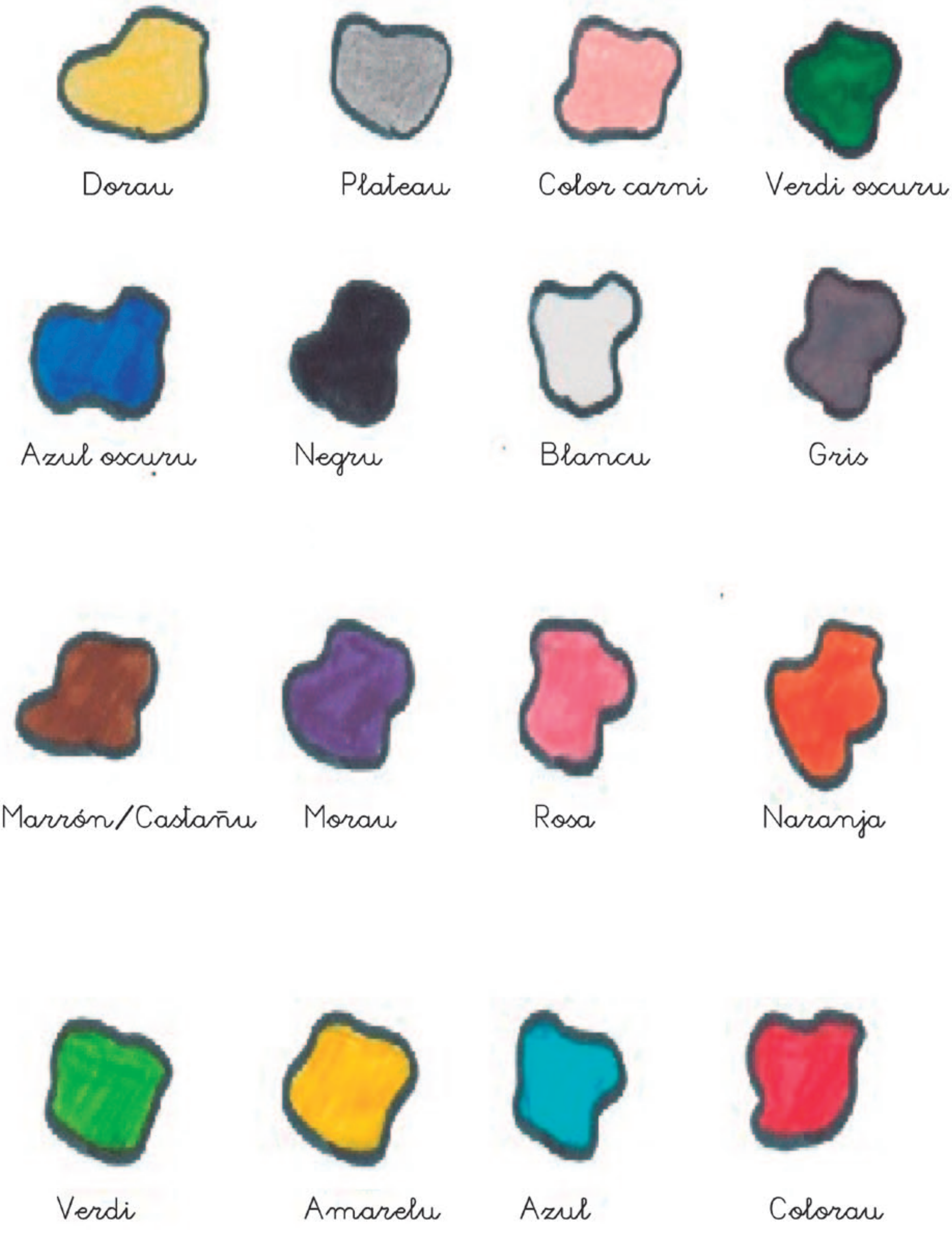
Dorau
Plateau
Color carni
Verdi oscuru
Azul oscuru
Negru
Blancu
Gris
Marrón/Castañu
Morau
Rosa
Naranja
Verdi
Amarelu
Azul
Colorau

8

AS ISTACIÓS

LAGARTEIRU

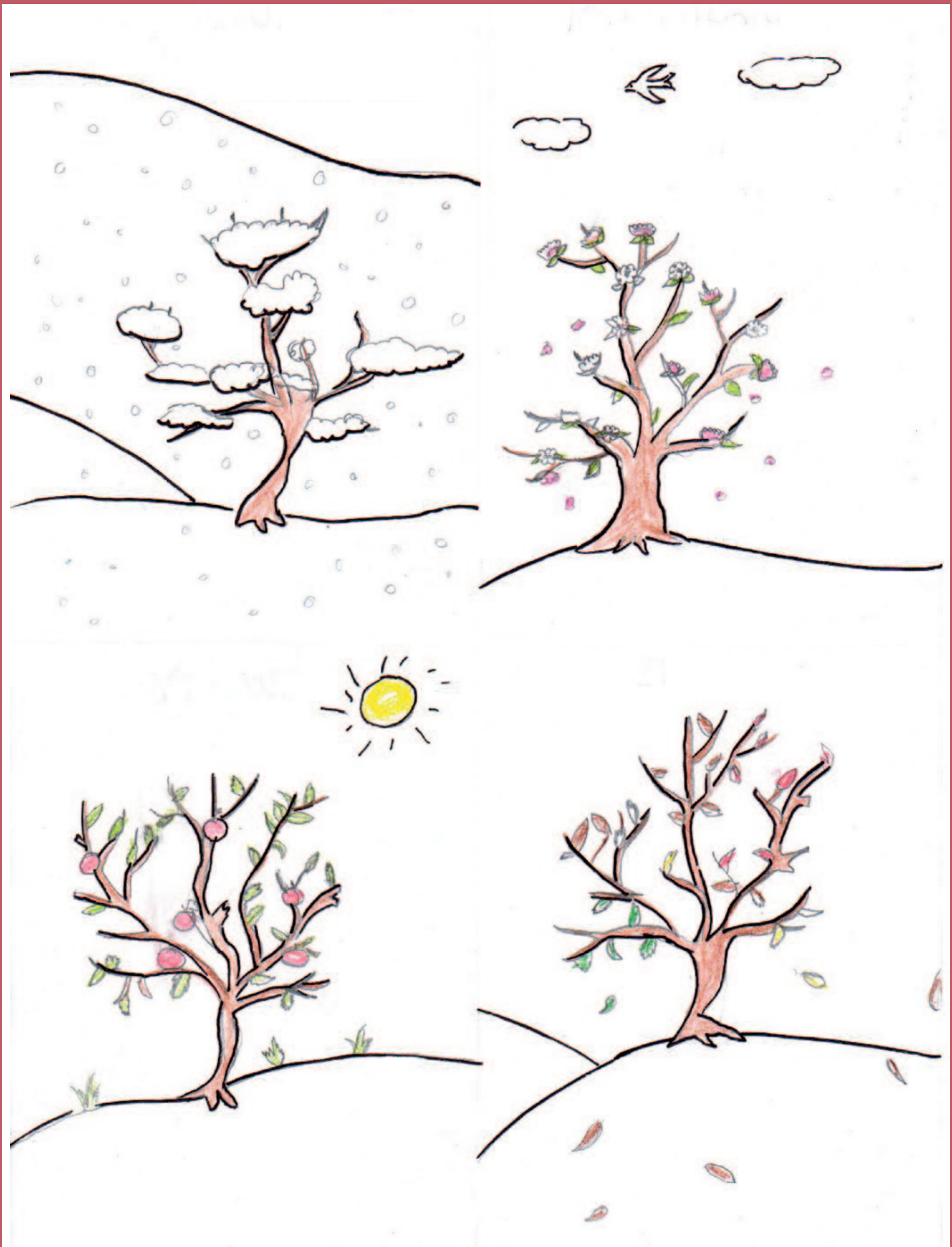

In primavera, muta frol
i muta cantarena.

As froris da primavera son
precioshas comu a pradeira,
mui cularías i buninas.

A anduriña

A camisheta

A camisheta de coloris

Un ramu de froris

U vistíu

Us pantalós

U VERÁN

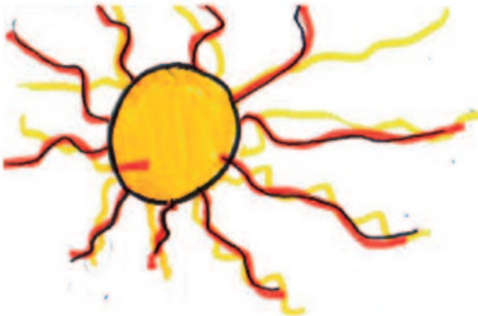

Unha camisheta de manga corta

PRIMAVERA, VERÁN, OTOÑU I INVELNU

In primavera, muta frol i muta cantarena,
in verán nun tomis u calol i toma u serán
in otoñu dali marcha a u folnu,
i in invelnu me toca vivil in u infelnu.

As calzonas

U flotadol

Unhas gafiñas de sol

U bañadol

As gafas de bucial i tubu

Un helau

U OTOÑU

U DAGAL DE OTOÑU

Esi dagal sai in otoñu
le gusta dil cun un moñu
a vedis le entra soñu
i cuandu se dá conta
se acaba u otoñu

U chubasqueiru

Unha camisheta de manga larga

A chambra

As botas

Cuatru cashiñas

Un día de agua in otoñu

U INVELNU

U VELLU DU INVELNU

El nun vai a u infelnu
porque sempris é bo,
cuidó a unha almendreira
pero despois se asfixió.

Us guantis

U abrigu

Us carcitís

U gorru

As botas

As manoplas

A bufanda

AS ESTACIÓS

MAÑEGU

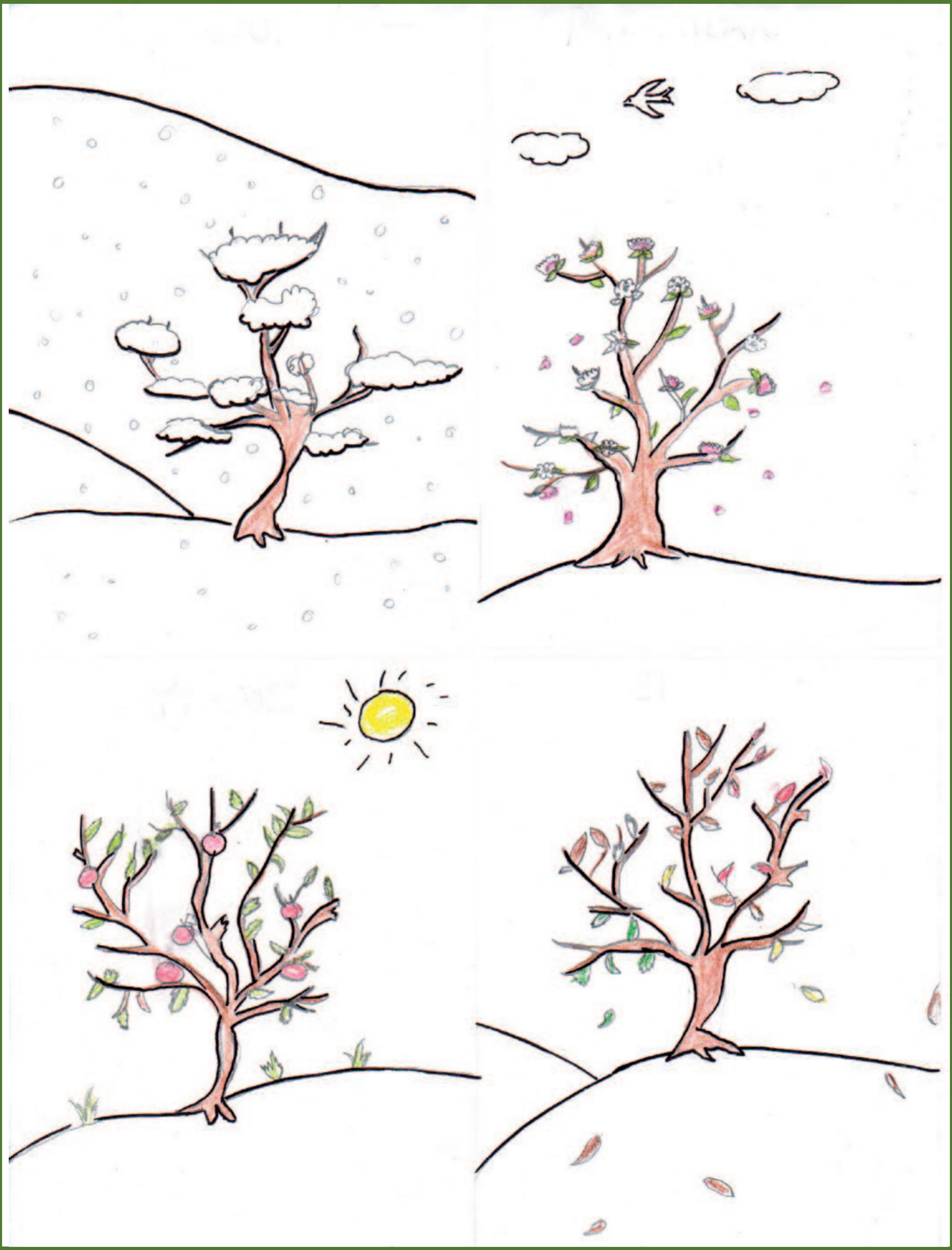

En primavera, muta flor
i muta cantarena.

As floris da primavera son
precioshas comu a pradera,
mui cuĺurías i buninas.

A anduriña

A camisheta

A camisheta de coloris

Un ramu de floris

O vistíu

Os pantalós

O VERÁN

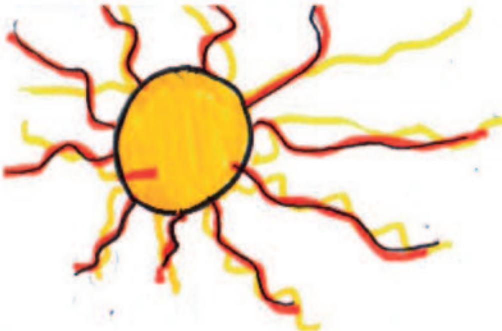

Unha camisheta de manga corta

PRIMAVERA, VERÁN, OTOÑU I INVERNU

En primavera, muta flor i muta cantarena,
en verán nun tomis o calol i toma o serán
en otoñu dali marcha a o fornu,
i en invernu me toca vivil en o infernu.

As calzonas

O flotaol

Unhas gafitas de sol

O bañaol

As gafas de buceal i tubu

Un helau

O OTOÑU

O DAGAL DE OTOÑU

Esi dagal sai en otoñu
le gusta dil con un moñu
a vedis le entra soñu
i cuandu se dá conta
se acaba o otoñu

O chubasqueiru

A chambra

Unha camisheta
de manga larga

As botas

Cuatru cashitas

Un día de agua en otoñu

O INVERNU

O VELLU DO INVERNU

El num vai a o infernu
porque sempris é lo,
cuidó un almendruqueiru
pero despois se asfixió.

Os guantis

O abrigu

Os calcitis

O gorru

As botas

As manoplas

A bufanda

AS ESTACIÓNS

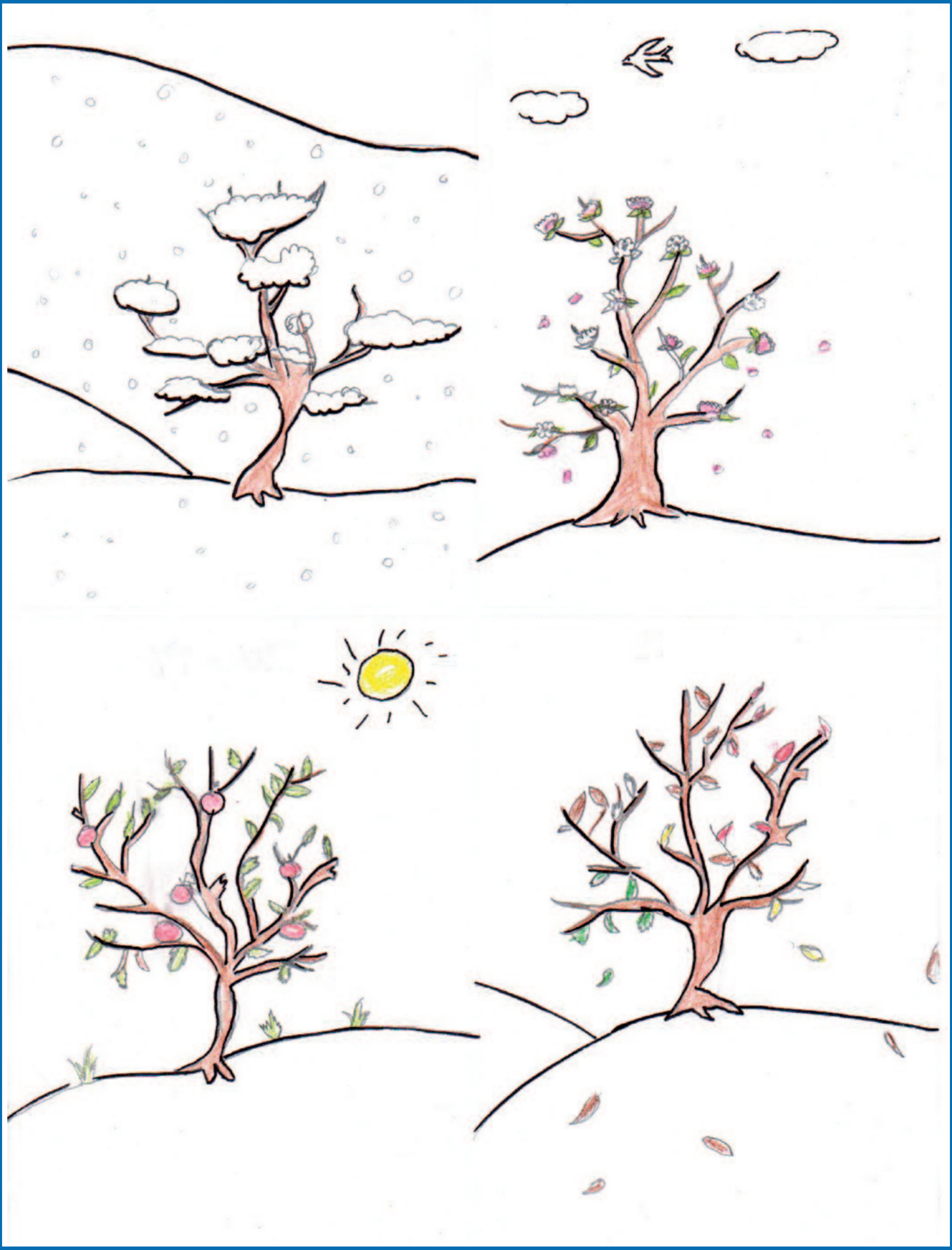

En primaveira, muta flor
i muta cantarena.

As floris da primaveira son
lindas comu a pradeira,
mui colurías i buninas.

A golondrina

A camiseta de coloris

A camiseta

Un ramu de floris

U vistíu

Us pantalóns

U VERÁN

Unha camiseta de manga corta

PRIMAVEIRA, VERÁN, OTOÑU E INVERNU

En primaveira, muta flor i muta cantarena,
en verán nun tomis u calol i toma u serán,
en otoñu dali marcha a u fornu i
en invernu me toca vivil en u infernu.

As calzonas

U flotadol

Unhas gafiñas de sol

U bañadol

As gafas de buceal i tubu

Un helau

U OTOÑU

U ZAGAL DE OTOÑU

Esi zagal sai en otoñu
le gusta dil con un moñu
a vecis le entra soñu
i cuandu se dá conta
se acaba u otoñu

U chubasqueiru

Unha camiseta
de manga larga

A chambra

As botas

Cuatru casiñas

Un día de agua en otoñu

U INVERNU

U VELLU DU INVERNU

El nun vai a u infernu
porque sempris é bo,
cuidó unha almendreira
pero dispois se asfixió.

Us guantis

U abrigu

Us calcetíns

U gorru

As botas

As manoplas

A bufanda

U LUGAL

LAGARTEIRU

U nosu lugal se chama As Ellas i é mui lindu.
Ten cashas, igreshia, parquis, iscuela i tamén
un cunsultoriu médicu.
In As Ellas falamus de oitra maneira i se chama lagarteiru.
Istá rodiau pur as montañas de A Serra de Gata,
a u noroesti da pruvincia de Cáciris.

In a primavera sayin mutus arcuíris.

A IGRESHIA

A igreshia istá feita de pedra.

Miña güela i mei güelu van a misa tolus dumingus.

AS CALLIS

Ten mutas callis i
tamén ten barrius.

In as cashas vivin
mutus vidiñus.

AS CASHAS DU LUGAL

A miña casha é mui grandi.

Ten u tellau colorau,

Dus ventanas

i un balcuniñu.

Cuandu fai fríu as ventanas
istán fechás.

A fachá é blanca.

Tamén ten unha porta.

de cochera.

I si fai bo tempu se
abrin as ventanas pa que entri
u sol.

Esta casha ten a fachá amarela.

Desde u corriol vemus a serra
tolas mañás i tolas tardis

A ISCUELA

A nosa iscuela ten un pabellón.
In a iscuela istán
us dagaliñus i as dagaliñas.

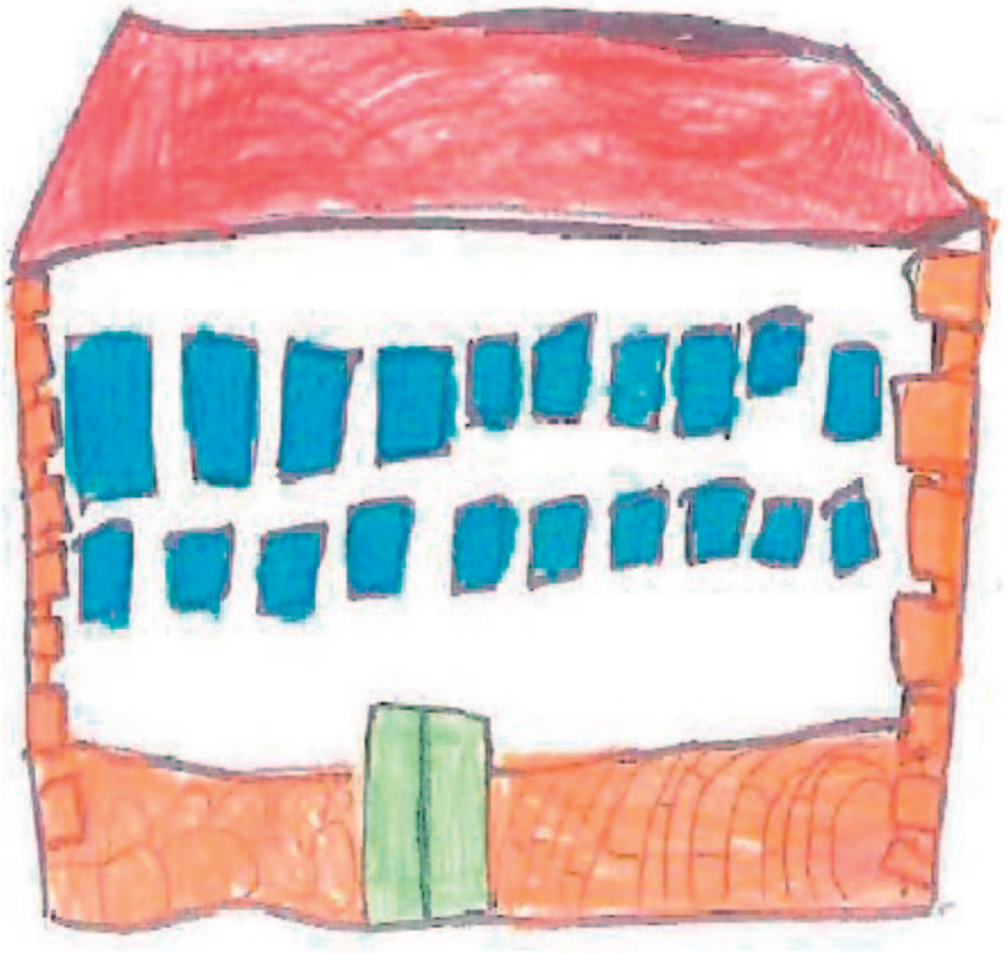

As maestras i us maestrus mus isinan
mutas coixhas tolus días i logu semus u patiu
pa ixhugal un ratiñu.

U AIXHUNTAMENTU

Así é u nosu aixhuntamentu.
Ten unha campana in u artu i tamén ten un reló i mutas portas pa intral.

Desdi as uficinas se eitan us bandus pa infolmal a tolus vidiñus.

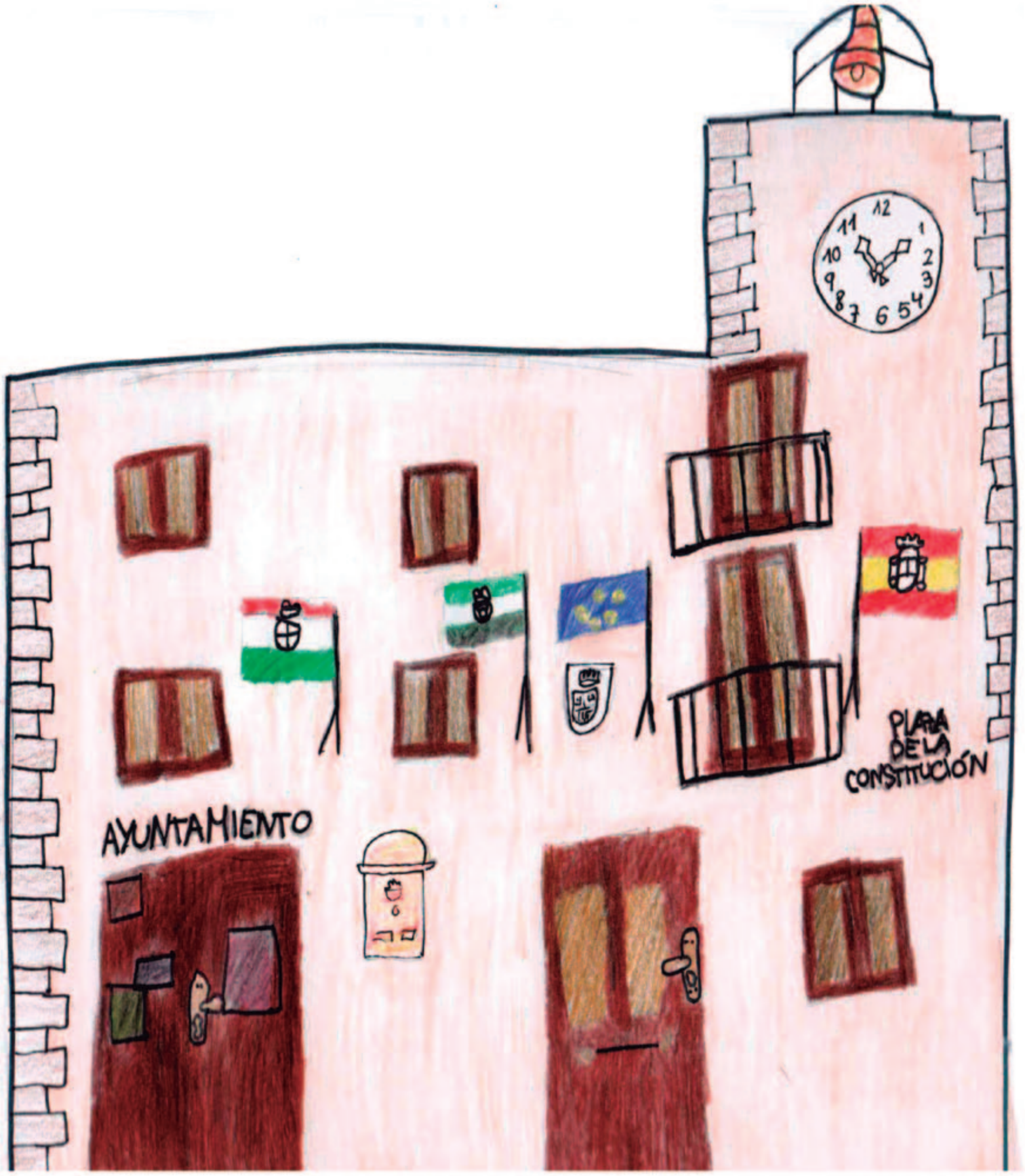

O LUGAL

MAÑEGU

O nosu lugal se chama Sa Martín de Trevellu i é mui lindu.
En Sa Martín falamus de otra maneira i se chama mañegu.
O lugal está rodeau por montañas.

Ten cashas, igleixhas, parquis, escuela i boigas.

A igleixha parroquial de Sa Martín de Tours, en o centru da villa, guarda tres tablas do pintol pacensi Luis de Morales "El Divino" do siglu XVI.

A torri do campanariu en a plaza Mayor, ten un escú imperial.

O conventu de San Miguel, se fundó según a tradición por recomendación de San Francisco de Asís.

Diversas cashas-palaciu están repartías por o cascu antigu.
Ermita da Cruz Bindita, Cordeiru...con imáginis de gran valor.
Plaza Mayor porticá i fonti o pilón en o centru.

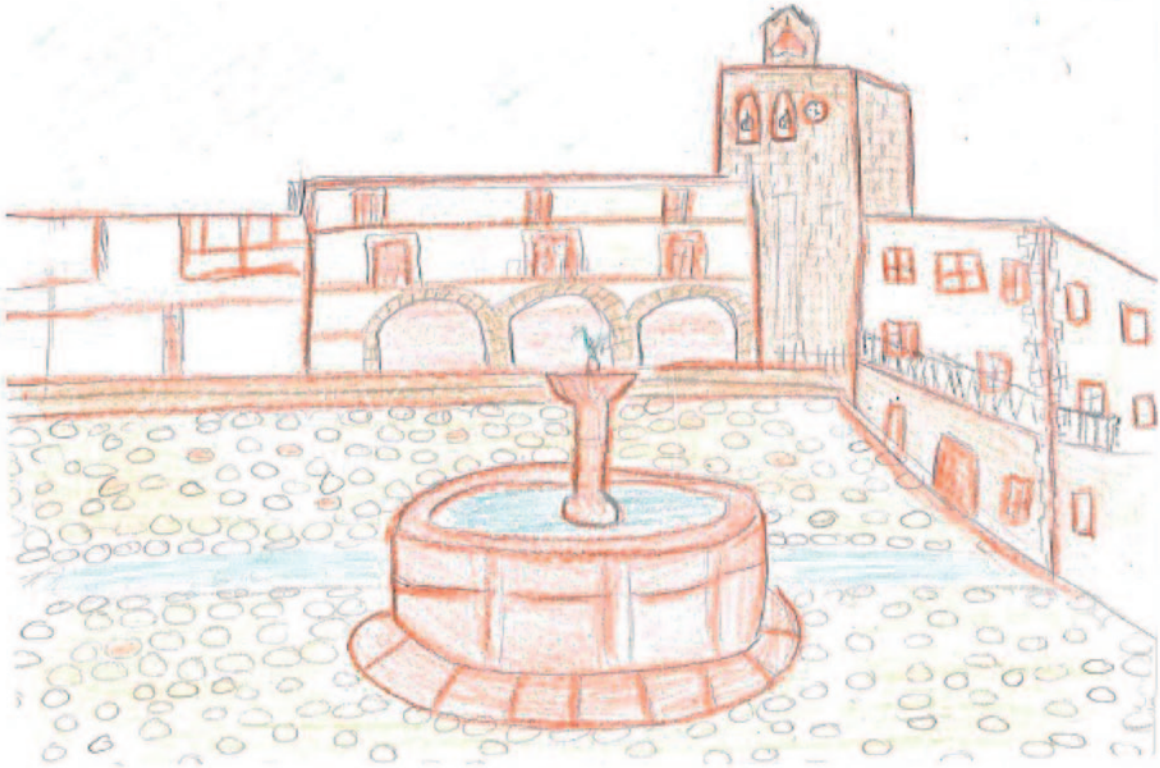

O CAMPANARIU

AS CALLIS, BARRIUS I OS ARROYUS

Ten mutas callis i tamén barrius. Algunhas callis levan agua por meyu da calli, que parecin arroyus

En as cashas vivin mutus vidiñus.

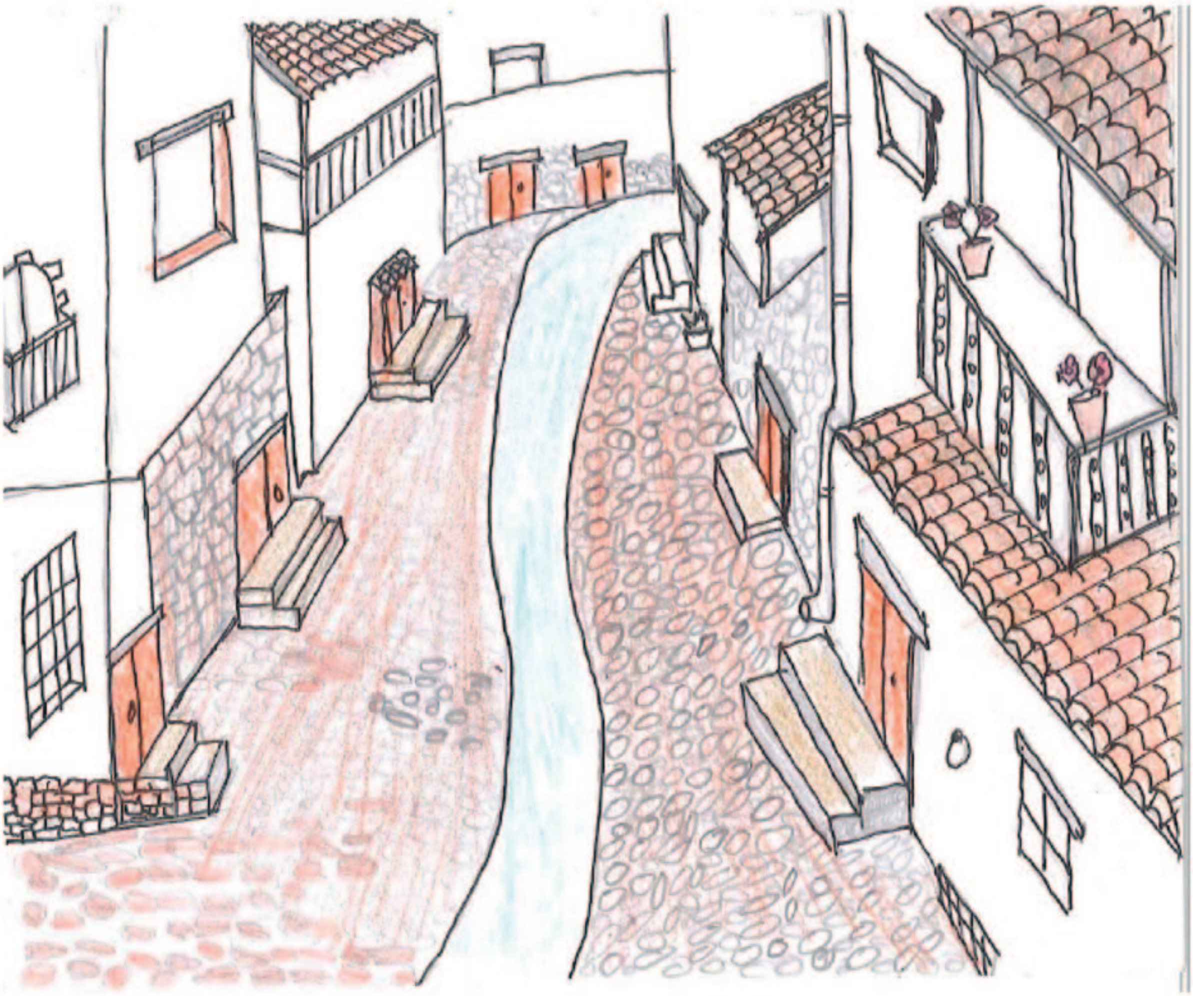

AS BOIGAS

Están en a parti de abaixu das cashas.

Antiguamenti se ushaban pa refugial a os animais i cural a matanza, o viñu...

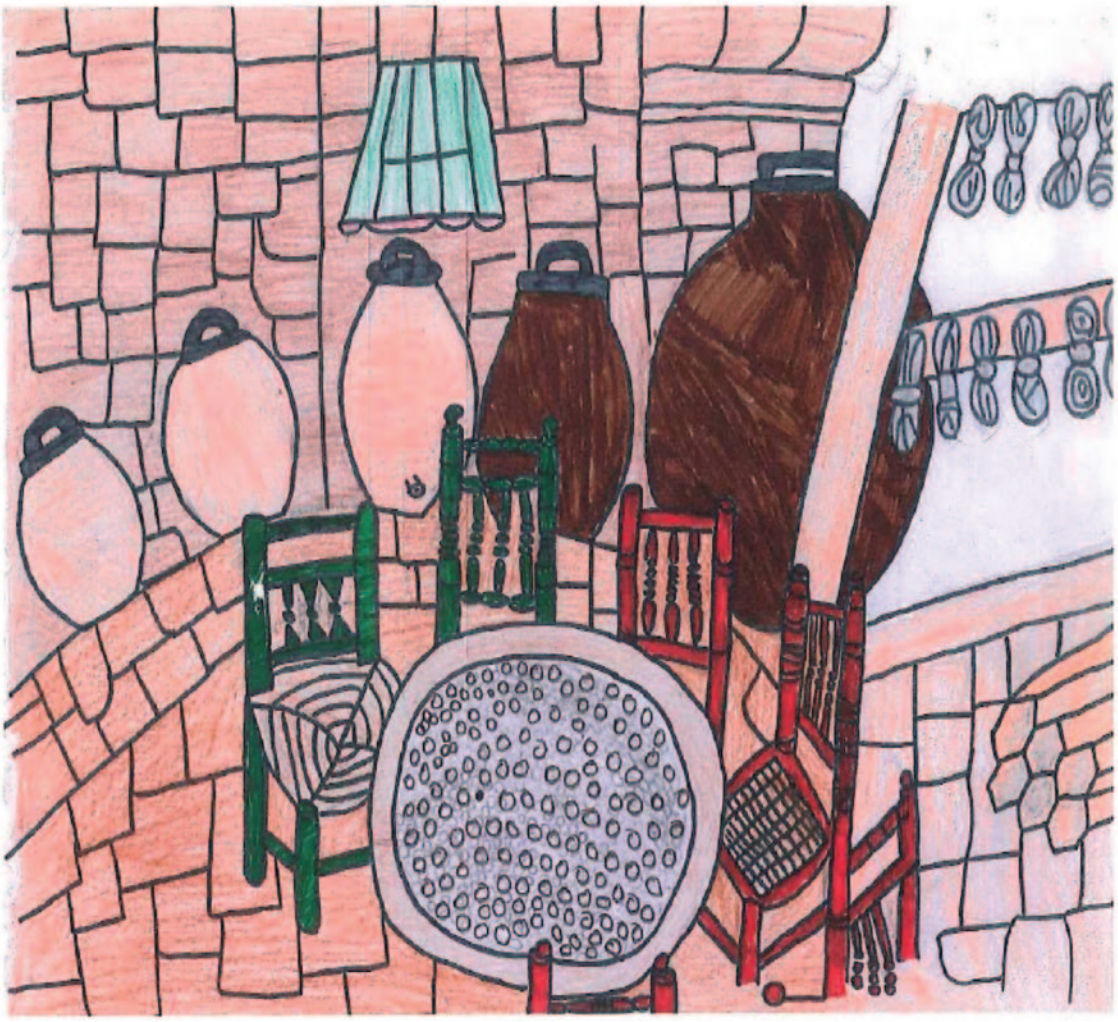

O LAVEIRU

En o Chafaril hai un laveiru dondi antiguamenti as mulleris lavaban as mantas i a roipa a man, hoixhi sirvi de atracción turística.

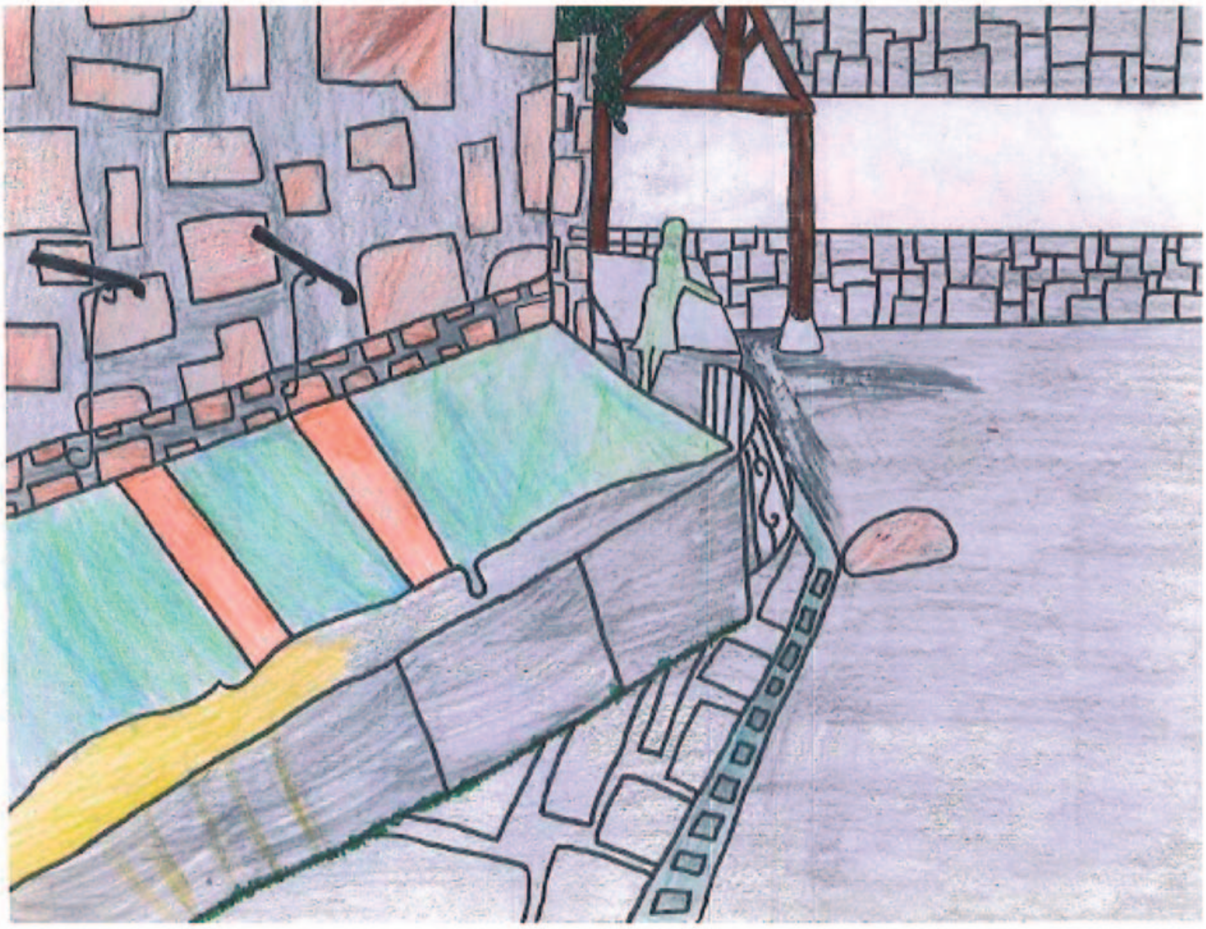

O CONVENTU

O conventu se chama San Miguel i está mui cerca da Ermita da Cru.

U LUGAL

U nosu lugal se chama Valverdi du Fresnu i é mui lindu.
Ten casas, iglesias, parquis, escuelas, institutu i tamén
un centru de soidi.
En Valverdi falamus de otra maneira i se chama valverdeñu.
Está rodeau por as montañas da Malvana (A Serra de Gata),
a u noroesti da provincia de Cáceris.

En a primaveira sayin mutus arcuíris.

RUTA PA ZAGALITUS I MAYORIS

Para cuñucel u lugal i nun perdelti, sigui a ruta marcá, descubrirás us tesoirus naturais que se escondin en as callis i tamén por u campu.

U PARQUI

En u lugal temus mutus parquis pa xugal por as tardis.

Tenin tobogáns, columpius, floris i tamén papeleiras.

A PONTI DE ARREGAÑACÚS I U RÍU

As mininas i us mininus da escuela vamus de excursión a u ríu i recollemus floris i pedras piquininas.

A IGLESIA DU FORTI

A iglesia está feita de pedra, ten unha torri du campanariu i un níu de cigüeñas.

Miña yeya i mei yeyu van a misa tós us domingus.

AS CALLIS I BARRIUS

Ten mutas callis i tamén ten barrius.

En as casas vivin mutus viciñus.

AS CASAS DU LUGAL

Miña casa é mui grandi.

Ten u tellau colorau,

Dúas ventáns

i un balcunciñu.

Cuandu fai fríu as ventáns están fechás.

A fachá é blanca.

Tamén ten unha porta.

de cocheira.

I si fai bo tempu se abrin as ventáns pa que entri u soleciñu.

Esta casa ten a fachá amarela.

Desdi u corredol vemus a serra toas as miñáns i toas as tardis.